

Maallemuuttajan Opas

Oravanpyörästä omavaraisuuteen

Maallemuuttajan opas

Oravanpyörästä omavaraisuuteen

Onnellisten kylän manuaali

Julkaisija: Juvan kunta, 2023

Teksti: Kirsi Salo

Kuvat: Kirsi Salo

Ulkoasu: Mervi Simoska

Sisällys

Esipuhe	1
Manuaalin tavoite	3
Onnellisten Kylän kuiskaus	4
Tavoitteena omavaraisuus	5
Sopiiko omavarainen elämäntapa sinulle ?	6
Asteittain omavaraisuutta kohti	7
Työllistyminen ja tulot	9
Permakulttuurinen lähestymistapa asumiseen ja omavaraisuuteen	12
Uuden kodin hankinta	12
Tontin valinta	14
Omavaraisen talon suunnittelu	14
Talopaketti vai itse tehty talo	18
Energiatehokkuus	19
Mistä sähkö?	21
Lämmin talo talvellakin	24
Vesi, elämän edellytys	26
Jätevedet	27
WC-ratkaisut	27
Maakellari	29
Omavarainen ravinto	30
Permakulttuurinen lähestymistapa	33
Kompostointi	43
Kotieläimet	44
Metsästys ja kalastus	47
Ruuan säilöminen ja talven haasteet	50
Yhteenvedo - helpotusta kaupasta	55
Yhteisöasuminen – uhka vai mahdollisuus ?	55
Yhteisöllisyyden ”lämpötila-asteikko” – Johanna Kerovuori	58
Loppusanat	68

Esipuhe

Onnellisten Kylän omavaraismanuaali on tarkoitettu ohjenuoraksi jokaiselle, joka unelmoi muuttamisesta omavaraiseen, luonnonmukaisempaan elämään pois lähiöistä ja asutuskeskuksista.

Kaupunkiasujan on vaikea hahmottaa, mitä kaikkea maalle siirtymisessä muuttuu ja siksi konkreettisen askeleen ottaminen kohti unelmaa jää yleensä toteuttamatta. Maalle muuttaminen koetaan hankalana ja jopa pelottavana, vaikka ajatus maaseudun rauhasta ja yksinkertaisesta elämästä houkuttaa. Olen itse 100 % kaupungin kasvatti ja olen tehnyt tuon pitkän matkan suuresta tuntemattomasta kohti ymmärrystä. Käsissäsi on monen kimmelluksen kautta jonkinlaiseksi kokemusasiantuntijaksi tulleen maallemuuttajan luoma konkreettinen pohdinta ja ohjekirja, ei akateeminen selvitys maaseudun omavaraisuudesta.

Kaltaisteni muutosta harkitsevien mielessä on lukuisia kysymyksiä. Osaanko kasvattaa kasveja ja paljonko niitä pitää olla, miten säilön ruuan talven varalle, jos minulla on vain rajallisesti sähköä, voinko tulla toimeen täysin ilman sähköliittymää, toimiiko maakellari oikeasti, miten lapset pääsevät kouluun, onko järkevää ostaa vanhaa maataloa, mikä on ruuvipaaluperustus, homehtuuko rossipohja, miten energiatehokas talo rakennetaan, onko se kylmä talvella, miten saan oikeuden metsästä, mistä saan työtä jne. Koko elämäntavan muuttaminen sisältää niin paljon muutoksia ja kysymyksiä, että askelta ei uskalleta ottaa. Toivon, että voin poistaa joitain aiheettomia pelkoja muutoksen tieltä.

Manuaalin ote on rento ja helposti luettava, osin myös oman kehitysmatkan arina. Toivon,

että nautit omavaraisuuteen perehtymisestä kanssani, päädyitpä sitten muuttamaan maalle tai ottamaan kevyempiä askeleita kohti itsenäisempää elämäntapaa. Olen saanut Onnellisten kylän rakentamisessa ja samalla manuaalin kirjoittamisen eri vaiheissa apua lukuisilta omien alojensa asiantuntijoilta. Haluan lähettää heille ansaitut kiitokset niin saadusta avusta kuin syntyneestä ystävydestä, joka kantaa pitkälle projektienkin yli: Suvi Kuusisto, hortonomi; Reima Kanerva, CLIPS yhteisöfasilitaattori; Eki Lintunen, Ekoterapeutti, Erakkoranta, Värtsilä. Juvalaiset Aila Asikainen, omavaraistelijä, valtuutettu, kunnanhallituksen jäsen, Mervi Simoska, kunnanjohtaja, Mika Kärki, kehittämisspällikkö ja Leo Lindström, rakennus-tarkastaja.

Kirsin talon toteutus ja asiantuntijat: Sustainabuild Oy, Ekorakentamisen ja -materiaalien konsulttiyritys/(materiaalivalinnat); EcoCocon Nordic Oy, Paul Lynch, johtaja/(olkiele-mentit), Nikolas Salomaa, toimitusjohtaja, nolla_E Oy/ (energiaoptimointi); Ville Forsström, rakennusinsinööri, Byggcenter Forsström ab/ (rakenne- ja pääsuunnittelu); Thomas Öhman, lvi -suunnittelija, Insinööritoimisto ThoPlan Oy/ (lvi -suunnitelmat); Janne Käpylehto, keksijä, tietokirjailija, aurinkoenergian asiantuntija, Solarvoima Oy/(sähköenergiatoteutus) ja Pikkuvihreä, Ari Palo/ (kompostikäymälän toteutus).

Suuret kiitokset manuaalin taloudellisesta mahdollistamisesta Rajupusu Leaderille ja Juvan kunnalle.

Innostakoon tämä opas sinuakin matkallasi omavaraisuuteen.

Juvalla 15.12.2022

Kirsi Salo

Manuaalin tavoite

Tämä manuaali on kirjoitettu jokaiselle, jonka sisällä on alkanut elämään unelma omavaraisesta elämästä maaseudulla. Toiveeni on asetella sinulle aiheesta ensimmäisiä tiedon jyväsiä ja auttaa siten hahmottamaan voisiko tämä elämäntapa olla sinun juttusi.

Manuaali avaa omavaraisuuden haasteita ja hyötyjä ja jakaa monia käytännön vinkkejä. Siinä esitellään omavaraisuutta niin ruuan, sähkön, lämmön kuin muunkin kunnallistekniikan osalta. Saat kuvan siitä, mitä kaikkea tulee ottaa huomioon, jos haluat rakentaa suhteellisen riippumatonta elämää maaseutuympäristössä. Aihepiiri on syvä ja monen kirjan laajuinen, joten asiantuntijaa sinusta ei tule, mutta ymmärrät miten jatkaa aiheeseen syventymistä.

Olen itsekin vielä oppimatkalla ja se jatkuu koko elämänmitan verran. Huomioithan myös, että monet säädökset ja määräykset muuttuvat ajan saatossa, joten tarkistathan aina ajankohtaisen tilanteen.

Oma unelmani oli perustaa kokonainen omavarainen yhteisö, Onnellisten Kylä. Sitä kautta olen joutunut perehtymään syvästi asumisen tekniikkaan ja omavaraisen elämän suunnitteluun. Tavoitteenani on ollut mm. suunnitella talo, joka on mahdollisimman pitkälle omavarainen tekniikan ja energian osalta ilman, että sen ylläpidosta tulee iso työsavotta. Koko vuoden ympäri.

Talon suunnittelussa on lähdetty siitä, että rakennuskustannukset pysyisivät kohtuullisina, mutta yhtä aikaa syntyisi täysin modernin ihmisen mukavuustarpeet täyttävä koti. Hankkeessa on käytetty apuna mm. keinoälyä energia- ja

Ensikosketukseni omavaraistalon mahdolliseen rakennuspaikkaan. Pyri vierailemaan useaan otteeseen kohteessa, jota harkitset kodiksesi. Huomaat aina uusia asioita ja ehdit aistia tunnelmaa.

rakennusratkaisujen suunnittelussa ja jaan manuaalissa, mitä olen oppinut suunnittelun aikana.

Asumisen lisäksi iso osa omavaraisuutta on luonnollisesti tutkia, miten asujan ruokatarpeet saadaan täytettyä. Tässä avaan kasvien modernia permakulttuurista kasvattamista ja tutustumme myös mm. kanojen tai kanien kasvatukseen. Manuaali antaa kevyen kosketuksen kalastuksen ja metsästyksen maailmaan ja kertoo sellaisiakin ihmeitä, kuinka luonnosta voi kerätä ilmaiseksi omaa villiruokaa. Lukija voi heittää romukoppaan pelot raskaasta peltoviljelystä. Hän saa lukuisia vinkkejä, miten yleisimmät omavaraistalouden sudenkuopat ylitetään ja miten saadaan

säästöjä luovalla ajattelulla ja moderneilla keksinnöillä. Käytännössä lukija saa käytännöllisiä vastauksia kysymykseen, miten hän voi ruokkia perheensä omavaraisesti asuen.

Silloin kun puhutaan ihmisistä osana kylämallia, tulee puhua myös ihmisten välisistä suhteista. Yleisesti tiedetty fakta on, että yhteisöt hajoavat usein ristiriitoihin. Siksi manuaalissa halutaan antaa uudenlainen asumisen malli, joka perustuu hyvin löyhälle, autonomiselle asumiselle, jossa toteutuu *vapaaehtoinen* yhteisöllisyys. Tämä malli antaa parhaat edut yhteisöllisyydestä, mutta välttää yhteisen rahan käytöstä ja aikapankeista nousevat riidat.

Manuaalin luettuasi toivon, että saat vastaukset lukuisiin päässä pyöriviin kysymyksiin ja sen tärkeimmän vastauksen: Onko omavarainen maalla asuminen minun juttuni ja onko minulla resursseja siihen. Jos vastaus on kyllä, sinulla on käytössäsi jo aika hyvä kattaus siitä, mihin suuntaan omavaraisuuttasi voisit viedä. Sitten ei muuta kuin toteuttamaan haavettasi sinulle sopivalla aikataululla.

Onnellisten Kylän kuiskaus

Voisin alkuun kertoa, miten tällainen suurkaupunkien kasvatti on päätynyt omavaraisuudesta unelmoivaksi etelä-savolaiseksi. Minun kutsumukseni syntyi jo vuosikymmen sitten ja halusin perustaa kokonaisen Kylän.

Aluksi hahmottelin sitä tropiikkiin, Kolumbiaan, mutta vuonna 2020 rakastuin Suomeen ja idea siirtyi tänne. Minua kiehtoo ajatus siitä, että pääsen oppimaan ja elämään yhdessä samanhenkisten ystävien kanssa. Uuteen tuntemattomaan astuminen tuntui turvallisemmalta, kun ympärillä on heti eräänlainen turvaverkko ja vertaistuki. Yhdessä tekeminen on myös kivaa ja uusien tietojen ja taitojen kerääminen tapahtuu nopeutetussa tahdissa, kun asioita on selvittämässä useampi taho. Yhdessä rakentaminen ja erilaiset yhteishankinnat tuovat myös merkittäviä säästöjä.

Unelmissani näin, kuinka omavaraisessa Kylässämme voimme ystävien kanssa elää syvässä luontoyhteydessä, kaupunkielämää rauhallisemmassa tahdissa ja omaa ruokaa kasvattaen. Jos olisin tiennyt minkälainen savotta tuon elämäntavan tutkimustyö kaiken kaikkiaan tulee olemaan, olisin saattanut väistellä kutsusta. Onneksi siis en tiennyt. Ja alusta lähtien oli selvää, etten ole perustamassa Kylää vain itselleni. Olen *keräämässä tietoa*, jonka avulla muut voivat harkita maallemuuttoa helpommin kuin aloittamalla tyhjästä.

Olen kulkenut pitkän matkan kadotakseni metsään asumaan. En ole maalaistalon kasvatti vaan asfalttiviidakkojen tytär. Ammatillinen taustani on pankkimaailmassa kauppatieteiden maisterina ja tutkijana sekä television puolella uutisissa ja viihdeohjelmissa niin

Suomessa kuin Lontoossa. Valmistuttuani sertifioiduksi hyvinvointivalmentajaksi vuonna 2011 olen keskittynyt opettamaan voimaantumista, mielen ja tunteiden ymmärtämistä sekä holistista, terveellistä elämäntapaa.

Mikään taustassani ei siis ole erityisesti valmistanut minua omavaraiseen maalla asumiseen. Olen joutunut aloittamaan tyhjästä tämän muutosmatkan, kuten ehkä myös sinä, teokseni lukija. Ja vaikka varsin monitahoinen on ollut elämäni, jotenkin kummasti sekalainen taustani lopulta osoitti yhteen suuntaan: Onnellisten Kylään Juvalle. Sinun matkastasi tulee sinun näköisesi ja veikkaisin, että sekin saattaa olla yllätyksiä täynnä.

Ensimmäiset isommat ruokamäärät nousivat vuokratusta aarimaasta. Kolme laatikollista perunaa pääsi uuteen maakellariin.

Tavoitteena omavaraisuus

Omavaraisuus vilisee ihmisten puheissa ja lehtien otsikoissa, ja epävakaa maailmantilanne on ollut varmastikin osaltaan ruokkimassa mielenkiintoa. Ruoka- ja energiahuolto sekä erilaisiin kriiseihin valmistautuminen on selvästi pompannut omituisten erakkojen puheista tavallisen tallaajan keskusteluihin erityisesti epidemia-vuosien aikana. Vessapaperin hams-traamisesta päästiin nopeasti laajemman kotivaran keräämisen pohtimiseen. Ihmisen suhde luontoon lähentyi, kun karanteeniaikoja käytettiin puutarhojen perustamiseen ja luontokävelyihin.

Kiinnostus omavaraisuutta kohtaan näkyy myös Sitran 2020 tekemässä kyselytutkimuksessa.

”Sitran selvityksessä tutkittiin Suomen suurten kaupunkien asukkaiden ajatuksia korona-aikana. Selvityksestä kävi ilmi, että suuri osa vastaajista oli kiinnostunut muuttamaan elämänsä kestävämpien elämäntapojen suuntaan. Koronapandemian aikana vastaajat olivat pohtineet erityisesti arjen eri osa-alueisiin, kuten ruokaan, asumiseen, työntekoon, liikkumiseen, luonto- ja ympäristösuhteeseen sekä henkilökohtaiseen vastuuseen ja kollektiiviseen muutokseen liittyviä kysymyksiä. Monet vastaajista toivoivat, että korona-aikana tehdyistä, kestävämpää elämäntapaa rakentavista elämänmuutoksista tulisi pysyviä. Elämäntapaa koskevat kysymykset ovat pitkälti samoja, joita omavaraisuutta tavoittelevissa kotitalouksissa oli pohdittu jo ennen korona-aikaa.

Pandemia-aikana monen elämässä tärkeiksi tulleet luonnonläheisyys, hitaampi elämänrytmi, rahankäytön muuttuminen, kotoinen puuhastelu ja joidenkin kohdalla myös ainakin osittainen maalle muuttaminen voivat olla osa uudenlaisia elämäntapoja.” (Korkman, O., Greene, S. & Hantula, K. (2020). ”Lifestyles after lockdown. A study on how the COVID-19

pandemic has changed attitudes and behaviour in Finland – and its implications on sustainability.”, Sitra Studies 177. Sitra, Helsinki.)

Omavaraisuutta ei pidetä enää pelkästään idealistisena luontoyhteyden ja maaseudun rauhan tavoitteluna, vaan järkevänä valintana, joka lisää varmuutta perheen elämään epävarmassa maailmantilanteessa.

”Omavaraisuutta tavoittelevat ihmiset eivät ehkä pitäisi itseään varsinaisina trendien edelläkävijöinä, vaan ennemminkin yhteiskunnan toisinajattelijoina. Ekologinen elämäntapa, kulutuksen vähentäminen, kohtuullisuus ja säästäväisyys olivat vastaajille keskeisiä arvoja.

Myös terveyden ylläpitäminen, rauhallinen elämäntyyli, luonnonläheisyys ja elämän mielekkyyden hakeminen olivat tärkeitä motivaatiotekijöitä omavaraisemman elämäntavan rakentamisessa. Omavaraisuutta tavoittelevista kyselyyni vastanneista henkilöistä monet kokivat tuovansa esille vaihtoehtoisia tapoja elää. Osa vastaajista koki olevansa jonkinlaista etujoukkoa muutoksessa, joka väistämättä on tulossa, kun ympäristökriisit ja muut muutokset kohtaavat yhteiskuntia. Yhteiskuntaa haluttiin muuttaa, mutta konkreettisia toimia teki vain harva vastaaja.” (Versus -lehti ja Anni Leskinen, Pro gradu – työ ”Omavaraisuutta tavoittelevat kotitaloudet Suomessa: keinot, syyt ja elämänpolitiikka”, 2020.)

Toivon, että tämä manuaali auttaa ihmisiä kohti konkreettisia muutoksia. Sitä myöten voimme luoda maailman, joka on lempeämpi niin ihmisille kuin luonnoille.

Sopiiko omavarainen elämäntapa sinulle ?

Kun pohdit siirtymistä omavaraisempaan elämäntapaan, kannattaa pitää jalat maassa ja katsoa asiaa hyvin realistisesti. Mitä suurempaa omavaraisuusastetta tavoittelet, sitä suurempi osa ajastasi, fokuksesta ja energiastasi on siinä kiinni.

Matkalla pilkille kotijärvellä. Jääläkään ei tule kylmä, kun pukeutuu asianmukaisesti.

Pohdinta pelkistyy näihin kohtiin:

1. Nautinko omilla käsillä tekemisestä?
2. Onko minulla energiaa ja terveyttä rakentaa, kannella kasveja ja klapeja ja myllätä maata?
3. Onko perheeni tilanne sellainen, että voin lähitulevaisuudessa käyttää merkittävän osan päivästäni omavaraiselämän rakentamiseen?
4. Olenko niin kiinnostunut omavaraisuudesta, että jaksan ja haluan

opetella sen edellyttämiä uusia taitoja?

Näistä kysymyksistä mielestäni tärkein on ensimmäinen: Nautinko omilla käsillä tekemisestä. Jos et tykkää sateisena päivänä kompostin kääntelystä tai pakkasella pilkillä istumisesta ja olisit mieluummin kaupungilla kahvilassa ystävien kanssa, on mahdollista, että koet maalaiselämän raskaana tai hankalana. Jos taas koet olevasi eniten elossa, kun kaadut sänkyyn kannettuasi puoli tonnia klapeja ylämäkeä ja olet yltä päältä hiekassa, mudassa ja myskihärän hajuisessa hiessä, silloin olet todennäköisesti juuri siellä missä sinun kuuluu olla.

Omavarainen elämä on fyysistä. Se ei kysele jaksamista eikä anna lakisääteisiä kahvitaukoja. Siinä mennään vuodenaikojen ja valoisan ajan rytmissä. Kun on satoaika, silloin painetaan ja syssymmällä voi levätä. Metsästyskautena metsästehtään, oli kuinka kylmä tahansa ja mustikat ja hillat kerätään, oli hyttysiä tai paarmoja vaivana vaikka kuin. Sopiva määrä epämukavuuden sietämistä – tai jopa siitä kukoistamista - on siis hyvä asenne, jos havittelet luontoyhteydestä elämistä.

Vastalahjaksi saat vapautta. Saat vapauden päättää itse joka aamu herättyäsi, mikä on tärkein asia mihin laittaa energiasi. Saat työskennellä ja viettää päiväsi sinulle lähimpien ihmisten kanssa. Saat olla luonnon rauhoittavassa ja parantavassa energiassa. Mieleesi kehittyä ja opit koko ajan jotain uutta. Näet ympärilläsi oman kättesi jäljet ja tunnet tekeväsi jotain, millä on oikeasti merkitystä. Valmistat itsellesi tai perheellesi ruuan, suojaa ja lämpöä. Mikä voisikaan olla tärkeämpää tai palkitsevampaa?

Asteittain omavaraisuutta kohti

Kunkin lähtökohdat omavaraiselämään ovat erit. Yhdellä on jo talo maaseudulla ja seuraava askel on ehkä lisätä energiaomavaraisuutta tai ottaa kanoja kasvimaan ohelle. Toinen asuu vielä kaupungissa ja harjoittelee tomaatin kasvatusta ikkunalaudalla.

Hyvä uutinen on, että lähtökohtasi ei ratkaise sitä, voiko sinusta tulla omavarainen. Se vaikuttaa ainoastaan siihen, miten nopeasti pääset maaliisi. Olemalla aktiivinen ja puhumalla unelmastasi mahdollisimman monelle ja opettelemalla samalla tarvittavia taitoja voit nopeuttaa aikataulua, jos niin haluat. Kun moni tietää tavoitteistasi, alat saada apua ja samanhenkisiä ihmisiä ympärillesi ja alkaa tapahtua.

Oma matkani omavaraistalon ideasta sen valmistumiseen kesti kaksi vuotta ja samalla nostin monin keinoin merkittävästi ruuan omavaraisuusastetta.

Koska omavaraisuus vaatii niin monen eri aihepiirin taitoja, on luonnollista siirtyä siihen askelittain. Anna inspiraation johdattaa sinua. Se tarkoittaa sitä, että annat itsesi uppoutua oppimaan juuri niitä asioita, jotka tuntuvat valtavan kiinnostavilta.

Joku haluaa ottaa haltuun ensinnä kasvimaan perustamisen ja uppoutuu mullan optimointiin kompostoinnin, biohiilen ja palaneiden lannoitteiden avulla. Toinen saa isoimmat kicksinsä maakellarin rakenteiden tutkimisesta tai aurinkopaneelien sijoittelun optimoinnista.

Luota siihen, että ne taidot, joita tulet tarvitsemaan, avautuvat ja kutsuvat sinua juuri kuten on hyvä. Jos annat itsesi

uppoutua oppimaan omasta kiinnostuksestasi käsin, opiskelusi on valtavan tehokasta, koska se tapahtuu intohimosta käsin.

Ole myös rohkea taitojesi jalkauttamisessa. Jos kasvimaata kutsuu sinua, älä jätä sitä pelkkään teorian opetteluun, vaan laita kädet multaun ja opi tekemällä. Ole luova siinä, mistä löydät paikan harjoitella ja oppia. Ehkä sukulaisillasi tai ystäväilläsi on paikka, jossa on kasvimaata, tarjoudu sinne avuksi. Jos seudullasi on kasvihuone, tarjoudu kesätöihin.

Tutustu Permakulttuuriyhdistyksen, Omavaraopiston, Päivölän opiston, kansanopistojen ja monen muun mielenkiintoisen koulutustahon koulutuksiin kesällä. Ota seurantaan YouTubeissa omavaraisesti leveyspiireillämme eläviä eksperttejä, kuten Canadian Permaculture Legacy, Homestead life Finland, Lovin Off The Land. Voit painaa asetuksista tekstityksen suomeksi. Katsoin sadoittain tällaisia videoita ensimmäisen perehtymisen vuoteni aikana.

Useamman vuoden projekti vai mäki-startti ?

Nopea tapa päästä käsiksi omavaraiseen elämään on ostaa maatila, jossa jo kasvaa satoissa olevat hedelmäpuut, marjapensaat ja monivuotiset ruokakasvit. Olemassa oleviin rakennuksiin voi nopeastikin laittaa kanalan ja hyvällä lykyllä löydät sieltä myös toimivan maakellarin ja kaivon.

Jos taas aloitat tyhjältä pohjalta, on hyvä muistaa, että rakentamiseen menee helposti vuoden, kahden päivä ja saat merkittävämpää automaattista satoa vasta useamman vuoden jälkeen. 3–6

vuoden päästä istuttamasi puut ja pensaat alkavat kantaa kunnolla hedelmää ja marjaa. Siihen asti saat varautua iskemään maahan normaalia enemmän perunaa ja muuta ruokakasvia, jotta saat talven energiavarastot pullolleen. Kanalan laittamiseen tai metsästystaitojen opetteluun ei ehkä riitä energiaa, jos rakennat taloa samaan aikaan.

Toisaalta uusi, moderneilla lämpöeristyksillä ja tekniikoilla nimenomaan omavaraistarkoitukseen suunniteltu talo on todennäköisesti pitkällä aikavälillä vähempitöinen ja tulee asumiskuluiltaan edullisemmäksi.

Onkin hyvä punnita tarkkaan kummankin strategian edut ja haitat. Investointihinta on tietysti vielä oma savottansa. Sitä pohdiskelemme osiossa, jossa käyn läpi talonsuunnittelua.

Pohjatyöt on aloitettu. Nyt mitaillaan talon kulmapaikkoja säännösten mukaisille paikoille.

Työllistyminen ja tulot

Kun olen kertonut muuttavani maalle, aivan ensimmäinen kysymys on ”Mites työt, mistä toimeentulo?”. Lyhyt vastaus tähän on yleisesti: Etätyöt, paikalliset työpaikat, oman käden tuotosten ja taitojen myyminen, maaseutu- ja omavaraisturismi ja työpajat.

Näitä vaihtoehtoja kannattaa pohtia syvästi ja mielellään myös sinut hyvin tuntevien ihmisten kanssa. Monesti he näkevät paremmin, millaista arvoa on taidoillasi, joita itse pidät pelkkinä harrastuksina tai itsestään selvinä. Sen jälkeen laajempi pohdittava on, kuinka paljon sinun tarvitsee tehdä työtä.

Omavaraisuuden yksi tavoite on vähentää elämisen kuluja. Kun kasvatat omaa ruokaa ja lisäät energia-omavaraisuutta, lähtee pankkitililtäsi koko ajan vähemmän maksuja. Se käynnistää hyvän kierteen: Voit vähentää työtuntien määrää, mistä jää enemmän aikaa rakentaa kotona omavaraisuutta, mikä vähentää laskujen määrää ja voit taas tehdä vähemmän töitä kotisi ulkopuolella jne.

Kun optimoit työtuntiesi määrää, aloita tutkimalla tarkkaan, mihin rahasi menevät tällä hetkellä. Yleensä ihminen voi karsia merkittävästi erilaisia turhia kuluja. Tutki ja tunnustele, mistä kulutus-tottumuksista ja kuukausimenoista voit luopua ja mistä on aika luopua. Kun minimoit menot, voit laskea seuraavaksi, kuinka paljon tarvitset tuloja. Omavaraisuuden kasvaessa voit alkaa tehdä lyhennettyä työviikkoa tai siirtyä lopulta osa-aikaiseen työhön.

Kuinka paljon tarvitsen rahaa?

Selvitä mahdollisimman tarkkaan, minkä suuruiset ovat pakolliset menosi. Niitä ovat erilaiset vakuutukset, mahdolliset lainahoitomaksut, lääkekulut ja autoilun kulut, kiinteistövero, tienhoitomaksut, kunnallistekniikasta mahdollisesti tulevat kuukausimaksut, puhelin- ja verkkomaksut, jälkikasvun ja lemmikkieläinten pakolliset menot jne.

Kun saat kokonaissumman viivan alle, voit hahmottaa, kuinka paljon tarvitset tuloa kattaaksesi pakolliset menot. Siihen päälle budjetoit vielä vähemmän välttämättömät menot, joista saat itse tarpeelliseksi katsomasi elämänlaadun.

Yksi tapa hahmottaa kokonaisuutta voisi näyttää tältä. Pakolliset menoni (ilman ruokaa) ovat 700 euroa kuussa. Lisäksi haluan käydä kahvilassa silloin tällöin ja ostaa vielä välillä uutta vaatetta ehkä 300 euron verran kuussa. Menoni ovat siis 1000 euroa kuussa.

Olen valmis tekemään työtunteja kuussa sen verran, että saan tuloa käteen 1600 euroa. Minulle jää siis 600 euroa kuussa, jolla katan ravintoon liittyviä menoja. Osan näistä käytän ruokakasvien kasvattamiseen (taimet, siemenet, multa), osan esimerkiksi kalan menoihin (ruokaa, lääkettä, olkia) ja osan ruuan ostamiseen kaupasta.

Esimerkissä se voisi mennä vaikka niin, että 200 eurolla hoidan ruokametsääni, 200 eurolla hoidan kanalaani ja 200 euroa kannan kauppaan ja ostan voita, viljatuotteita ja riistalihaa. Loput ravintotarpeestani minun on kasvatettava/metsästettävä/kalastettava/kerättävä itse.

Yksinkertaistetun esimerkin kautta saat kiinni siitä, että omavaraisu suunnittelun

pohjan muodostaa taloudellinen tilanteesi sekä työtilanteesi. Kuinka paljon ansaitset tai kuinka paljon sinulla on säästöjä tai velkaa, määrittää kuinka paljon sinulla jää aikaa hoitaa omavaraista ruokataloutta. Sen jälkeen kyse onkin vain siitä, kuinka joustava on työsi.

Voitko alkaa vähentää työtunteja vai tuleeko kyseeseen joustavamman työpaikan- tai tehtävän valinta. Perheessä voi myös olla tilanne, jossa toisen on helpompi olla vielä alkuvuodet kiinni työelämässä ja toinen keskittyy rakentamaan omavaraisen elämän perusteita.

Pyydä kunnalta suunnittelua

Jos muutat pienelle kunnalle, saat melko varmasti hyvää henkilökohtaista apua työllistymisen suunnittelussa. Marssi rohkeasti kunnantalolle ja kysy kenen puoleen voit kääntyä. Uudet asukkaat otetaan avosylin ja iloisena vastaan.

Kokemus on tyystin erilainen kuin suurkaupunkien byrokraattisessa myllyssä. Kunnan työntekijät tuntevat hyvin paikallisten yrittäjien tilanteet ja tietävät myös kanavat, mitä kautta voit laittaa sanan kiertämään työllisyystoiveitasi.

Etätyöskentely

Erilaisissa asiantuntijatehtävissä työskenteleville avautui pandemia-aikana uusi mahdollisuuden maailma, kun työpaikat siirtyivät mahdollisuuksiensa mukaan etätöihin. Monella tämä työskentelytapa on jatkunut normaali-aikoihin asti.

Jos tarvitset tehokasta nettikaistaa, on se syytä huomioida jo ennen kuin valitset

mihin kotisi perustat. Tehokas netti ei ehkä ulotu metsän keskelle tai raja-seuduille. Sen vetäminen voi muodostua kalliiksi. Kotisi sijainnin mukaan voi olla huomattavasti kustannuksiltaan järkevämpää esimerkiksi vuokrata työhuone, jossa on hyvä netti.

Voit kysyä kunnalta tai alueen yrittäjiltä, jos heiltä saisi edullisesti vuokrattua työhuonetta. Maaseudulla työhuonevuokrat ovat hyvin kohtuuhintaisia ja samaan aikaan voit tuoda pienen lisätulon sitä tarvitsevalle.

Idealisesti etäisyys työpaikalle on sellainen, että voit kulkea sen pyörällä tai jopa kävellen. Ei ole ehkä tavoiteltavaa lisätä työtunteja viikkoon vain sen takia, että saa maksettua työmatkakulut epävaakaassa energiaympäristössä.

Palvelualat

Uudelta kotipaikaltasi saattaa löytyä sinulle vanhaa työtäsi vastaava paikka. Levitä sanaa työtoiveistasi ja käy esittäytymässä rekrytoinneista vastaaville henkilöille. Jos olet terveydenhoitaja, käy vierailemassa paikallisessa terveyskeskuksessa ja kerro etsiväsi töitä. Selvitä alueesi yhdistykset ja organisaatiot, joissa työtaustallasi voisi tehdä töitä ja käy tervehtimässä heitä paikan päällä. Kuulet ehkä vapaista paikoista ensimmäisten joukoissa.

Jos olet rakennustaitoinen, laita sana kiertämään, että osaava ihminen on muutannut alueelle ja etsii töitä. Osallistu talkoisiin, jotta ihmiset oppivat tuntemaan sinut ja näkevät työsi jäljen.

Liity oman kyläsi Facebook -ryhmiin ja ilmoita työtoiveistasi myös siellä. Pienillä alueilla viidakkorumpu on todella tehokas, kunhan laitit sanan ensin kier-

tämään. Maaseudulla asiat hoidetaan edelleen ihmiseltä ihmiselle toisin kuin kaupungeissa, jossa asiat kirjataan pape-reille.

Idearikkaita ansaintamalleja

Tehtyäsi päätöksen maallemuutosta löydät todennäköisesti aivan uudenlaisia ansaintakeinoja. Omavaraistelussa sinulle kehitty monia hyödyllisiä taitoja, joilla on arvoa. Voit tarjoutua rakennus- tai maanviljelyprojekteihin osaavaksi apulais-eksi. Jos olet masteroinut jonkun erikoisemman taidon, kuten saviseinä-rappauksen tai olkipaalirakentamisen, voit pitää työpajoja ja opettaa taitojasi eteenpäin.

Maaseudun rauhassa sinulla on istutus- ja satokauden ulkopuolella aikaa harjoittaa kädentaitoja, jonka tuotteita voit myydä markkinoilla tai jopa verkkokaupassa. Puhumattakaan tietenkin ajansaatossa viljelyksiisi tulevasta ylimääräisestä sadosta, josta voit valmistaa monenlaista tuotetta myyntiin.

Pidä silmät ja korvat auki, jos olet avoin uusille ideoille. Saat niitä mm. oma-varaisryhmistä niin Suomessa kuin maail-malla. Erilaisten ruoka- ja lääkesienien kasvatus on esimerkiksi mielenkiintoisia mahdollisuuksia tuova kasvava trendi. Ruokasieniä voi kasvattaa vaikkapa pöl-kyissä ja saat satoa jopa puolessa vuo-nessa. Lääkesienistä laajasti tunnettua pakurikääpä on ehkä tunnetuin myynti-tuote, jota voi kasvattaa omalla tontilla.

Pienistä puroista voi kertyä virta, joka riittää menoihisi omavaraiselämässä. Yksinkertaisessa elämässä menot ovat yllättävän alhaiset.

Suomen metsän kultaa: pakurikääpä. Omalta tontilta tai maanomistajan luvalla saat kerätä talteen tämän lahottajasienen, jolla on tutkittuja terveyttä edistäviä ominaisuuksia.

Permakulttuurinen lähestymistapa asumiseen ja omavaraisuuteen

Tämän manuaalin pohjana on nk. permakulttuurinen ajattelumalli. Suomen permakulttuurinen yhdistys määrittelee sen ytimekkäästi seuraavasti.

”Permakulttuuri on ekologiaan perustuva suunnittelumenetelmä, jonka avulla pyritään luonnon prosesseja jäljittelemällä ja niitä hyödyntämällä kehittämään kestäviä järjestelmiä, jotka täyttävät yhtä lailla yksittäisen ihmisen, ihmisryhmien kuin maapallonkin tarpeita lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Nämä järjestelmät voivat olla esimerkiksi ruoan ja energian tuotantoon, asumiseen tai taloudellisen toiminnan organisointiin liittyviä järjestelmiä.

Permakulttuurin ytimessä on kolme eettistä periaatetta, joita suunnittelussa aina noudatetaan:

1. *huolenpito maapallosta – pidetään huolta maasta, metsästä, vedestä, ilmasta ja elollisista olennoista*
2. *huolenpito ihmisistä – pidetään huolta itsestä, läheisistä ja yhteisöistä paikallisesti ja globaalisti*
3. *reilu jako – kulutuksen järkensä tasapainottaminen suhteessa tuotantoon ja resursseihin sekä ylijäämän palauttaminen kiertoon.”*

(Lähde: [Suomen Permakulttuuriyhdistys](#))

Näitä periaatteita noudatellen tutustumme manuaalissa omavaraisen elämän suunnitteluun.

Tuumintahetki talolla. Suunnitelmat tarkentuvat talon edetessä. Väliseinät saivat jäädä pois, jotta kauniit maisemat näkyvät makuuhuoneeseen asti.

Uuden kodin hankinta

Onnekas on se, joka osaa itse rakentaa tai on lähipiiriä, joka vetää työhanskat käteen. Talkoilla säästää pitkän pennin. Kaikista onnekkaimmat saavat rakennuspuutkin suvun metsistä.

Budjettia tehdessä tulisi osata laskea mukaan kaikki tarvikkeet ja ammattilaisten työtunnit. Tähän tarvitset rakentamisen ammattilaisen tai kokemusasiantuntijan apua, muuten monet yllättävät kulut jäävät huomiotta. Fiksua on myös lähteä liikkeelle siitä, kuinka paljon on rahaa käytettävissä ja suunnitella sen mukaan talo.

Et ehkä saa toteutettua talossa kaikkia unelmiasi, mutta et myöskään menetä

yöuniaksi, kun rahat tahtovat loppua kesken ja valmistuminen venyy. Mitä yksinkertaisempi on talosi, sitä halvemmalla pääset.

Talopakettissa budjetti on selkeä, itse rakentamalla kulut kertyvät matkan varrella ja yllätyksiä on todennäköisesti enempi. Jos ostat valmiin vanhan talon, olet kaikista selvimmillä vesillä kulun kanssa. Se on selkeä ostohinta plus arvio mahdollisesti tarvittavasta remontista. Jos ei purettaessa löydy isoja pommeja, olet suurin piirtein kartalla kuluista.

Kuinka paljon sitten maksaa uuden talon rakentaminen? Se riippuu täysin talosi koosta, valitsemistasi rakennusmateriaaleista (hirsi, lauta, kivi, olki...), tontista, talotekniikasta, lisärakennuksista, vuoden ajasta ja suhdanteista.

Joskus aikanaan ennen 2020-luvun hinnannousuja ohjeistava hinta oli 2000 euroa neliöltä. Omalla kohdalla tuo paukkui yli aika lailla, mutta täytyy huomioda, että omavaraisen sähköön ja lämmön tekeminen maksetaan kerran alussa ja se nostaa merkittävästi perustamisen kuluja.

Tässä on pientä apua budjetin miettimiseen. Huomioi ensinnä perustustyöt ja maatyöt. Niihin menee kymmeniä tuhansia euroja, riippuen tietenkin paikalliseen maaperään rakennat ja mikä on perustusratkaisu. Neuvoisin neuvottelemaan muutamankin perustuksia tekevän toimittajan kanssa ja mielellään ennen tontin valintaa.

Seuraavaksi budjetissasi on kaikkien eri suunnittelijoiden ja valvojien palkkiot. Sekin voi mennä yli 10 000 euron täysin riippuen kuinka paljon talosi tarvitsee suunnittelua.

Perustusten jälkeen alkaa nousta talo eli kuluina on valittu runkorakenne eristyk-

sineen ja mahdollisine ulkoverhoiluineen sekä alapohja, lattiarakenteet, välipohja ja kattorakenteet aina vesikatolle asti. Joka kerrokseen voi helposti mennä kymmenen tuhannen verran työt ja materiaalit mukaan lukien.

Lämpötehokkaat ikkunat ja ovet vievät myös ison siivun. Ja sen jälkeen tulee talon sisus ja sen kulut. Keittiö ja märkätilat kalusteineen, sisäseinät, väliovet jne. Yksi isoista kuluista on talotekniikka: Lämpö, ilmanvaihto, vesi ja sähkö ja kaikkien näiden asentajat. Siitä olenkin kirjoittanut erikseen.

Joten ihan pienellä budjetilla ei maaliin pääse. Voikin olla kustannuksiltaan helpompi toteuttaa maallemuutto ostamalla rakenteiltaan kohtuukuntoinen vanha talo ja tehdä siihen pieni peruseremontti.

Satuin itse rakentamaan juuri pahimman kriisin aikana, joten oma budjettini paukkui yli. Rakentamisessa tulee aina yllätyksiä. Ja paljon. En suosittele rakentamisen aloittamista, jos elämässä on mitään muita haasteita meneillään.

Rakentaminen vie paljon energiaa, fokusta, aikaa ja rahaa, vaikka käyttäisit rakennuttajia. Riittävä budjetti on hyvä olla koossa tai iskee stressi. Se tarkoittaa, että on hyvä olla käytettävissä enemmän varoja kuin miltä budjetti näyttää, koska aina tulee yllättäviä lisäkuluja.

Tontin valinta

Meillä on jokaisella paikka, jossa tunnemme olevamme kotona. Koti kannattaa laittaa sinne, mihin sielu vetää sinua. Omavaraisen elämän rakentaminen merkitsee puutarhoja ja ulkorakennuksia, ehkä kotieläimiäkin. Niiden siirtäminen mielen muuttuessa on vähintäänkin hankalaa. Osa seuraavista asioista kannattaa myös huomioida tonttipaikkaa valitessa riippuen tavoittelemastasi omavaraisuudesta.

- ✓ Etäisyys sosiaaliseen verkostoon, jonka haluat säilyttää.
- ✓ Rakennusluparajoitukset. Rakentaminen asemakaava-alueen ulkopuolella on huomattavasti helpompaa.
- ✓ Syrjäiset tontit ovat huomattavasti edullisempia kuin kaavoitetut alueet.
- ✓ Maaperän soveltuvuus ja kustannustehokkuus rakentamiselle sekä puutarhalle.
- ✓ Kunnallistekniikan läheisyys, jos haluat niitä hyödyntää (sähkö, viemärointi, laajakaista).
- ✓ Langattoman verkon toimivuus.
- ✓ Teiden läheisyys. Joudutko rakentamaan/ylläpitämään pitkiä yksityisteitä.
- ✓ Puhdasta pohjavettä kaivoa varten.
- ✓ Mahdollisuus omaan harmaaavesi-suodattamoon/kenttään.
- ✓ Ilmansuunnat ja esteettömyys mahdollisia aurinkopaneeleita varten.
- ✓ Tuuliolosuhteet ja luvanvaraisuus mahdollista tuuligeneraattoria varten.
- ✓ Mahdollisuus ja tila kotieläimiä varten.
- ✓ Kalaisan järven läheisyys.
- ✓ Hyvät sien- ja marjamaastot.
- ✓ Omavaraisuutta tukeva naapurusto.

- ✓ Etäisyydet kirkonkylälle, mahdollinen autottomuus.
- ✓ Koulut ja mahdolliset koulukuljetukset. Lapsilla kavereita lähellä.
- ✓ Työllistymisen mahdollisuudet lähialueilla.
- ✓

Kun sen oman kotipaikan löytää, sen tuntee sisuksissa asti. Nämä maisemat nostavat suurta kiitollisuutta joka päivä.

Omavaraisen talon suunnittelu

Maallemuuton kiehtovimpia - ja tärkeimpiä - päätöksiä on kotitalon valinta. Ostatko vanhan talon vai rakennatko uuden, muutatko yhteisöön tai oletko saanut käsiisi sukutilan tai perintömökin – vaihtoehtoja piisaa. Jokaisessa on omat puolensa. Tässäkin budjetti on se, jonka pohjalta ratkaisuja rajataan.

Itse aloitin tutkimalla myynnissä olevia taloja ja maatiloja, joihin mahtuisin ystäväni kanssa asumaan. Perehdyttyäni lämpö- ja energiaomavaraisuuden tekijöihin, päätin kuitenkin lopulta rakentaa

alusta asti uuden talon. Näin saisin tehokkaimmat nykykeksinnöt käyttööni, vaikka toisaalta se tarkoittaa isoa taloudellista panosta.

Vanha vai uusi talo

Suomi on surullisen täynnä hylättyjä tai tyhjeneviä taloja ja maatiloja. Olisi hyvä, jos näille löytyisi ottajia. Monet näistä taloista eivät löydy välitysfirmojen listoilta tai myyntipalstoilta, vaan ne ovat ns. hiljaisessa myynnissä.

Jos tiedät mihin kuntaan haluaisit muuttaa, tee tutustumismatka sen alueen kauppoihin ja lue ilmoitustaulut. Jätä oma ostoilmoitus. Pienissä kylissä voit levittää sanaa esimerkiksi paikallisen rakennusfirman kautta. Ne tuppaaavat tuntea alueen ihmiset ja rakennukset hyvin.

Sanan saa vauhdilla liikkeelle myös sosiaalisessa mediassa eri alueiden Facebook -ryhmissä.

Vanhan talon hankinta tuo paljon etuja. Se on yleensä selvästi halvempi alkuinvestointi kuin rakentaminen, voit käyttää aikasi ja energiasi ruokaomavaraisuuden rakentamiseen ja pääset heti vauhtiin. Vanhojen maalaistalojen mukana voit saada myös joitain ruokapuita ja -pensaita, kaivon, tiet, puutarhaa, kasvihuoneen, veneen, laiturin, varastorakennuksia jne. Ne ovat kaikki uuden talon rakentajalla edessä olevia ylimääräisiä investointikustannuksia.

Jos unelmoit vanhan hirsirakennuksen purkamisesta ja siirtämisestä, varaudu isoon projektiin. Purkutyöstä on kirjoitettu hyviä opaskirjoja ja ne antavat sinulle realistisen kuvan edessä olevasta työrupeamasta.

Hirsirungon lisäksi tarvittavat luonnollisesti vielä maatyöt, perustukset ja sisätyöt sekä katon. Säästät siis runkomateriaalin hankinnassa, mutta maksat purun työtunneista ja siirtokuluista. Jos saat osaavaa talkooapua, siitä voi tullakin mielenkiintoinen ja ekologinen tutkimusmatka vanhojen hirsien kiehtovaan maailmaan.

Vanhan rakennuksen mukana tulee toki myös haasteensa. Mahdollisten rakenteellisten korvaustarpeiden lisäksi energiaomavaraisuuden aikaansaaminen voi olla isompi projekti. Jos et satu löytämään tuhteista hirsistä hyvin ja terveellisesti eristettyä taloa, joudut omavaraistelijana ainakin jossain vaiheessa remontoimaan talon lämmöneristystä. Se voi tarkoittaa rakenteiden purkamista aika syvällekin.

Alapohja, seinät ja yläpohja tulee eristää nykystandardien mukaan, jotta et lukitse itseäsi takan tai leivinuunin eteen alituisen tulta pitämään. Jos haluat sähkön suhteen kasvattaa omavaraisuutta, voi edessä olla talon sähkölaitteiden ja mahdollisen talotekniikan uusiminen ajanmukaisiin energiatehokkaisiin ratkaisuihin.

Sähkön ja lämmön suhteen suosittelen asiantuntijan käyttämistä mahdollisen korvaustyön ja budjettiarvion tekemisessä. Nämä mahdolliset kuluerät on syytä huomioida tarkkaan, etteivät tulevaisuuden menoerät tule yllätyksenä.

On käynyt niinkin, että halvalla saadun talon korjaamiseen on kulunut lopulta enempi aikaa ja saman verran rahaa kuin uuden rakentamiseen olisi mennyt.

Jos päädyt rakentamaan itsellesi uuden talon, edessä onkin aivan erilainen projekti. Vain taivas on rajana, kun tutustut mielenkiintoisiin omavaraisaltojen ratkaisuihin. On elementeistä tehtyä olkitaloa, savirappausta, hirsitaloa.

On pellettilämmitteistä, on leivinuunia, on lämmöntalteenottopiippua, aurinkokeräimiä ja maalämpöä. On tuulivoimaloita, on aurinkopaneeleita katolle ja maa-asennuksiin ja on energiakontteja.

Perehtymiseen kannattaa käyttää aikaa, sillä investoinnit ovat taloudellisesti merkittäviä.

Seuraavassa kerron oman kokemuksen pohjalta, miten luovia läpi talon hankinnan viidakon, jos aloitat yhtä tyhjältä pohjalta kuin itse aloitin.

Et koskaan tiedä liikaa

Ensimmäinen vaihe on arvatenkin intensiivinen tiedon hankinta. Liity kaikkiin omavaraisrakentamisen ja -elämisen ryhmiin sosiaalisessa mediassa. Mikään tieto ei ole yhtä arvokasta kuin kokemusasiantuntijoiden.

Ratkaisuja myyvät yritykset ovat hyvin asiantuntevia, mutta tупpaavat olla kallellaan siihen omaan edustamaansa tuotteeseen. Sieltä ei helpolla heru neutraalia näkemystä ja päädyt ostamaan jotain, mikä ei ollutkaan parasta sinun tarpeisiisi. Kun luet muiden kaltaistesi ja myös kokeneempien totilailuista ja onnistumisista, alat saada todella realistista ymmärrystä siitä, mikä voisi toimia sinulle.

Olen huomannut, että ihmiset ovat hyvin avuliaita ja jakavat tietoa mielellään omavaraistelijoiden yhteisöissä.

Onnellisten Kylän ensimmäinen hirsi-talo nousee naapurille. Isot hirret eivät tarvitse mitään lisäeristystä

Perustukset maaperä huomioiden

Tulevan kotisi isoimmat ja tärkeimmät investoinnit ovat perustukset ja runkomateriaali. Talopakettien toimittajalta saat hyvän tietopaketin, muutoin joudut perehtymään aiheeseen itsenäisesti.

Jos haluat säästää perustustöissä, huomioi se jo tontin valinnassa (ja rakenna suulaan aikaan). Suuntaa antavan arvion maaperän soveltuvuudesta saat ottamalla lapion käteen ja kaivamalla, mutta loppupeleissä kannattaa teettää maaperätutkimus. Siinä saadaan selville maaperän rakenne, kantavuus, tontin korkeus-suhteet, pohjaveden taso ja radonin esiintyvyys.

Kantavalle, routimattomalle ja tasaiselle maalle, kuten hiekkamaalle, on halvinta tehdä perustukset ja maatyöt.

Yleisiä perustustapoja on mm. paalu-perustus, pilariperustus, maanvarainen tai

kantava laatta ja ruuvipaalut. Jos havittelet tervettä sisäilmaa, on perustusratkaisu ja asiantunteva toteutus ensisijaisen tärkeä.

Oman taloni perustus on harkoista tehty pilariperustus korkealla rossipohjalla. Alapohja on avoimena täysin tuulettuva mikä on etu, mutta se vaatii hyvin lämpöeristetyin hengittävän rakenteen.

Helpommalla olisi päässyt ihan perusmuuriperustuksella, mutta uteliaana ihmisenä haluan päästä katsomaan, että alapohja pysyy talossa kuivana ja terveenä.

Kuvassa näkyy 80 cm korkea tuulettuva rossipohja ja harkkopilariperustus. Olkitalon pinnalle on jo asennettu olkikuitulevyt tuulensuojaksi.

Runkomateriaalien hinnoissa ja lämpöeristävyyksissä on isoja eroja

Talon tuttuja runkomateriaaleja ovat puu, hirsi ja kivi (erilaisista harkoista/tilestä).

Puurakenne on yleensä edullisin, paksu hirsi on arvokasta ja erilaisista harkkoratkaisuista löytyy joka lähtöön ja hintaryhmään.

Muita tuntemattomampi materiaali on olki. Olkipaaleista on Suomessakin muutama pioneeri rakentanut taloja, mutta olkiseiniä saa nykyään myös elementteinä mm. liettualaisen Ecococonin toimitamana. Talo kootaan ruuvaamalla tehtaalla mittatyönä tehdyt olkielementit yhteen.

Olkitalon lämpöarvot ja hengittävyys ovat hirttä vastaavat ja savirapattuna sisäpuolelta se antaa puitteet todella hyvälle sisäilmalle. Savi ja olki molemmat tasaavat kosteutta, ovat hengittäviä ja savi vielä puhdistaa ilmaa.

Käyttämäni olkielementit ovat puurunkoisia ja 40 cm paksuja. Ulkoseinät päällystetään aluskatekankaalla, puu- tai olkikuitulevyillä ja joko lautaverhouksella tai kalkkilaastilla.

Lopputuloksena on lämmin ja hengittävä rakenne. Hiirien ja muiden lämpöä hakevien öttiäisten tutkimusmatkat ainakin yritetään pysäyttää tiiviillä verkotuksella ja alapohjassa myös laudoittamalla.

Talopaketti vai itse tehty talo ?

Jos etsit helppoa ratkaisua, se on yleensä valmis talopaketti ja urakoitsija, joka pystyttää talon. Tiedät tarkkaan, mitä saat, eikä sinun tarvitse perehtyä ja suunnitella joka ikistä yksityiskohtaa. Saat asiantuntevaa opastusta, koska maksat siitä.

Voit pyytää mahdollisuutta käydä tutustumassa jo valmistuneisiin taloihin ja saat todellisen tunnun siitä, millaista talossasi olisi asua. Tämä on stressittömin valinta ja kokonaisuus on yleensä hyvin suunniteltu. Huomioi, että jonot voivat olla aika ajoin hyvinkin pitkät.

Jos taas haluat suunnitella oman talon alusta asti, kuten itse tein, sinun tulee etsiä (suositusten pohjalta) hyväksi tode-

Ensimmäiset olkielementit on asennettu paikalleen. Seinärungot koottiin paikalleen kahdessa päivässä. Sen jälkeen alkoi pikainen katon tekeminen, jotta olkirunko saadaan säältä suojaan.

tut suunnittelijat. Minulle tuli suurena yllätyksenä, kuinka monta suunnittelijaa ja piirrosta sääntösuomessa tarvitaankaan talon rakentamiseen vielä arkkitehdin lisäksi!

On lvi-suunnittelijaa, rakennesuunnittelijaa, pääsuunnittelijaa, kvv-työnjohtajaa ja vielä vastaava työnjohtaja. Koin tärkeimmiksi hyvän pääsuunnittelijan löytämisen, sillä hänen tehtävänsä on katsoa kaikkien näiden suunnitelmien yhteensopivuus.

Mahdollisen arkkitehdin lisäksi ensimmäisenä kannattaa palkata myös osaava ja sitoutunut vastaava työnjohtaja, joka valvoo etuasi rakentamisen aikana. Hän käy työmaalla katsomassa, että työn jälki vastaa piirustuksia ja rakennus-määräyksiä.

Vinkkejä hyvistä työnjohtajista voi kysyä ainakin pienissä kunnissa rakennusvalvonnasta.

Vinkkejä säästämiseen

Rakentaminen on kallista puuhaa ja kaikki säästö on siten tervetullutta. Kaksi asiaa voi säästää sinulta pitkän pennin: Kierrättäminen ja oma työ/talkooapu. Tutki jo hyvissä ajoin ennen rakentamista, mitä rakennustarvikkeita voit löytää erilaisista kierrätysryhmistä ja -sivustoilta.

Itse löysin sieltä edullisesti kalliit eristelevyt, ovia, harkkoja, peltituotteita ja kodinkoneita. Ostin käytettynä kokonaisen keittiön tasoineen ja laitteineen runsaalla tuhannella eurolla.

Ole kierrätystarvikkeiden etsimisessä etunojassa, sillä rakentamisen aikana ei ole aikaa odotella tavaraa löytyväksi. Ja varaudu siihen, että voit kohdata pientä

vastustusta työmiehiltä. Rakennustyömailla on totuttu jo tehokkuuden nimissä hakemaan tarvikkeet rautakaupasta, eikä käyttämään luovuutta kierrätysmateriaalien kanssa.

Koska työn hinta sivukuluineen on Suomessa kallista, on mahtavaa, jos pystyt itse osallistumaan jollain tavoin rakennushommiin tai vanhan talon remonttiin. Ilman rakennustaitojakin sinusta tai lähipiiristäsi voi olla melkoista apua. Apumiehen/naisen tehtäviä piisaa.

Kunnostauduin omassa rakennusprojektissa lautojen ja harkkojen kantajana, saven sekoittajana ja betonimyllyn täyttäjänä pitkään ennen kuin uskalsin edes sirkkeliä käyttää.

Myös vanhat kunnan talkoot on aina kiva tapa luoda yhteisöllisyyttä alusta alkaen kotisi ympärille. Sinulle tulee oma mahdollisuutesi auttaa vuorostasi aika-

Ammattilaiset saavat tehdä tärkeät hommat ja itse voi olla apurina. Villaveikot kävi ruiskuttamassa ekovillat ja minä tiivistelin ne paikalleen.

naan tavalla tai toisella. Niin se maailma toimii.

Energiatehokkuus

Jos haluat säästää elämisen kuluissa, on erityisen tärkeää huomioida talosi lämpö- ja sähköratkaisut. Se on monen tekijän soppa, mutta perusta lähtee jo talon rakenneratkaisuista. Jos rakenne on vuotava, lämmitys tulee kalliiksi. Jos lämmitykseen käytetään sähköä, sähköomavaraisuus muuttuu vähintäänkin haastavaksi. Siksi talon rakenteisiin on kiinnitettävä heti alussa huomiota.

Vanhaan taloon voi tehdä lisäeristeitä ja uuden talon suunnittelussa on tärkeä korostaa suunnittelijalle, että tavoittelet energian osalta mahdollisimman suurta omavaraisuutta. Omavaraisuudessa energia on niin keskeisessä roolissa, että omaan talooni energiaoptimoinnin teki siihen erikoistunut yritys. NollaE syötti arkkitehtiäpiirustukset keinoälylle, joka etsii suunnitelmista lämpöenergian kannalta heikot kohdat. He myös ottivat haasteen vastaan ja suunnittelivat omavaraisen sähkön talolle.

Tuloksena oman taloni ilmansuuntaa vaihdettiin aurinkopaneeleille optimaaliseksi, eteläikkunoita suurennettiin lämmön lähteeksi, ilmanvaihto muutettiin totaalisesti jne. Tämä on hyvä esimerkki siitä, kuinka moni asia vaikuttaa lopputulokseen.

Omavaraisen energiatalouden suunnittelu alkaa rakenteista, mutta ulottuu kaikista pienimpiinkin tekijöihin. Säästäaksesi sähköä, sinun on kurkattava kodinkoneittesi sähkönkulutustiedot.

Pahimmat sähköahmatit ovat tyypillisesti sauna, liesi, jääkaappi, pakastin, pesu-

koneet ja ilmanvaihto. Jos haluat selvittää vähällä sähköllä, on syytä päivittää omien kulutustottumuksien lisäksi kodinkoneet energiatehokkaampiin laitteisiin. Sähköpihit, paremman energialuokan laitteet ovat hinnaikkaampia, joten budjettisi sanelee mihin pystyt.

Suht uusiakin kodinkoneita voi löytää edullisesti Tori.fi -tyyppisistä käytettyjen tavaroiden kaupoista. Vaihdoin omat vuosikymmenen vanhat laitteet sieltä parin vuoden ikäisiin.

Ensimmäinen kysymys myyjälle on aina ”Paljon tämä kuluttaa sähköä?”.

Laske energiantarpeesi

Kun teimme sähkösuunnitelmaa talolle, suunnittelija käskytti minut seuraamaan oman talouteni kulutusta sähköyhtiön päivittäisistä kulutustiedoista. Se antoi tarkan kuvan siitä, mihin kulutan sähköä ja mistä voisin säästää. Ne olivat pieniä tekoja, kuten käyttöön tulevan pakastetun elintarvikkeen siirtäminen illalla jääkaappiin, jossa se sulaessaan luovuttaa kylmyyttä jääkaapille.

Lihapatoja esikypsensin takan pesän jälkilämmöissä. Ylijääneen lämpimän ruuan siirsin kylmällä säällä ulos jäähtymään.

Pesukoneita käytin vain täysinä. Otin turhat laitteet pois seinistä ja olin tarkempi liesituulettimen käytön kanssa. Pienistä puroista tuli tähänkin se iso virta ja energiankulutukseni laski yli kolmannesksen.

Perehdyttyäni sähkön kulutukseen tein monia päätöksiä. Uuteen omavarais-talooni ei tule pölynimuria, sillä siivous

hoituu pienessä talossa hyvin harjalla ja mopilla. Sähkölieden olen korvannut puuliedellä ja kaasuliedellä. Astiat pesen käsin, energiapihi kone on varalla lähinnä ajankohtiin, jolloin talo on täynnä vieraita.

Vaatteita ei tarvitse pestä joka tahran jälkeen ja nyrkki-pyykkiä varten on apuna pyykkilautaa. Sauna on luonnollisesti puusauna ja saa aikanaan oman rakennuksen. Kaikki valot ovat ledejä.

Pakastin sai NollaE:n suunnitelmista itselleen kylmäeteisen, joka laskee kulutusta jonkin verran. Jääkaappikin voidaan tarvittaessa ottaa pois käytöstä talvella, sillä sen alta löytyy kaappi, johon tulee kylmä ulkoilma talon korkean rossipohjan läpi.

Eräiden laitteiden keskimääräisiä sähkön kulutuksia:

Laite	kWh/vrk
Jääkaappi 150–200 l	0,3–0,8
Jääkaappipakastin	0,8–1,2
Pakastin 100–200 l	0,5–1,0
Sähköliesi	1,2
Mikroaaltouuni	0,2/10 min
Astianpesukone	1,1/kerta
Sauna, kertalämmitys	5,5–10/kerta
Pyykkikone, valkopesu	1,8/kerta
Pyykkikone, kirjopesu	0,6–1,9/kerta
Kuivaava pyykkikone	3,58/kerta
Pölynimuri	1 /tunti
LED-TV, 40 tuumaa	alle 0,07/h
Kannettava tietokone	0,03/tunti
Matkapuhelimenlataus	0,04/tunti

Se on yhden yön älynväläys miettiessäni, miten estän perinteisen viileäkaapin kylmyyttä pakenemasta huoneeseen. Voin sanoa, että minulla on epäilyksettä Suomen energiatehokkain jääkaappi.

Mistä sähkö ?

Oman alueesi verkkosähköön liittyminen on yleensä helppo ja nopea toteutus. Monesti se on kustannustehokkain ratkaisu. Sen haittapuoli on tietysti se, että olet sähkön maailmanhintojen ja mahdollisten sähkökatkosten varassa.

Vaihtoehto on rakentaa jonkinlainen oma sähkön tuotanto. Alkuinvestoinnin hinta on melkoinen, mutta sen jälkeen sähkölaskuja ei enää tule ja sähköä piisaa, jos systeemi on toimiva. Jos haluat olla 100 % omavarainen sähkön suhteen, kulutuksen on oltava hyvin maltillinen. Se tarkoittaa myös sitä, että lämmitys on hoidettava muutoin kuin sähköllä. Lisäksi tarvitsit akuston, mikä on suhteellisen kallis investointi.

Omavaraisen sähkön lähteitä

Omavaraisajattelun suosion kasvaessa on energiaratkaisujen kirjo laajentunut. Monet ovat vielä idean tasolla ja kustannustehokkaat ja turvalliset sovellukset omakotiasujalle uupuvat. Kiinnostavia seuraamisen arvoisia hankkeita ovat mm. biokaasulaitokset, mikrovesiturbiinit ja lämmöntuotannon sivutuotteena muodostuvan sähkön talteenotto. Tässä keskityn yleisimpiin käytössä oleviin ratkaisuihin, joiden energiatuotanto on merkittävällä tasolla.

Jännittävä ja odotettu hetki. Talon sähköjärjestelmä on rakennettu ja ensimmäinen töpseli on isketty seinään. Lamppu toimii!

Aurinkopaneelit

Paneelien hintojen laskettua on aurinkoenergiaan investoiminen jo järkevää. Yleensä Suomessa ihmiset ovat vielä kiinni myös kunnan sähköverkossa, jolloin kesän ylituotantoa voi myydä verkkoon ja rahoittaa tuloilla sähkönkulutusta talvella, kun paneelituotanto hyytyy. Näin ollen verkossa olijalle paneelisto on vielä kustannustehokkaampi.

Jos et ole verkossa, on paneelisto ehkä järkevää ylimitoittaa, jotta saat talvella siitä irti edes jotain. Kesällä sähköä sitten piisaa yli oman tarpeen, mutta et voi myydä sitä mihinkään. Oikean kapasiteetin valitsemiseen vaikuttaa siten vahvasti se, oletko kiinni verkossa vai et.

Jos pyrit elämään mahdollisimman pitkälle aurinkoenergialla myös talvella, on paneeliston sijoituspaikka avainasemassa. Yleisesti sanotaan, että paneeleista ei saa talvella yhtään sähköä ja se pitää pitkälle paikkansa, kun asennus on perinteinen kattoasennus ja loivassa kulmassa. Paneelit makaavat lumen alla ja kulma aurinkoon on epäoptimaalinen.

Tieteiskirjailija ja Solarvoiman kehitysjohtaja Janne Käpylehto asentamassa aurinkopaneelien kaapeleita tontillani.

Itse laitoin paneelit maahan ja 80 asteen kulmaan. Näin lumi ei keräänny niiden päälle ja pääsen helposti pehmeällä harjalla pitämään ne toimintakuntoisena joka päivä. Matalalta tuleva keskitalven aurinko osuu hyvässä kulmassa lähes pystysuoraan paneeliston.

Kesällä ne saavat olla samassa kulmassa, koska paneelisto on tosiaan kesää ajatellen ylimitoitettu kapasiteetiltaan, joten epäoptimaalinen kulma ei haittaa.

Aurinko korkeimmillaan marraskuussa. 5 kWp paneelit maa-asennettuina kohti etelää.

On myös suht helppo rakentaa telineet, joilla voi ihan käsivoimin vaihtaa kulmaa.

Sanomattakin on selvää, että paneelit tulee suunnata tarkalleen tai ainakin mahdollisimman etelään. Muuten ei talvella tule sähköä. Keskitalvella aurinko juuri ja juuri pilkottaa suoraan etelästä. Pienen pientä suunnan vaihtelua voi olla, jos haluaa esimerkiksi optimoida oman talouden sähkön käyttöä aamu- tai iltapainotteiseksi.

Voit arvioida saamaasi sähkön määrää eri kulmilla, suuntauksella ja paneeliston koolla Euroopan komission sivulla, josta löytyy [kätevä laskuri](#).

Pelkistä paneeleista riittävän sähkön saaminen Suomessa on modernein mukavuuksin varustetussa talossa aika mahdotonta talvella, joten tarvitset niiden tueksi jonkin muun energialähteen. Käyn muutamaa läpi alla.

Tuulivoima

Jos asut meren äärellä tai peltojen keskellä, voit tehdä energiaa tuulella. Tuulivoimala vaatii tasaista ja suht kovaa tuulta toimiakseen. Pääset jyvälle oman alueesi tuuliolosuhteista kaivamalla esiin tuulitiedot Ilmatieteen laitoksen sivuilta.

Selvitä, minkälaisessa maastossa heidän paikallinen mittauspisteensä on. Sen pohjalta voit arvioida, vastaavatko tonttisi tuuliolosuhteet yleisiä mittaustuloksia. Huomioi myös, että isot tuuligeneraattorit tarvitsevat aina rakennusluvan ja pientuulivoimalat voivat vaatia toimenpideluvan tai -ilmoituksen.

Jotta tuulivoima tuottaa tehokkaasti energiaa, tulisi voimalan ympärillä olla mahdollisimman avoin alue. Puut tai esteet edessä ja takana aiheuttavat ongelmallisia pyörteitä, jotka vievät tehoa ja rasittavat voimalan rakenteita. Parasta olisi, jos voisit ennen ostopäätöstä mitata tuulen voimakkuutta potentiaalisen tuulivoimalan paikalta ja vielä oikealta korkeudelta vuoden ympäri.

Tuuligeneraattorin kustannus ja asennustyö on sen verran suurta, että on tylsä huomata, ettei se juurikaan pyöri valitulla paikalla. Tuotteille annetut energialupaukset ovat optimaalisissa tuulissa mitattuja, joten laita myyjä koville, kun selvität mitä ne tosiasiaassa tuottavat.

Kysele myös tuulivoimaa käyttäviltä, millaisia laitteet todellisessa käytössä ovat.

Jotta saat riittäviä määriä energiaa, tulee hyvän sijoituspaikan lisäksi huomioida, että tuulivoimala on tehoiltaan riittävän suuri. Se tarkoittaa perinteisessä mallissa isohkoja siipiä ja riittävän korkeaa asennustolppaa. Jos edessä on este, on tolpan oltava kaksi kertaa korkeampi kuin

etäisyys esteelle. Lisäksi maston on oltava 7 metriä korkeampi kuin korkein este 150 metrin säteellä (Lähde: Saaristotekniikka).

Siipimallisten generaattorien lisäksi on olemassa pystyvoimaloita, jotka voivat selvittää haastavissa tuulissa paremmin. Huomioithan, että naapurilla tai kunnallasi voi olla mielipide rakennelmastasi.

Hyvää tietoa tuulivoimarakentamisesta löytyy mm. [ympäristöministeriöstä](#) tai [täältä](#).

Tuuligeneraattori voi näyttää myös tältä. Kuvassa Saaristotekniikan yhden kilowatin Silent Mill.

Generaattorit

Generaattorit tai aggregaatit eivät ole vihreän energian airueita, mutta hoitavat homman, kun auringosta tai tuulesta loppuu potku. Tiedät, että sinulla on sähköä niin kauan kuin tankissa on polttoainetta.

Jos olet rakentanut auringosta/tuulesta/tai jopa veden virtaamasta tarpeeksi mittavan ja optimoidun laitoksen itsellesi, et tarvitse aggregaattia lainkaan tai vain talven pimeimmän 2–3 kuukauden aikana. Jos sinulla on hyvä akusto ja sähköoptimoitu talo, selviät useamman päivän putkeen ilman aggregaatin käyttöä, vaikka järjestelmäsi ei tuota sähköä.

Aggregaatin voi kytkeä osaksi järjestelmää käynnistymään automaattisesti, kun akuston tila on alarajoillaan. Tällaiset automaattiset aggregaatit ovat tosin aika hintavia, joten voit joutua tarkkailemaan itse, milloin aggregaatti on syytä käynnistää akkujen lataamiseksi täyteen.

Olen itse varautunut tekemään tämän sydäntalvella noin 3–4 päivän välein. Kokonaisen järjestelmän asennuksessa ja etenkin suunnittelussa kannattaa käyttää ammattilaisia, jotka ovat perehtyneet energiaomavaraisuuteen.

Omassa talossa aggregaatti on turvaamassa päiviä, jolloin paneelisto ei tuota tarpeeksi sähköä. Aggregaatti pitää noin 10 kWh:n akuston sopivassa latingissa niin ettei katkoja tule.

Lämmin talo talvellakin

Energiaomavaraisuuden toinen puolisko, lämpö, onkin onneksi jo huomattavasti helpompi siivu ratkaistavaksi. Tarvitset lämpöenergiaa talon sisäilman ja käyttöveden lämmitykseen.

Jos sinulla on jo öljy- tai sähkölämmitys, voit ehkä harkita edullisempaa ja omavaraisempaa lämmitysmuotoa. Jos olet valitsemassa uutta kotitaloa, on hyvä muistaa, että pienempi talo on huomattavasti helpompi pitää lämpimänä.

Rakenteet ja ilmanvaihto

Muistutetaan vielä, että ensimmäinen tehtävä Suomen talvioloissa on tehdä talosta tarpeeksi eristetty. Huomioi rakenteet, ikkunat ja ovet. Näin et hukkaa

lämpöä harakoille. Myös ilmanvaihto on avainasemassa.

Perinteisessä painovoimaisessa ilmanvaihdossa, jossa ilma kiertää omalla voimallaan, lämpöä karkaa ulos, ellei käytössä ole moderneja korvausilmaa lämmittäviä elementtejä. Koneellisessa ilmanvaihdossa taasen on monenlaisia keinoja lämmittää korvausilma.

Oman taloni ilmanvaihtoon otettiin tukea 1,5 metrin syvyyteen haudatusta pitkästä maalämpöputkistosta, joka esilämmittää korvausilman talvella ja jäähdyttää kesällä. Koneellisen ilmanvaihdon ongelmana taasen on, että se vie sähköä ja huonosti hoidettuna haittaa sisäilman laatua. Ääniongelmista pääsee, kun laitteet ovat nykyaikaisia ja oikein asennettuja.

Valitset sitten minkä tahansa ilmanvaihdon muodon, huomioi sen vaikutukset lämmitystarpeeseen ja mahdolliseen sähköntarpeeseen.

Lämmitysmuotoja

Puulämmitys on perinteinen ja hyvin toimiva ratkaisu, etenkin jos tontiltasi löytyy polttopuuta ja säilytystilaa. Jos olet ostopuun varassa, kysele paikallisilta klapeja. Saat metsänomistajilta polttopuita todennäköisesti huomattavasti halvemmalla kuin kauppiailta.

Puuta menee yllättävän paljon ja määrä riippuu täysin talosi rakenteista ja siitä, missä päin Suomea asut. Yksi suuntaa antava laskutapa tarvittavista koivun pinokuutioista on jakaa lämmitettävät neliöt kymmenellä, jos huonekorkeus on normaali alle 3 metriä. Oman taloni lämpimien tilojen kerrosala on noin sata, joten puutarve olisi jotakuinkin 10

Talon ja puutarhaistutusten tieltä raivatuista puista kertyi hyvin poltto-puuta puulieteen, joka toimii talon lämmittäjänä.

pinokuutiota, mikä on aikamoinen puumäärä. Ja jos lämmität muulla kuin koivulla, niin puuta tarvitaan vielä enemmän.

Puun lämpöenergia voidaan varastoida monella tapaa. Vaihtoehtoina ovat ainakin varaava takka/liesi tai vesikiertotakka/liesi, jossa puun lämpö siirtyy veteen ja vesivaraajan kautta esimerkiksi lattialämpöön sekä käyttöveteen. Puun polton lämpöenergia voidaan ottaa talteen myös hormista.

LTO-piipussa savukaasut lämmittävät tehokkaasti vesivaippaa, josta vesi kulkeutuu vesivaraajaan samalla kun lämmittää takkaa tai tekee puuliedellä ruokaa.

Pelletit ovat kuoretonta puristettua havupuuta ja energiatehokas vaihtoehto puulle. Pelleteille on oma mittava lämmityslaitteisto, joka vaatii toimiakseen vesikiertoisen lämmönjakojärjestelmän sekä kohtalaisen isot tilat kattilaa ja pellettipoltinta varten. Pelleteistä saa pienemmässä määrin myös tehokkaasti lämpöä takassa erillisen pellettipolttimen avulla. Pellettien haaste puolestaan on ajoittainen saatavuusongelma. Voi olla

aikamoinen kriisi, jos pelletit loppuvat kaupoista, kun se on ainut lämmitysmetodisi.

Ilmalämpöpumppu on energiatehokas ilmastointilaitte, joka lämmittää kylmällä ilmalla ja viilentää kuumalla. Uusia, laadukkaita ilmalämpöpumppuja voi käyttää myös pakkasilla, tosin hyötysuhde on kovilla pakkasilla huono.

Aurinkokeräimet ovat hyvä lisä aurinkoisen vuodenajan lämmitystarpeisiin. Samoihin aikoihin, kun aurinkopaneeleista alkaa saada kunnolla sähköä, voi auringon lämmön myös hyödyntää.

Aurinkokeräimet muistuttavat ulkomuodoltaan paneeleita. Keräimen tasomaisen suojapinnan alla oleva musta pinta lämpiää auringon säteilyn vaikutuksesta. Keräimen sisällä kiertää lämmönsiirtonestettä, joka luovuttaa lämpöenergiaa vesivaraajaan. Aurinkokeräin on omiaan käyttöveden lämmittämiseen kesällä ja siitä saa jonkin verran apua myös lämmitykseen keväällä ja syksyllä.

Maalämmön suosio on kasvanut kohisten. Siinä lämmönkeruuputkisto porataan joka syvälle maahan pystysuoraan, kaivetaan horisontaalisesti noin 1–1,5 metrin syvyyteen esim. pellolle tai ankkuroidaan vesistön pohjalle. Keruupiirissä kulkeva neste lämpiää maalämmön vaikutuksesta ja se luovuttaa lämpöä lämmönjakoverkkoon ja lämpimään käyttöveteen.

Näissä eri vaihtoehdoissa käytettävän maalämpöpumpun sähkön tarve kannattaa huomioida tarkkaan, jos talo toimii sähköomavaraisena. Muista mainita asentajille, että valitsevat energiapihit laitteet.

Tässä oli tämän hetken yleisimpiä lämpöenergian tuottajia. Uusia toinen toistaan tehokkaampia keksintöjä tulee

hyvällä tahdilla energiakriisin kolkutellessa ovella. Ja hyvä niin. Mitä tehokkaampia järjestelmiä keksitään, sitä vähemmän kodin lämmittämiseen tarvitsee käyttää rahaa ja vaivaa.

Vesi, elämän edellytys

Vesi on vielä yksi kunnallistekniikan alue, joka on luonnollisesti elintärkeä osa omavaraiseloasi. Jos taloosi tulee kunnallinen vesi, sitä varmasti piisaa hyvin. Jotkut ovat kuitenkin sitä mieltä, että käsittelemätön suoraan kaivosta otettu vesi on kunnan elämän eliksiiriä.

Jos päädyt kaivon tekemiseen, on tässä pari pohdittavaa asiaa.

- ✓ Selvitä, millainen pohjavesitilanne alueella yleisesti on. Tappaavatko rengaskaivot kuivua. Jos näin on, porakaivo saattaa olla ainoa ratkaisu, ellei löydä omalta tontiltasi erityisen hyvää kaivonpaikka. Osa ammattilaisista katsoo vielä tänä päivänäkin auttavasti varuilla vesisuonten paikat. Voit kokeilla, josko tällainen taito löytyisi sinulta.
- ✓ Rengaskaivo toimii myös silloin, kun ei ole sähköä. Asenna rengaskaivoon myös perinteinen käsipumppu sähkötömiin hetkiin.
- ✓ Porakaivosta piisaa vettä, mutta sen porauskulu voi olla yllättävän suuri tekijä. Poraamista on jatkettava, kunnes vesi tulee vastaan. Joskus on mentävä paljonkin yli 100 metrin syvyyteen. Rengaskaivon kulu on vaihteleva, mutta puhutaan yleensä muutamista tuhansista euroista. Rengaskaivosta saa vettä suoraan talon hanasta, kun asentaa sinne esimerkiksi nykyaikaisen yksinkertaisen uppopumpun. Pumppumyyjät osaavat

kertoa, millainen pumppu riittää ominaisuuksiltaan juuri sinun tontillesi.

- ✓ Porakaivosta ei tule vettä, ellei ole sähköä. Aggregaatti tosin auttaa sinut sen hetken yli.
- ✓ Porakaivoissa on alueittain laatueroja. Mitä reiästä tulee, selviää vasta, kun olet maksanut porauksen.
- ✓ Muistathan lähettää vesinäytteen tutkimuslaboratorioon. Rengaskaivon osalta vasta, kun se on pumpattu muutamaan kertaan ensin tyhjäksi.

Kaivovettä kannattaa säästellä puutarhanhoidossa rengaskaivon osalta, jotta se ei lopu ja porakaivon osalta taasen saatat joutua säännöstelemään sähkön käyttöä. Kerää siis sadevedet talteen.

Katolta tuleviin syöksyihin voi asentaa ihan itsekin simpelit jako-osat, jotka siirtävät sadevettä syöksyn viereen laitettavaan astiaan. Astiakokoja on aina yli kuutioon asti.

Itse olen ostamassa kuution IBC-kontteja sadeveden keruuta varten. Kontti maalataan tai päällystetään mustalla, jotta valo ei kiihdytä leväkasvua sen sisällä. Lisäksi voit maisemoida sen erilaisin rakentein sopimaan talosi ulkomuotoon.

Jos korkeuserot mahdollistavat, voit hanaa aukaisemalla saada automaattisen sadevesikastelun kasveillesi tippaletkua käyttämällä. Hurjimmat asentavat kontista vesiputken taloon sisälle erillishanalle. Siitä voi ottaa kesällä kaivoveden ollessa vähissä esimerkiksi kodinhoidon pesuvesiä. Kaikki, mikä vähentää työmäärää on kotiin päin omavaraistaloudessa.

Rengaskaivo oli teiden jälkeen ensimmäinen rakennelma tontilla. Vettä tarvitaan jo rakennusvaiheessa.

Jätevedet

Jos kotisi on kaukana kunnallistekniikasta, joudut hoitamaan itse jätevesiesi puhdistuksen. Helpommalla pääset, jos et tuota ns. mustaa vettä. Se tarkoittaa vettä, joka tulee vesivessasta. Toisin sanoen, asentamalla jonkinlaisen vedettömän käymälän välttyt työläämmältä ja tyyriimmältä jätevesien hoidolta. Tuotat silloin vain ns. harmaata vettä eli pesu- ja keittiövesiä, joiden puhdistamiseen soveltuvat kevyemmät ratkaisut.

Jätevesien hoidosta tässä sinulle muutama pohdittava asia.

- ✓ Selvitä kunnalta, sijaitseeko tonttisi erityisellä pohjavesi- tai ranta-alueella. Se vaikuttaa sallittuihin ratkaisuihin ja sijoituspaikkaan.

- ✓ Selvitä myös, voisitteko säästää ja hoitaa yhdessä naapuriesi kanssa vedenpuhdistuksen.
- ✓ Uusien rakennusten jätevesijärjestelmät hyväksytään rakennusluvan käsittelyn/myöntämisen yhteydessä. Käytössä olevien kiinteistöjen pelkkä jätevesijärjestelmän rakentaminen tai muuttaminen vaatii toimenpideluvan.
- ✓ Imeytyskenttä saostuskaivolla on perinteinen ratkaisu. Niillä on oma käyttöikänsä ja toimivuus riippuu monesta tekijästä, joista maaperän laatu on yksi. Kustannuksia lisää, jos joudut ostamaan paljon soveltuvia maa-aineksia kenttää varten. Saostuskaivojen tyhjentämisestä tulee vuosittainen kulu.
- ✓ Kentän vaihtoehdot ovat erilaiset biopuhdistamot. Niissä harmaavesi ohjataan kahden ison säiliön läpi ja lasketaan sieltä puhdistuneena lähiluontoon säännösten niin salliessa. Biopuhdistamoita on sekä sähköllä että sähköttömästi toimivia. Säiliö tyhjenetään vuosittain.

WC-ratkaisut

Kuten yllä todettiin, vesivessa ei ehkä ole se fiksuin vaihtoehto omavaraisalouteen. Se kuluttaa paljon vettä ja mustien vesien käsittely vaatii omat laitteensa. Jos olet kunnallistekniikassa kiinni, nuo aspektit eivät ehkä tunnu tärkeiltä ja vesihuoltoverkoston alueella saattaa myös olla velvollisuus liittyä verkostoon.

Jos taas kuivakäymälä on mahdollinen, niin pääset nauttimaan omavaraisruuan kasvattajana sen tärkeimmästä aspektista. Et vedä hukkaan omia ravinnerikkaita jätöksiäsi, vaan kierrätät ne asianmukaisesti takaisin ravinnoksi maaperään.

Näin luot suljetun systeemin, jossa maa kasvattaa ruokakasvin, syöt sen ja osa ravinteista jää kehosi, osa menee pöntöstä ulos.

Virtsaa on loistava typpilannoite ja oikein käsiteltynä turvallinen käyttää. Pöntön jätös kompostoidaan mullaksi ja palautat sen vuoden sisään takaisin kasvin juurelle. Näin sillä on voimaa tehdä sama kierros uudelleen ja elätte iloisesti yhdessä molemmat ravittuina.

Käymäläjäte ei ole nimenä aivan kuvaava, sillä se ei ole puutarhurin silmin jätettä, vaan arvokasta maanparannusainetta.

Kompostoivat käymälät

Käymäläseura Huussi tekee loistavaa työtä kuivakäymälöihin liittyvän tiedon jakamisessa. Saat heidän sivustoltaan vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Heidän [esitteessään](#) on hyvä summaus aiheesta.

”Kuivakäymälän etuna on pinta- ja pohjavesien suojele sekä puhtaan veden säästö. Kompostoimalla kiinteää käymäläjätettä ja vanhentamalla käymälänesteet saadaan ravinteet hyödynnettyä maanparannusaineena ja lannoitteena. Typpilannoitteiden valmistus kuluttaa energiaa ja fosforivarannot ovat ehtymässä, joten ravinteiden kierrätys on entistä tärkeämpää.”

Kuivakäymälöitä ja käymäläjätteen kompostointia koskevia määräyksiä voi sisältyä kunnallisiin jätehuolto- ja ympäristönsuojelu-määräyksiin, sekä terveydensuojelu- ja rakennusjärjestykseen. Vedenottamojen suoja-alueilla, luokitetuilla pohjavesialueilla sekä ranta-alueilla voidaan soveltaa tiukempia määräyksiä kuntakohtaisesti.

Kuivakäymälän ja käymäläjätteen kompostorin edellytetään olevan tiiviitä,

jotta sadevesien pääsy kompostoriin ja valumavesien pääsy maaperään on estetty. Kompostorin edellytetään olevan haittaeläimiltä suojattu ja kylmässä ilmastossa lämpöeristys on tarpeen. Suotonestettä ja virtsaa voi käyttää lannoitteeksi ja kompostoitua käymäläjätettä maanparannukseen omalla kiinteistöllä.”

Kuivakäymälä saattaa monen mielessä merkitä ulkohuussia, mutta käymälät ovat siitä paljonkin kehittyneet. Nykyään on siistejä ja hajuttomiksi luvattuja sisävessoja, jotka ulkoisesti näyttävät posliinipytytyneen aivan normaalilta vessalta. Kunnes avaat kannen ja siellä ei ole vettä, vaan rööri kompostoriin.

Erottelevissa järjestelmissä pöntössä voi olla myös oma osastonsa virtsalle. Tällöin virtsa saadaan talteen ”puhtaana” ja se on nopeammin käytettävissä maanparannukseen.

Kompostorit ovat sen verran kehittyneitä, että työläät haisevien jätteen tyhjennykset ovat jääneet pois. Tarjolla on ratkaisuja, joissa jätteet kompostoituvat käymälän alle sijoitettavissa astioissa suoraan mullaksi.

Oma kuivakäymäläni muodostuu kahdesta identtisestä astiasta, joiden paikkaa vaihdan noin puolivuositain ja samalla kippaan mullat pois toisesta astiasta. Näin saadaan aikaan vähintään vuoden kompostoitumisaika, jolloin taudinaiheuttajat on tuhoutuneet.

Kanavatuulettimella luodaan kompostiastiaan alipaine, joka imee hajut astiasta suoraan ilmanvaihdon kautta kattoharjaan asennettuun tuuletusputkeen. Pytystä laitetaan vessassa käynnin yhteydessä aina välillä mukaan kuiviketta.

Ja vinkkinä, laita mukaan hieman nestettä ja hajuja todella tehokkaasti imevää

biohiiltä, niin syntyvästä maanparannus-aineesta tulee todella priimaa.

Pikkuvihreän kompostivessa on saapunut tontille. Kunhan kanava-tuuletin on asennettu paikalleen ja sähköistys tehty, on aika ottaa pytty käyttöön.

Tuhkaava ja pakastava käymälä

Jos sinun ei tarvitse pihtailla sähkön kanssa, on kompostoivalle järjestelmälle olemassa muutama lisävaihtoehto.

Pakastava kuivakäymälä jäädyttää käymäläjätteen ja kerää sen pussiin. Pussi on tyhjennettävä noin viikon välein kompostoriin, joka vaatii normaalin kompostorin huolenpidon. Se vaatii siis jonkin verran työtä, mutta koska kiinteää asennusta ei ole, se on helppo ratkaisu. Tarvitset vain sähköpistokkeen.

Toinen yleinen vesivessan vaihtoehto on *sähkövessa eli tuhkaava käymälä*. Se on kaikista vähätöisin, sillä tuhka ei vaadi

mitään jälkikäsittelyä. Tuotokset menevät pöntössä suoraan suoja-pussiin, joka pudotetaan palokammioon nappia tai poljinta painamalla.

Tuhkaus tapahtuu kammiossa ja sinulle jää vain hajuton tuhka tyhjennettäväksi. Tuhkaa tulee noin kupillinen viikossa neljää käyttäjää kohden. Nimensä mukaisesti tämä käymälä vie runsaasti sähköä eli ei sovi sähköverkon ulkopuolelle.

Maakellari

Maakellari on romanttinen muistutus ajoista, jolloin maataloissa elettiin omavaraisesti ja ruokaa säilöttiin isoja määriä talven yli. Sammalein tai kesäkasvein koristeltu holvikaarikellari on kaunis ja tuiki tarpeellinen nykyaikanakin.

Vaikka sähkö mahdollistaa isojen jääkappien käytön on perhe pulassa, jos sähköt katkeavat pidemmäksi aikaa. Omavaraisessa kotitaloudessa satoa myös säilötään sellaiset määrät, ettei jääkaapeista oikein ole siihen hommaan. Maakellari tai ihan tavallinen talon alla oleva kylmäkellari mahdollistaa ruokaomavaraisuuden.

Maakellarin rakentaminen ei ole iso urakka siitä saatuun hyötyyn nähden. Jos tontilla on tilaa ja saat apua osaavalta muurarilta tai timpurilta, luonnistuu maakellarin teko omin voiminkin.

Nykyään on olemassa myös erilaisia valmiita maakellarielementtejä, mikä entisestään yksinkertaistaa rakentamista. Riippuen sijoituspaikasta saatat tarvita konemiestä maatoihin. Ja ennen kuin alat tilaamaan lavoittain harkkoja tai tiiliä tontille, tarkista paikalliselta rakennusvalvontaviranomaiselta mahdollinen

luvan tarve. Käytännöt vaihtelevat kunnittain.

Maakellarin rakentaminen on hauskaa puuhaa, jos saat päällysmieheksi muurausta taitavan henkilön. Holvikaton tekemiseen tarvitaankin jo timpurin taitoja.

Maakellarin idea perustuu maalämmön käyttöön. Talvipakkasilla lämpimän maan sisään rakennettu kellaripysy pakkasen yläpuolella ja kevään lämpimillä keleillä maa puolestaan viilentää sitä. Syksyllä maakellari täyttyy sadosta ja oikea-aikaiset tuulettamiset valmistavat sen sopivaan lämpötilaan talvea varten.

Ennen vanhaan ennen jääkaappeja kesällä saatettiin kylmyyttä lisätä talvella sahatuilla jäillä, joita säilytettiin kesäaikaan sahanpuruissa viileässä paikassa.

[Kyllä äiti tietää -blogissa](#) summataan hyvin, mitä kaikkea maakellarissa säilötään

”Kellarin hyllyillä säilytetään hilloja ja soseita. Alaosassa hyllyjä on laarit juureksille. Porkkanalaari on täynnä biekkaa ja porkkanat säilytettiin biekassa. Kaalit nököttävät hyllyillä itseksensä. Säilykkeet ja ruokatavarat säilytetään erillään muista tavaroista. Savustettua ja/tai suolattua lihaa

voidaan säilyttää kellarissa roikottamalla katossa olevista libakoukuista. Omenoiden säilytys kellarissa vaatii hyvän tuuletuksen ja oman osastonsa. Viinipullot säilytetään vaakatasossa viinipullotelineessä ja mehut pystyasennossa hyllyillä.”

Ja samaisen blogin summaus ruokamääristä kertoo, miksi maakellarin teko voi tulla ajankohtaiseksi, jos haluat itse kasvattaa ruuan perheellesi.

”Esim. nelihenkinen perhe kuluttaa vuodessa vihanneksia seuraavasti: bataattia 2 laatikkoa, endiivejä 10-20 päätä, kaalia n. 30 päätä, kaurajuurta tai mustajuurta 1/2-1 laatikkoa, kesäkurpitsaa ja kurpitsoja 30-40 kpl, kiinankaalia 20-30 päätä, kyssäkaalia 1/2-1 laatikkoa, lanttuja tai nauriita 1-4 laatikkoa, mukulaselleriä 1/2-1 laatikkoa, palsternakkaa 1-2 laatikkoa, parsakaalia 10-15, perunoita 6-14 laatikkoa, porkkanoita 2-3 laatikkoa, punajuuria 1-2 laatikkoa, purjosipulia 15-40 kpl, selleriä 10-20 vartta, sipulia 1-2 laatikkoa, valkosipulia 1/2-1 laatikkoa. Tämä on arvio, eri perheissä määrät vaihtelevat.”

Omavarainen ravinto

Oman ruuan kasvattaminen parveke-, pihamaa- tai palstaviljelyllä lisääntyy kohisten. Ihmisillä tuntuu heränneen halu olla lähemmässä kontaktissa ravintoonsa ja kiinnostus ymmärtää kasvien elämää aina siemenestä satoon asti.

Matka puutarhaharrastuksesta omavaraiseen ruokatuotantoon on kuitenkin pitkä. Ruuan määrä, joka omien käsien kautta tulisi saada aikaiseksi, yllättää omavaraisuudesta haaveilevan. Sen se teki myös minulle. Se vaatii aikaa, tuhteja työtunteja ja monipuolisia taitoja.

Itämaan filosofioita myötäillen sanoisin, että paras aika istuttaa elämäsi eka taimi on viime vuonna. Eli ryhdy rohkeasti toimiin, sillä opit valtavasti muutamana ensimmäisenä vuonna aloittaessasi kasvien viljelyn. Sama pätee myös kalastukseen ja metsästykseseen.

Omavaraisen ruuan aikaansaaminen on nippu taitoja, jotka kehittyvät käytännön koulussa yrityksen ja erehdyksen kautta. Hyvä esimerkki on oma tomaatin-kasvatukseni, joka muutamassa vuodessa nousi kourallisesta tomaatteja ämpäreittäin tulevaan satoon.

Tässä kuten niin monessa uuden taidon haltuun ottamisessa sinua auttaa jättiharppauksia eteenpäin, jos pääset viereen oppimaan niiltä, joilla on tarvittavat taidot jo hallussa. Ja jos sellaista apua ei löydy, aina on YouTube.

Tomaatteja alkoi tulla kasvihuoneesta sitä tahtia, että piti jo käyttää mielikuvitusta mihin kaikkialle niitä käyttää.

Omavaraisuuden rakentaminen vie vuosia

Niin kasvien viljelyssä kuin metsästyksessä tai kalastuksessa vie jokusen vuoden ennen kuin voit rinta rottingilla kertoa hankkivasi omavaraisesti valtaosan omasta ruuastasi. Huomioi siis tontin valinnassa, aloitatko tyhjästä vai saatko mukana jo satoikäisiä kasveja.

Jos aloitat tyhjästä, pärjät ensimmäiset vuodet istuttamalla satoisia ruokakasveja, kuten perunaa ja muita juureksia, papuja, maa-artisokkaa ja erilaisia kurpitsoja. Pikkuhiljaa pensaat ja puut alkavat tuottaa myös satoa ja saat maakellariin niistä juuresten ohella isot määrät soseita, hilloja ja mehuja täydentämään talven energia- ja ravintovarastoja.

Vinkkini onkin istuttaa jo muutamia hitaimmin kasvavia hedelmäpuita ja pensaita heti, kun saat maan omistukseesi. Tein omat istutukseni vuotta ennen kuin aloin rakentaa muiden pyörittellessä silmiä innokkuudelleni.

Kävin hoitamassa kasveja satunnaisesti 300 km etäisyyden takia. Istutin kasvit kosteaan paikkaan, annoin hyvät lannoitteet pohjalle ja verkkosuojat. Nyt kun talo alkaa valmistua olen saanut jo kahden vuoden etumatka satoikään pääsemisessä. On hyvä tehdä pitkän ajan suunnitelma ja olla etupainotteisesti liikkeellä, sillä luonto itse ei osaa kiirehtiä.

Jos olet sekasyöjä niin kasvien puuhas-telun ohessa opettelet kalastuksen ja metsästyksen vaatimia taitoja. Tarvittavan energia- ja proteiinin määrän saaminen näistä lähteistä vaatii taitoa ja syvää luonnon ymmärrystä. Kunhan pääsemme myöhemmin laskemaan tarvittavia ruokamääriä, huomaat että

aika ei riitä harrastushenkiseen mökki-kalastukseen, vaan tarvitsen enemmän saalista per käyttetty aika.

Ruokatarpeen laskeminen

Alla on laskettu ruokatarpeen kasvattaminen avomaalla. Jos kasvatat ruokaa ruokametsän metodein, laskelmasta tulee maan käytön kannalta osittain erilainen. Laskelma olisi erilainen myös siksi, että ruokametsän satoon sisältyy ekstrana marjoja ja hedelmiä.

- ✓ Peruna 332 kg 263 m²
- ✓ Porkkana 78 kg 23 m²
- ✓ Kaalit 19 kg 8 m²
- ✓ Mukulaselleri 10 kg 7 m²
- ✓ Palsternakka 15 kg 6 m²
- ✓ Punajuuri 10 kg 5 m²
- ✓ Valkokaali 45 kg 13 m²
- ✓ Parsakaali 25 kg 50 m²
- ✓ Kukkakaali 15 kg 17 m²
- ✓ Herneet 20 kg 51 m²
- ✓ Pavut 15 kg 19 m²
- ✓ Pinaatti 20 kg 23 m²

Esimerkin 4 hengen ruokatarve vuodeksi saadaan aikaan 500 neliömetrillä avomaata. (Lähde: Jenny Helsing Självförsörjande ekologisk odling av grönsaker på friland (2010).

Oman laskelmasi pohjaksi kerää seuraavat tiedot:

- ✓ Aukkaiden määrä
- ✓ Kulutettava energia: Liikunnallisuus, fyysinen työ, kasvuikä.
- ✓ Varmista makroravinteiden saanti: Proteiinit, hiilihydraatit, rasvat.
- ✓ Huomioi myös, että saat monipuolisesti hiven- tai mikroravinteita: Vitamiinit, kivennäisaineet.

Omassa ruokaomavaraisuuden laskelmassani lähdin siitä, että ruuan

säilömistarpeen tulisi olla mahdollisimman pieni. Sillä säästää energiaa (jääkaappi, pakastin) ja välttää pilaantumisen riskin (maakellari, kuivaaminen yms.). Eli ruokaa syödään kausiluontoisesti.

Yksinkertaistetusti voisi sanoa, että kesällä tankataan vihreitä kasvukauden ruokia minkä keretään, syksyllä syödään hedelmiä ja marjoja, sienillä ja riistalla päästään lumille asti ja talvella kalastetaan ahkerasti ja jatketaan metsästystä lupien mukaisesti. Kustakin kaudesta säilötään se, mikä jää yli ja tasataan näin eri ravintoaineiden saantia yli vuodenaikojen. Loput haetaan kaupasta tai lähimaatiloilta.

Aloitin oman suunnitelmani sillä, että varmistelin tärkeän proteiinin saannin läpi vuoden. Se koostuu kalasta, kanasta, kananmunista, pavuista, riistasta, sienistä ja tarvittaessa myös kanista. Aloitin laskemalla, millainen määrä kalaa on realistista odottaa verkoista ja onkimatkoilta tuntien oman järven kalamäärät ja -lajit hyvin.

Tein saman mahdolliselle metsästetyn riistan määrälle. Laskin oman kanala-suunnitelman pohjalta, kuinka monta kananmunaa voisin olettaa saavani eri kuukausina ja kuinka montaa kanaa raaskin laittaa ruuaksi. Laskin säilömiäni kasvisten proteiinimäärät. Ja lopulta kaikkien näiden tulosten pohjalta laskin realistisen määrän sille, kuinka monta ämpärillistä minun tarvitsee kerätä ja kuivata sieniä, jotta selviän talven yli.

Onneksi tulos ei ollut sitä laatua, että joudun katoamaan metsään koko syksyksi. Se kävi kyllä selväksi, että kalastuksen taidot tulisi ottaa asiantuntevassa opissa hyvin haltuun talvea ajatellen.

Erakkorannan Ekin talvikalastusta. Eki on ammattikalastaja ja taitaa kalan narraamisen talvellakin.

Rasvan tarvittavaan saantimäärään minulla ei ole kananmunien lisäksi ainakaan näin aluksi muuta keinoa, kuin ostaa rasva ja öljyt kaupasta. Jos kotieläimiä laajentaa maitoa tuottaviin kavereihin, niin sieltä alkaa löytyä ratkaisuja.

Tai jos lähivesissäsi on runsaasti rasvaista kalaa. Tai jos olet onnekkaasti saanut kasvatettua satoikään asti pähkinäpuita, joista saa myös proteiinia kaupan päälle.

Kolmas makroravinne, hiilihydraatit, onkin jo helpompi saada kokoon, kun ruokavalio on vahvasti kasvispohjainen.

Järvestä on noussut hyvä saalis. Näistä riittää Ekille useammalle päivälle ravinteikas ateria.

Mikroravinteet kertyvät myös aika monipuolisesti, kun syö puhtaasta luonnosta monipuolista lähiruokaa.

Katsotaan seuraavaksi, miten ruokakasvien kasvatusta, metsästystä ja kalastusta hoituu.

Permakulttuurinen lähestymistapa

Kun puhun omavaraisesta ruuan kasvattamisesta, minulta yleensä kysytään: ”Paljonko sinulla on peltoa?”. Peltokasvatusta on perinteinen tapa kasvat- ta ruokaa ja se on toki omalla tavallaan myös tehokasta. Siinä saadaan hallitusti pieneltä alalta suuri määrä ruokaa. Mutta se on työlästä, etenkin jos et muuta kaupungista maalle traktorin kanssa.

Pelto ei ole luonnon oma tapa olla ja elää. Jos ihminen otetaan pois kuvioista, pellot villiintyvät ja metsittyvät. Se kertoo siitä, että ihmisen pitää tehdä paljon työtä pitääkseen maan ”luonnottomana”. Ensin pitää muokata maa pelloksi. Kaataa puut, kaivaa juurakot pois, tasoittaa. Istutusten jälkeen pitää useaan kertaan kitkeä, sillä avoin pelto on herkullinen kasvupaikka kaikille ympäris- tössä leijaileville rikkakasvien siemenille.

Avoin pelto myös altistuu tuulille, kuumuudelle ja kuivaa helposti. Se vaatii kastelua, harsoittamista, suojaamista, alituista kitkemistä (jos et myrkytä) ja hoivaa. Ja kun maa vedetään paljaaksi sadonkorjuussa, tulee ravinteet palauttaa maahan eli keväällä viimeistään alkaa lannoitus. Peltoviljely on siis työntensiivistä jatkuvaa luonnon omia voimia vastaan taistelemista.

Permakulttuurinen lähestyminen sen sijaan noudattaa luonnon omia kasvu-

malleja ja tukee monimuotoisuutta. Luonto on tasapainossa ja sitä tasapainoa suojellaan. Viljelijä ei vain tule paikalle omien ajatustensa kanssa ja kaada kaikkea elollista tieltään pois tasamaaksi korvatakseen sen omilla kasveillaan.

Permakulttuurin noudattaja on halukas hiljentymään ja aistimaan luontoa kaikilla aisteilla löytääkseen luonnollisesti parhaat istutuspaikat ennen kuin tekee päätöksiä mitä kasvattaa ja minne.

Ruokametsä

Permakulttuurin lippulaiva on nk. ruokametsä. Alue, jossa ruoka kasvatetaan, suunnitellaan luonnon ehdoilla yksityiskohtaisesti aina maanpeitekasveista ylimpiin puihin asti. Maan muotoja ja ominaisuuksia tutkitaan tarkkaan, jotta ne voidaan hyödyntää kasvisuunnittelussa.

”Metsäpuutarha on varta vasten perustettu tai luonnon metsästä muokattu puutarha. Syötävässä metsäpuutarhassa käytetään mallina luonnontilaisen metsän kerroksellista rakennetta. Kasvit ovat joko suoraan tai välillisesti hyödyllisiä ihmiselle. Kasvit istutetaan sekaistutuksiksi. Ne pyritään istuttamaan siten, että positiivinen vuorovaikutus kasvien välillä on mahdollisimman suuri ja negatiivinen vaikutus mahdollisimman pieni. Ravinteiden kierrosta huolehtivat pääosin kasvit ja muut eliöt itse. Maata muokataan mahdollisimman vähän. Syötävän metsäpuutarhan kasvit ovat enimmäkseen monivuotisia, joten puutarha on pitkäaikainen projekti.”

(Lähde: Eeva-Kaisa Oksanen tutkielma ”Takapihan syötävä metsä” ja Grawford, 2010, s. 17. ”Creating a Forest Garden”, Green Books Ltd Gambridge.)

Ruokakasvien kasvukerroksia on neljästä viiteen ja jokaisella on tärkeä tehtävänsä. Ne ovat alhaalta ylöspäin:

- ✓ maanpeitekasvit
- ✓ ruohovartistiset
- ✓ köynnökset
- ✓ matalat pensaat
- ✓ pienet puut ja isot pensaat
- ✓ latvuserros

”Syötävää metsäpuutarhaa suunniteltaessa metsän monikerroksellinen rakenne säilytetään, mutta kasveiksi valitaan syötävää tai muita hyödykkeitä tuottavia lajeja.” (Lähde: Eeva-Kaisa Oksanen [tutkielma](#).)

Täyteen mittaan kasvanut ruokametsä muistuttaa ulkonäkönsäkin puolesta enempi metsää kuin peltoa. Siinä kasvaa näennäisesti sikin sokin erilaisia ruokapuita ja -pensaita, ruokakasveja, marjoja ja juureksia. Suhteellisen pieneltä alalta voi kerätä ison määrän ruokaa.

Erakkorannan puutarha on muuttamassa ajan myötä ruokametsäksi.

Suomen [Permakulttuuriyhdistyksen](#) sanoin: ”Permakulttuurisuunnittelu perustuu vaihtelevaan joukkoon yleisiä suunnitteluperiaatteita, jotka on muodostettu havainnoimalla luonnollisten ekosysteemien toimintaa ja tunnistamalla niissä ilmeneviä säännön-

mukaisuuksia. Näitä periaatteita noudattamalla keytetään luomaan järjestelmiä, jotka ovat tuottoisia ja itse itsensä uusintavia, ja jotka kykenevät paremmin sopeutumaan ympäristössä tapahtuviin muutoksiin.”

Noudattamalla permakulttuurisia periaatteita, olet ainakin hieman paremmin suojassa äärisäätilojen, kasvitautien tai tuholaiseläinaaltojen aiheuttamilta katovuosilta. Omavaraista ruokaa kasvattaessasi tämä on elintärkeä näkökohta.

Muutama vinkki permakulttuurisesta ruokametsästä

Tämän otsikon alle voisi kirjoittaa kokonaisen kirjan ja sen verran aiheeseen kannattaakin perehtyä, kun sen aika on oman matkasi varrella. Kosketan tässä aihetta sen verran, että ymmärrät, millaisia seikkoja tulee ottaa huomioon.

1. Maaperä on kaiken a ja o. Pidän ajattelusta, että hoidan maata, en niinkään kasveja. Jos maaperä voi hyvin, kasveista kehittyy vahvoja ja ne hoitavat itse itsensä. Jos sinulla käy tuuri, maaperäsi on vahvaa ja multavaa ja siinä on jonkin verran vettä läpäisevä alempi kerros.

Huonolla tuurilla saat käsiisi kivikovan savimaan tai hiekkamoreeniä, jossa kasvu-kerrosta on tasan 2 senttiä ja sen alla pelkkää hiekkaa. Näin kävi minulle, tosin tietoisena valintana sillä perustin oman ruokametsäni havumetsään.

Mutta ei hätä mitään. Voit aina parantaa maata tuomalla multaa, lantaa, kompostia ja erilaisia maanpeitekerroksia. Kuorma-autollisen multaa

voi saada muutamalla satasella. Lantaa kannattaa varaila luomuviljelijöiltä jo edellisenä syksynä, niin saat palanutta lantaa keväällä. Syksyllä voit kerätä naapureilta haravointilehdet omalle maallesi, jotta saat eloperäistä ainetta maanparannukseen. Huomioi kuitenkin, että mukana voi tulla rikkaruohojen siemeniä. Ja luonnollisesti laitot kompostin heti pystyyn, kun asut paikalla. Se on parasta mitä maalle voi antaa.

2. Havainnoi maapalstasi kosteuden vaihtelut. Mihin vesi kerääntyy, mistä se valuu pois. Jo paikalla olevat luonnon kasvit antavat vinkkejä. Kosteutta vaativien rikkakasvien paikalla on hyvät olosuhteet ruokakasveille, jotka tarvitsevat paljon vettä.

Kuivemmilla paikoilla taas viihtyvät kasvit, jotka eivät siedä seisovaa vettä juurillaan ja kestävät kuivempia olosuhteita tai kasvattavat syvät juuret. Jyrkillä rinteillä, missä ei kasva oikein mitään, jaksat tuskin taistella eloon mitään kasvia, ellet tee maanparannustöitä. Suunnittele myös, minne keräät esimerkiksi sadevettä tai minne asti ulottuu kastelujärjestelmäsi. Voit myös suunnitella fiksuja maanmuokkaustöitä, joilla ohjaat sadevesiä haluamillesi paikoille.

3. Havainnoi palstan valoisuuden ja lämmön vaihtelut. Ideaalisesti sinulla on paljon etelärinnettä, jossa riittää valoa ja lämpöä kasveille. Pelkän pohjoisrinteen tai korkeiden puiden varjostaman alueen kanssa tulet tuskastumaan. Mieti, oletko valmis ja onko sinulla oikeus kaataa puita valoisuuden lisäämiseksi.

Jos haluat säilyttää hyvät sienimaastot, puiden karsimisen kanssa tulee olla

maltillinen, sillä rihmastot kasvavat puiden juuristoissa. Perehdy eri luonnonvaraisten puiden hyötykäyttöön, ennen kuin kaadat niitä pois. Esimerkiksi pihlajan marjat, koivun lehdet ja mahla, kuusen kerkät ja männynneulaset ja pihka ovat kaikki hyvä osa ruokametsäsi.

Jos pystyt tutkimaan maata läpi vuodenaikojen, paikallistat myös eri mikroilmastot eli tontin kylmä- ja lämpötaskut. Tällaisia syntyy esimerkiksi kivien lähistöön tai alaville alueille.

4. Tutki mitä ravinnoksi, lääkkeiksi tai lannoitteeksi hyödynnettäviä kasveja alueella jo kasvaa. Nokkoset, voikukat, siankärsämöt, poimulehdet, maitohorsmat, villivadelmat, sienet, puolukat jne. ovat valmiita itsestään kasvavia hyötykasveja, joiden ympärille suunnittelu kannattaa tehdä.
5. Selvitä kulkureitit. Minne pääsee helposti tieltä tuomaan multakuormia, minne komposti tulee. Mikä alue jää paitsioon ja minkä ohi kuljet päivittäin. Minne on lyhyt matka ja minne pitkä. Näiden pohjalta kannattaa miettiä erilaisia hoitotarpeita vaativien kasvien sijoittelu.

Paljon huomiota tarvitsevat kasvit, joita usein myös päivittäin käytetään ruuanlaitossa kannattaa luonnollisesti sijoittaa asumuksen viereen, kun taas hedelmäpuut ja vadelmat voivat olla kauempana tai vaikeammassa maastossa kulun kannalta.

Kun katsot yllä olevaa viiden kohdan listaa, ymmärrät, miksi permakulttuuri ohjaa rauhalliseen luonnon tutkimiseen ja suunnittelulle annetaan aikaa. Ideaalisesti

tutkit maastoa koko vuoden kierron verran ennen kuin teet ihan kaikkia ratkaisuja tai isoja istutuksia.

Permakulttuurisen viljelyn hyödyt

Kun ruokakasvit istutetaan permakulttuurisen ajattelutavan mukaan, luonto itse osin suojaa, tukee, parantaa maata ja lannoittaa kasvit ja pitää rikkakasvit ja tuhoeläinten räjähdysmäiset lisääntymiset aisoissa. Kasveista tulee vahvoja ja satoisia ja isoin työ on kerätä jatkuvaa runsasta ruokamäärää talteen ja säilöntään.

Ruokametsässä korkeat puut suojaavat kasveja ylenmääräiseltä paahteelta ja tuulelta ja toimivat osittain myös näköesteinä tuholaiseläimille. Lehtipuut tiputtavat lehtiä, joista tulee katetta ja multaa aluskasveille ja rungot toimivat köynnösten tukina.

Maanpeitekasvit, kuten mansikka, puna-apila ja erilaiset yrtit estävät rikkakasvien leviämisen ja maan kuivumisen auringonpaahteessa. Kasvit, kuten rohtoraunioryrtti vetävät pitkillä juurillaan ravinteita syvistä maakerroksista ja jakavat niitä lehtiä tiputtamalla lähikasveille. Erilaiset kukat karkottavat tuhohyönteisiä ja houkuttavat pölyttäjiä. Osa kasveista sitoo maahan typpeä jne.

Kaikki toimii yhdessä harmonisesti kuin paras sinfoniaorkesteri ja vähentää sinun työtäsi. Pellolla luontoa vastaan taisteleva viljelijä voi vain ihmetellä, miten selviät niin vähällä ja puutarhasi kukoistaa *monimuotoisuuden upeassa loistossa.*

”Syötävän metsäpuutarhan tuotteita ovat hedelmät, marjat, pähkinät, vihannekset, mausteyrtit, ainekset teehen ja muihin juomiin. Sieltä voidaan korjata ruokaa hyöty- ja

lemmikkieläimille ja kerätä aineksia puutarhan rakenteisiin, punon-taan, askarteluun, käsitoihin, kukkasidontaan, värjäykseen, säippuaan ja tuoksuihin sekä lääkin-nänomaisiin tarkoituksiin. (The Agroforestry Research Trust, n.d.) *Projektin edetessä ja laajetessa saatetaan kokeilla mahlan valutusta, sienten kasvatusta ja mehiläisten tai kanojen hoitoa.*” (Lähde: Eeva-Kaisa Oksanen [tutkielma](#).)

Permakulttuurinen kasvatusmalli ja ruokametsä heittävät hyvästit monokulttuuriselle rivikasvatukselle ja samalla myös mittaavalle kemialliselle lannoitamiselle ja myrkkypohjaiselle kasvin-suojelulle.

”Permakulttuurisessa viljelyssä viljelytekniikka tähtää siihen, että kasveista tulee niin terveitä, että ne voivat itse vastustaa tuholaisia. Moni-muotoisuus on myös tärkeä tekijä, kun saman lajin kasveja kasvaa eri paikoissa pihaa. Kumppanuuskasvit auttavat myös vahvista-maan kasveja ja tuhomaan osaltaan tuholaisia.

Metsäpuutarha tarvitsee ensimmäiset kaksi vuotta hoitamista. Tämän jälkeen metsä-puutarha voidaan jättää jopa kokonaan kasvamaan omanlaisekseen, ilman hoitamista.”

(Lähde: Suvi Kuusiston opinnäytetyö ”[Oman maan antimet](#)”.)

No dig- metodi

Puutarhan perustaminen ja hoito on *istutusmaan* hoitoa. Se kannattaa tehdä kunnolla, jos haluat vahvan sadon ja välttyä ongelmilta kastelun, lannoit-tamisen ja tuhoeläinten kanssa. Kun perinteinen peltoviljelijä kääntää pellon, luonnonmukaisemmista – ja tehokkaam-mista - tavoista kiinnostunut voi noudat-taa ns. *no dig -metodia*. Se säästää maata ja sen hyödyllisten mikro-organismien toimintaa, sillä siinä ei kaiveta maata ja sekoiteta maakerroksia. Tämä on fiksua

maanhoitoa, josta keräät osingot vahvoina kasveina. Voit tehdä istutus-paikat tämän metodin avulla niin ruokametsään kuin kasvimaan.

No dig -metodissa maan valmistaminen kasveille on kuin lasagnen tekoa. Valmistat istutusalueen kerroksittain. Istutusalueesi voi olla lähes mitä vain: ruohikkoa, villiintynyttä niittyä, savimaata tai jopa varvukkoa. Niitä ensin korkeimmat kasvit pois ja laita ne kompostiin.

Jos työstät kovaa savimaata, aloita levittämällä maahan ensin hyvä kerros oksia. Peitä sen jälkeen alue ja jäljelle jäänyt kasvusto materiaalilla, joka ei päästä valoa ja tukahduttaa kasvit alleen. Väritön pahvi (tai myrkytön sanomalehti) on tähän loistava valinta. Laita kaksi kerrosta pahvia niin, että saumakohtat peittyvät aina uudella pahvikerroksella. Kastele pahvi, jotta se maatuu hyvin maakerrosten alla. Sen jälkeen alkaa lasagnen teko seuraavasti.

1. Laita kastellun pahvin päälle vähintään 10 cm kerros hiilipitoista eli nk. ruskeaa materiaalia. Eli olkia, korsia, puusilppua, oksia, syksyn lehtiä, revittyä pahvia tai sanomalehteä.
2. Seuraavaksi levitä 10 cm kerros typpipitoisia maanparannusaineita. Hyvin käynnyttä kompostia ja lantaa, keittiöjätteitä, ruohosilppua, kasvimaan perkuita ja lehtiä.
3. Toista ensimmäinen ruskea kerros.
4. Toista toinen typpipitoinen kerros.
5. Viimeiseksi levitä istutukseen sopivaa materiaalia, kuten *valmista palanutta* lantaa tai multaa samainen noin 10 cm kerros.
6. Istuta siemenet tai taimet.

Käytännössä olet siis luonut kompostin kasvimaasi alle. Se alkaa käydä omia aikojaan ja muodostaa täydellistä kasvatusalustaa seuraavan 6–12 kk aikana.

Sillä välin kasvisi kasvavat jo kompostin päällä ja juurien yltäessä alempiin kerroksiin, siellä alkaa olla jo sopivaa ravinnerikasta kasvumaata. Pahvit vettyvät ja päästävät kasviesi juuret läpi maahan, kun sen aika on. Kasan korkeus laskee, kun maatumisen käynnistyy.

Syksyllä lisäät sadonkorjuun jälkeen kasaan taas mitä typpipitoista ravinne-rikasta materiaalia sinulla onkaan, kuten naatteja ja kompostia, ja lopuksi päällimmäiseksi ruskeaa materiaalia, kuten syksyn lehtiä ja puusilppua, joka toimii katteena ja vaikeuttaa rikkaruohoja siementämistä istutuspenkkiisi. Halutesasi voit suojata kasvimaan myös pahvilla siellä, missä ei ole monivuotisia kasveja.

Keväisin voit jatkaa lasagnea tekoa lisäämällä kerroksen tyyppiä ja ruskeaa materiaalia ennen istutuksia. Kun teet sen joka vuosi, olet hoitanut kerralla lannoituksen. Et tarvitse kastelulan- noitteita etkä kitkemistä tai maan kääntämistä, sillä penkkisi on suoraan valmis ja täynnä täydellistä kasvumaata, joka pidättää myös optimaalisesti kosteutta.

Harjuviljely

Harjuviljely (hügelkultur) on Saksasta levinnyt kiinnostava tapa tehdä vähä- töinen ja pitkäikäinen istutuspenkki.

[Suomenkielinen permakulttuuriblogi](#)
”Pohjoinen permakulttuuri” avaa harju- viljelyä hyvin:

”Harjuviljely on perinteinen saksalainen puutarhaviljelyn menetelmä. Suurimmillaan penkkien sisään voi kätkeytyä jopa useita kokonaisia puunrunkoja, jotka hajotessaan tuottavat lämpöä ja tarjoavat kasveille ravinteita. Jyrkät sivut muodostavat auringon lämpöä syleilevän seinämän, jonka seurauksena syntyy kasvua edelleen kohentava lämmin pienilmasto.

Penkit rakennetaan kaivamalla maahan ensin oja, jonka syvyys voi vaihdella penkin aiotusta koosta riippuen 30 cm:stä 1,5 metriin ja leveys 50 cm:stä 2 metriin. Penkkejä kaivettaessa otetaan erilleen talteen ruohotupaskerros, sekä ruokamultakerros.

Kaivettuun kuoppaan ladotaan monen kokoista puuainesta, ja niiden päälle ruohotuppaat ylösalaisin, sitten maata, muuta hienojakoista eloperäistä ainesta ja lopuksi ensimmäisenä kuorittu ruokamultakerros. Penkkien sivujen suositellaan olevan jopa 45–70 asteen kulmassa, riippuen maa-aineksesta. Jos penkin sisuksen tekee hyvin hienojakoisesta puumateriaalista tai oksasilpusta, palavat sen sisältämät ravinteet nopeasti.

Sellaisissa penkeissä voi kasvattaa ensimmäisinä vuosina ravinteita vaativia kasveja kuten kurpitsaa ja kolmen vuoden jälkeen vaatimattomampia kasveja kuten papuja ja herneitä tai mansikoita.”

Harjupenkin runsautta. Loistava lan- noitepohja antaa suurta satoa.

Kasvilavat ja kasvihuoneet

Kasvilavat ovat hyvä lisä puutarhassasi, etenkin jos tarvitset kasveille erityistä suojaa esim. myyriltä, jäniksiltä tai muilta tuholaisilta. Kasvilavat tai niiden koko alue on helppo suojata pohjastaan verkolla, reunoiltaan aidalla ja päältä harsolla. Kasvilavoilla saat myös maan lämpimään tehokkaasti lisäämälle pohjalle extrapaljon vielä käyvää ja lämpöä tuottavaa lantaa. Näin voit aloittaa kasvatuksen keväällä hieman aiemmin, jos harsotat kasvin päältä.

Lavoilla on siis omat hyötynsä, joilla voi lisätä satoa. Kasvilavat voi koota halvimmillaan kierrätystavaroista, kunhan katsot että materiaalit eivät ole myrkyllisiä.

Kasvihuone on melko varma valinta jokaiselle omavaraistelijalle. Sen avulla saa kasvukautta jatkettua merkittävästi kummastakin päästä. Kasvihuoneessa voi aloittaa pitkää kasvukautta vaativat taimet, kuten chilin, ja saa aikaista satoa pöytään kylmänaroista kasveista, kuten kurkusta, paprikasta ja tomaatista.

Kasvihuone kannattaa sijoittaa aurinkoiselle, mutta ei paahteiselle paikalle. Auringon valo lämmittää kasvihuoneen ja sen sisässä voi olla yli 20 astetta, vaikka ulkona ollaan muutamassa lämpöasteessa. Kuumimpaan aikaan kasvihuonetta voi peittää varjostavalla kankaalla.

Asentaisin myös ehdottomasti automaattisen luukunavaajan, ettei sinun tarvitse juosta koko aikaa katsomassa, missä lämpötilassa huone on. On suuri riski, että kasvisi kuolevat kuumuuteen tai kylmään. Automaattiset avaajat/sulkijat toimivat ilman sähköä.

Kasvihuoneen optimaalisen koon määrää täysin perheesi ruokatarpeet ja ruoka-

Kasvihuone työntää tomaattia. Se on sijoitettu valvovan silmän alle, jotta kuivuus ei pääse yllättämään janoisia tomaatteja.

mieltymyksesi. Yleisesti ottaen mitä suurempi kasvihuone, sitä parempi. Yleensä katumista tulee liian pienestä kasvihuoneesta. 4 neliötä on minimi ja innokas voi laajentaa sen vaikka kymmenkertaiseksi. Jotta kasvit kasvavat terveinä, ne vaativat tilaa ja valoa. Pelkästään yksi tomaatin taimi tarvitsisi puolen neliön alueen, kurkku vie kokonaisen neliön.

Jos et erityisesti pidä tomaateista tai muista lämpöä vaativista kasveista, niin tarvitset kasvihuonetta lähinnä taimien esikasvatukseen aikaisin keväällä. Toisaalta jos asut kovin pohjoisessa osa kasveista menestyy varmimmin vain kasvihuoneessa.

Kokoa määrittää myös se, kuinka huolehdit kastelusta. Jos saat sadevesitynnyristä ilmaiset vedet kasveille painovoimaisesti ja automaattisesti tihkulet-kulla (kasvihuone tynnyriä alempana), työsi helpottuu. Jos taas joudut kantamaan maksullista hanavettä kasveille, kannattaa ehkä rajoittaa

kasvihuoneen kokoa. Kuumimpaan aikaan kasvit tarvitsevat helposti kymmenkunta litraa vettä neliölle joka päivä.

Jos mahdollista, sijoita siis kasvihuone lähelle asuntoasi ja kulkureittejä. Näin huomaat nopeasti, jos kasvisi nuukahtavat ja tarvitsevat huomiotasi.

Kasvihuoneen voit ostaa valmiina tai säästää merkittävänkin summan rakentamalla sen kierrätystarpeista, kuten vanhoista ikkunoista ja kierrätyspuusta tai käyttäen kasvihuonemuovia. Huomioi kuitenkin eri materiaalien ominaisuudet valintoja tehdessäsi. Ikkunalasit eivät ole turvalasia ja lasin lämmön eristävyys ei ole yhtä hyvä kuin nykyaikaisten kennolevyjen tai edullisen ja helposti työstettävän kasvihuonemuovin/kalvon. Kennolevykasvihuone on tyyris, mutta pitkäikäinen ja antaa pidemmän kasvukauden. Tuurilla löydät käytetyn kasvihuoneen edullisesti nettikirppiksiltä.

Kasvatustunneli tai kasvihuonetunneli on hyvä versio, jos haluta kasvattaa isot määrät ruokaa pidennetyllä kasvukaudella. Tunneliin saa myös yleensä paremman tuuletuksen ja pölyttäjätkin pääsevät sisään. Voit tehdä huomattavasti kasvihuonetta suuremman tilan tunnelilla, sillä se on materiaalikustannuksiltaan kasvihuonetta edullisempi. Tunneli vaatii vain metalli- tai muovikaaret ja muovia. Kaaret voi tehdä vaikka edullisista PVC-putkista taivuttamalla. Internet on täynnä mitä mielenkiintoisempia ja helppoja tee-se-itse- rakennusratkaisuja. Huomioi, että kevytrakenteisimmat pitää purkaa talveksi pois lumikuormien alta.

Vinokatto auttaa lumia valumaan alas, mutta harjan kanssa heilumista vaaditaan silti takaamaan kasvihuoneen pysyminen kunnossa.

Hyviä aloituskasveja

Ruokametsää ja permakulttuurista ruoka-puutarhaa varten valitaan kestäviä, koto-peräisiä lajikkeita, jotka ovat taudin- ja tuholaisenkestäviä. Tarkoitus on päästä niin helpolla kuin mahdollista. Samaa asiaa ajaa monivuotisten kasvien ja itsestään siementävien kasvien painotus. Antaa luonnon itse tehdä suurin työ.

Kasvuvyöhykkeesi ja oman maasi erityispiirteet vaikuttavat siihen, mitkä kasvit juuri sinulla menestyvät. Listaani yleisiä omavaraistelijoiden valintoja perusteluineen ja voit tutkia, sopivatko ne sinun ruokametsääsi tai kasvimaalle.

Erityinen merkitys on tyypeä sitovilla, ravinteita alemmista kerroksista nostavilla, maata peittävillä ja pölyttäjää houkuttelevilla kasveilla.

Kerrostien kuvauksessa alla on käytetty lähteenä jälleen Eeva-Kaisa Oksasen tutkielmaa ”Takapihan syötävä metsä”, Hämeen ammattikorkeakoulu.

Latvuseros:

Lehmus, makeapihlaja, pyökki, orapihlaja, jalopähkinät, koivu, jalava, erilaisia pajuja.

Isot pensaat ja pikkupuut:

Syötävän metsäpuutarhan peruskasveja ovat hedelmäpuut, omenat, päärynät, luumut ja kirsikat.

Euroopanpähkinäpensas, tyrni, marja-aronia, tuomipihlajat, orapihlajat sekä meillä harvemmin kasvatetut mustaselja, amerikanheisi, punamarjakanukka, kotapähkinä ja sarvipähkinä. Pähkinäpuut ovat hyödyllisiä, jos saat oravilta talteen mitään.

Isompia puita voidaan kasvattaa tässä kerroksessa muotoiltuina tai lehdestettyinä.

Matalampi pensaskerros:

Syötävään metsäpuutarhaan sopivat herukat, karviaiset, vadelmat, vatukat, marja-aronia, marjasinikuusama, pensasmustikka, ruusukvitteni ja ruusut.

Köynnökset:

Köynnöspinaatti ja humala. Kurpitsa sietää kohtuullisesti varjoa ja kiipeilee kernaasti puissa. Köynnöstelevät pavut kasvavat lievässä varjossakin kohtuullisen hyvin.

Syötävään metsäpuutarhaan sopivia marjovia köynnöksiä ovat tarhaojukkaviinit (*Vitis Labruscana*-ryhmä) ja kestävät luonnonlajit amurinviini (*V. amurensis*) ja törmäviini (*V. riparia*). Kiinanlaikkuköynnös (*Aktinidia kolomikta*) ja palsamiköynnös (*Schisandra chinensis*) voivat hyötyä puiden suojasta.

Ruohovartistet:

Syötävään metsäpuutarhaan istutetaan ruohovartistia kasveja paitsi syötäväksi, myös pitämään maa katettuna kasvillisuudella ja pitämään ei-toivotut kasvit poissa.

Ruohovartistien kerrokseen valitaan eri aikaan kasvukaudesta kukkivia kasveja, jotta pölyttäjäillä olisi tasaisesti ravintoa. Ruokametsän aluserroksen syötäviksi kasveiksi käyvät kaikki kotipuutarhoista tutut monivuotiset vihannekset, esimerkkeinä vaikka raparperi, lipstikka, piparjuuri, maa-artistokka, hyvänheikin-savikka, saksankirveli, oregano, minttu ja sitruunamelissa.

Matalat maanpeitekasvit:

Kaikki maata tehokkaasti peittävät kasvit ovat hyödyllisiä syötävän metsäpuutarhan kokonaisuuden kannalta, koska maa pyritään pitämään kaikkialta kasvillisuuden peitossa. Syötävää tuottavia maanpeitekasveja ovat esimerkiksi mansikat (*Fragaria* spp.), alaskankleitoniat (*Claytonia sibirica*), käenrieskat (*Oxalis* spp.) ja orvokit (*Viola* spp.).

Hyviä maanpeitekasveja ovat myös maahumala, rentoakankaali, suikeroalpi, rönstytiarella, keijunkukat, ansikka ja pikkutalvio. Useimmat näistä ovat hyviä mehiläiskasveja, vaikka niistä ei saataisi muuten hyödynnettäviä osia.

Juuristo:

Maa-artisokka, peruna, porkkana, punajuuri.

Maaperän kohentaminen kasveilla

Maan kasvukuntoa voidaan parantaa kasvattamalla istuttamista edeltävänä vuonna sopivaa esikasvia. Jos aiottu paikka on liian typpipitoinen ja heinäkasvien valtaama sitä voidaan köyhdyttää kasvattamalla ensimmäisenä kasvukautena esimerkiksi perunaa.

Jos tpeestä on vajausta, voidaan kasvattaa hernekasveja, esimerkiksi virnoja tai apilaa. Auringonkukka tai kuituhamppu kuohkeuttavat maata.

Siementen kerääminen talteen

Muistathan kerätä siementävistä kasveistasi siemenet talteen. Tällaisia ovat mm. tomaatit, sipulit (toisen vuoden kasvustosta), tilli, herneet, pavut, chilit, paprikat, pellava, krassit, kehäkukat, samettikukat, orvokit. Oikein käsiteltyinä ja säilöttyinä saat ilmaiset siemenet seuraavalle satokaudelle.

Kerää siemenet kuivalla ja aurinkoisella säällä ja säilytä ne hyvin merkattuina paperipussissa kuivassa ja viileäkössä paikassa. Liity myös erilaisiin ryhmiin, missä vaihdellaan siemeniä kasvattajien kesken. On hyvä varautua tilanteeseen, jossa siementen saatavuus kaupoista heikkenee. Lisäksi säästät rahaa ja tunnet hyvin kasvien ominaisuudet, joita kasvatat.

Villiruoka

Haluan myös muistuttaa, että kaikkea ei tarvitse itse kasvattaa. Suomen luonto

Kerään kesällä talteen monenlaisia yrtejä. Tässä on mukaan löytynyt kuivattavaksi Mesiangervoa ja Maitohorsmaa flunssaa ja pääkipua hoitamaan.

tarjoaa meille ruokaa ja lääkekasveja ihan itsellään. Kun lasket esimerkiksi ruokametsäsi kasvatustarpeita, laske ensin, kuinka paljon saat villistä luonnosta ihan vain keräämällä ravintoa.

Sienistä saa valtavat määrät varastoon ruokaa talven varalle. Sienissä on myös talvella kipeästi tarvitsemaamme D-vitamiinia. Sitä on myös *kaloissa* ja rasvaisista kaloista saat myös aimo annoksen omega -rasvahappoja, kunhan et käristä niitä ihan karrelle.

Villiruokaan kuuluvat jo aiemmin mainitut *viberkasvit*, kuten nokkonen, maitohorsma, voikukka, saksankirveli, vuohenputki, jauhosavikka ja mesiangervo. *Puista* otetaan talteen kuusen- ja

männynkerkät, pihka, koivunmahla ja koivunlehdet, pihlajanmarjat ja sen lehdet ja silmut jne.

Villiruoka on hyvin ravinnetiheätä. Se kasvaa terveestä, ravinnepitoisesta luonnonmukaisesta maasta, kunhan et kerää tienvarsilta tai teollisuusalueiden lähistöltä. Näiden kasvien käsitteleminen ruuaksi ei myöskään ole monimutkaista ja niiden tunnistaminenkin on suht helppoa.

Aloita muutamasta kasvista kerrallaan ja käy villiruuan keräyskurssilla, jos olet yhtään epävarma. Itse en kerää vuohenputkea kuin tutusta paikasta, koska sillä on myrkyllinen näköiskasvi myrkkyykeiso.

Sienien opettelu on omavaraistelijalle tärkeä taito. Niistä saa eritoten syksyllä satoa samalla kun puutarhan sato alkaa olla jo ohi. Sieni myös säilyy hyvin talven yli. Se säilyy kuivattuna ilman sähköä ja suolattuna se viihtyy maakellarissa. Sienistä saa monipuolista ruokaa helpolla. Sienikurssille siis!

Kompostointi

Ruuan kasvatuksen loppusanoiksi nostan vielä kompostoinnin, johon onkin viitattu jo usein. Se on valtavan tärkeä osa kasvatusta, sillä sen avulla saat vahvat ja terveet kasvit, suuremman sadon ja säästät kalliissa lannoitteissa. Jos kompostoit ahkerasti ja kasvatat kasvisi permakulttuurin keinoin, sinun ei tarvitse käydä lannoitekaupoilla kuin ehkä aivan alussa, kun parannat maan ominaisuuksia viljelyä varten.

Kompostointi on mielestäni hyvin samanlaista kuin kokkaaminen. Se on orgaanisten typpiaineiden ja hiilipitoisten kuiva-ainesten sekoittamista sopivassa

suhteessa ja keitoksen tarkastelua, kunnes sekoitus on sopiva ja kiehuu. Kompostin ainekset saat pääosin keittiön biojätteistä, puutarhan jätteistä ja kuivakäymälästä. Kompostointi pidetään käynnissä sekoittamalla vuorotellen kuiva-aineksia kuten oksahaketta, paperia, turvetta ja olkia sekä orgaanista märkää ainesta, kuten biojätettä tai kanankakkaa. Kun kosteus on sopiva, keitoksesi ei lässähdä hapettomaksi liejuksi, jossa käyminen pysähtyy. Jätteitä hajottavat pieneliöt tarvitsevat happea.

Oikean kosteuden lisäksi lämpötilan kanssa tulee olla tarkkana. Käyminen vaatii lämpöä. Kesällä sitä piisaa ja kompostointi pörisee höyryten noin 70 asteessa, mutta kylmempänä aikana tarvitet kompostille lämmöneristystä. Tätä varten on olemassa valmiita kompostiastioita, jotka pitävät myös rotat poissa. Hyvällä lykyllä ja lisäämällä ahkerasti kompostiin tavaraa, saatat saada sen käymään läpi talven. Urea eli virtsa on hyvä typpilähde ja se käynnistää monesti hiipuneen kompostin. Eli pissat talteen ja kompostiin.

Kesällä puutarhajätettä tulee niin paljon, että avokompostille on tarve ja se on tärkeä osa ravinteikkaan mullan tuotantoa. Älä laita sinne kuitenkaan mitään, mikä houkuttelee rottia tai muita eläimiä aterialle. Keittiön biojätteet tulee laittaa suljettavaan kompostiastiaan.

Kuivakäymälän kompostointijätteet kannattaa yleensä jälkikompostoida eli siirtää kuumentamisen jälkeen vielä erilliseen astiaan muhimaan. Ulosteperäisen jätteen kompostointiaika on vähintään yksi vuosi.

Valmista kompostia voit käyttää maanparannukseen, kun se on tummanruskeaa ja tuoksuu tuoreelle mullalle. Se on jotakuinkin parasta, mitä voit antaa

kasveille ja samalla palautat maan ravinteet takaisin kiertoon. Tehokkaalla kompostoinnilla luot täydellisen suljetun systeemin, johon ei ulkopuolisia lannoitteita tarvita. Täydellistä, tehokasta, ilmaista ja luonnollista.

Seuraavaksi siirrymme puutarhasta eteenpäin tutkimaan kotieläinten ja metsästyksen sekä kalastuksen anteja.

Kotieläimet

Kaupunkilaisen kotieläimiä ovat yleensä seuraeläimet kuten kissa tai koira, mutta maalla kotieläimen tarkoitus on hieman eri. Kotieläimet ovat tärkeä osa omavaraisuutta. Eläimet tuovat monenlaista hyötyä aina villoista lannoitteisiin ja lopulta myös aterian pöydälle.

Kotieläimen teurastaminen ei taatusti ole ihan jokaisen juttu, joten voit tunnustella sopiiko kotieläinten ottaminen sinun omavaraistalouteesi. Nostan esille muuta-man yleisimmän hyötyeläimen.

Kanat

Hyötyeläimien pitoa harkitessa kana on yksi tuotteliain eläin siihen käytetyn ajallisen ja rahallisen panoksen suhteen. Ja bonuksena kana on myös hauska seuraeläin. Kanat - ja etenkin perinnerodut - selviävät vähällä vaivalla jopa Suomen talvisissa olosuhteissa ja kotieläimenä se on kohtuullisen helppohoitoinen. Huomioi, että kana tarvitsee kuitenkin päivittäistä hoitoa, joten tuuraaja pitää olla mietittynä, jos aiot matkustella yhtään.

On hyvä myös tietää, että kanojen pitoon liittyy jonkin verran byrokratiaa. Kanojen pitopaikka on rekisteröitävä sähköisessä [Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä](#)

tai oman kunnan [maaseutuelinkeinoviranomaiselle](#).

Ja jos asut kaava-alueella, sinun pitää ottaa myös yhteyttä kuntasi rakennusvalvontaan kanojen pitorakennukseen liittyen.

Sitten niihin kivempiin asioihin. Kanojen pitäminen on palkitsevaa puuhaa. Ne ovat luonteikkaita ja seurallisia otuksia sekä varsin hyödyllisiä. Kanoista saa erityisen ravinteikkaita kananmunia, kanat kuopsuttavat maasta rikkaruohot ja ilmaavat maata, tekevät loistavaa lannoitetta, syövät tuhoeläimiä kasveista, höyhenille voi keksiä käyttöä ja elämänsä lopulla saat kanasta vielä liharuuan perheellesi.

Harva eläin on yhtä hyödyllinen helppohoitoisuuteensa suhteutettuna. Siksipä kanat ovat yleensä se ensimmäinen kotieläin omavaraistaloudessa.

Rakennelmat

Kana ei tarvitse kovin kummoista asumusta. Rakenna tai osta kanoillesi tarpeeksi tilava rakennelma, jossa se on suojassa tuiskulta ja petoeläimiltä (myös lentäviltä) ja löytää munimis- ja kylpypaikan sekä orren yöpymistä varten. Tällaisia myydään edullisesti ihan valmiinakin tai voit hyödyntää mahdollisia piharakennuksia.

Lisäksi tarvitaan riittävästi ulkotilaa, jotta kanat saavat ulkoilla. Kanala tulee siivota tarpeeksi usein, jotta taudit eivät pääse jylläämään. Siivotessa keräät samalla hyvää lannoitetta puutarhaasi.

Kanat ovat touhukkaana mukana juvalaisen Ailan perunamaalla.

Talveksi kanoille tulee saada lämmintä. Perinnekanoina riittää noin 5 asteen lämpötila, mutta olisi hyvä, että kanalasta löytyy joku nurkkaus, missä ne pääsevät lämmittelemään. Lämpöä saa joko siihen tarkoitetuilla lämmittimillä tai sähköttömässä versiossa perinteisellä kestopehkulla.

Kestopehku on käytännössä komposti, joka luovuttaa käydessään lämpöä. Sen päällimmäinen kerros pidetään kuivana ja puhtaana esimerkiksi pelleillä, jotta bakteerien kanssa ei tule ongelmaa. Kestopehkuun lisätään tavaraa sitä mukaa kuin se käy ja näin se voi luovuttaa lämpöä talven yli.

Lisäksi on järjestettävä hyvä ilmanvaihto ja valaistusta. Kanat tarvitsevat riittävän määrän valoisia tunteja jo ihan munimista varten. Kestopehkuun rakentamisesta on kiva kirjoitus [Siltajoen Sirkuksen blogissa](#).

Ravinto

Ruokintaohjeita tuntuu olevan yhtä paljon kuin kanojen kasvattajia. Lyhykäisesti voisi ehkä summata, että kanat tarvitsevat sekä niille tarkoitettua valmisruokaa, rehua, lisäravinteita ja monipuolista luonnollista ruokaa. Jälkim-

mäisellä tarkoitan mm. puutarhastasi ylijäävää naattia, hedelmiä, vihanneksia ja kodin ruokajäämää. Ulkomailla syöttävät jopa ravintoloiden ruokatahteita, mutta Suomessa se näyttää olevan kiellettyä.

Metsästäjiltä ja maataloilta voi kysellä ylijäämiä ja ystäviltä kuiva-ainekaapin poisheitettäviä kanojen iloksi. Ennakko-luuloton mieli omavaraistelijan super-voima.

Juomavesi on pidettävä puhtaana ja vaihdettava päivittäin, jotta vähennät infektiovaaraa.

Kestävät lajit

Kanarotuja on Suomessa satakunta. Kaiken kokoista ja näköistä. Osa tunnetaan hyvinä munijoina, osa on taas kokonsa puolesta parempia lihakasvatukseen. Kun kanoja kasvatetaan ns. tosimelessä eikä sivuharrastuksena, suosittelen tutustumaan kanaroduista sitkeimpään eli suomalaiseen maatiaiskanaan.

[Siltajoen sirkus blogi](#) summaa hyvin: *"Maatiaisat ovat aikeiden saatossa luonnonvalinnan avulla sopentuneet elämään kylmässä ja pimeässä pohjolassamme. Maatiaisat vaatimattomuus, kylmänkestävyys, taudinkestävyys ja pitkäikäisyys ovat hyödyttömiä etuja!"*

Kuulemma joillain maatiaiskanat munivat talvella jopa ilman keinovaloja eikä lumikaan niitä pelota, kunhan sisällä on tilat plussan puolella. Kaikki maatiaisat ovat kooltaan keskikokoisia ja munivat nelisen munaa viikossa.

Luonnonvarakeskuksella on maatiaiskanoiden ylläpito-ohjelma, jonka tavoitteena on turvata alkuperäisen ja uhanalaisen maatiaiskan säilyminen. [Luken sivustolla](#) on listattu kasvattajia,

joilta voi kysellä puhdasrotuisia maatais-kanan poikasia.

Kanien kasvatust

Tämä oli ensi kuulemalta minulle hämmästyttävä tieto, kaneja kasvatetaan ruuaksi! Nykyään kani mielletään pelkästään lemmikkieläimeksi, mutta vielä 1960-luvulle asti kaninliha oli ruokapöydässä yhtä normaalia kuin sen sittemmin syrjäyttänyt kanan- ja broilerinliha.

Suomessa toimii noin 200 omatarvekasvattajaa, mutta he pitävät ulospäin matalaa profiilia. Kanien pitopaikat tulee olla rekisteröitynä eläintenpitäjä- ja pito-paikkarekisteriin. Kanien kasvattamisen säädökset vaihtelevat kuulemma paikkakunnittain, joten tarkista asia omalta kunnaltasi.

Kani on pienessä omavaraistaloudessa oiva kotieläin. Se ei vaadi isompien eläinten tapaan suuria laitumia, se lisääntyy tunnetusti nopeasti ja kasvaa 3–5 kuukaudessa teurasikänsä. Kani poikii kevästä syksyyn ja lepäilee niistä puuhista talven yli.

Kanista voidaan hyödyntää myös turkis ja karvasta valmistaa angoravillaa. Ulkoileva kani kasvattaa talveksi paksumman turkin ja selviää kanan tavoin lämpöeristetyssä tarhassa. Sisätarhassa ja ulkopihalla tulee olla tarpeeksi tilaa hyppimiselle, loikkimiselle ja kaivamiselle sillä se on kanin luontaista puuhaa. Pelkästään häkissä en kasvattaisi mitään eläintä. Haluammehan, että kaikki elolliset olennot saavat nauttia elämästään itsemme tavoin.

Kanikasvatuksen kaikista kiemuroista voit lukea hauskaa [Apilankukka -blogia](#).

Lampaat ja vuohet

Moni unelmoi söpöistä ja pehmoisista lampaista, mutta kasvattajien kanssa keskusteltuani tuo unelma on maadoitunut työmäärän vuoksi. Kesällä lampaiden pitäminen on helpompaa, mutta kokoaikaisen lampolan hoitaminen vie aikaa ja vaatii syvää perehtymistä.

Asiaa kuvaa hyvin [vastahanka-sivuston artikkeli](#). ”Työtä lampaastakin riittää ihan tarpeeksi mutta esimerkiksi possuun verrattuna karitsa pärjää ja kasvaa kesällä paljon pienemmällä päivittäisellä hoitamisella. Siinä missä porsaalle pitää valmistaa ja kantaa ämpärikaupalla ruokaa päivittäin, riittää hyvällä laitumella heinää rouskuttavalle lampaalle raikas vesi, suolakivi ja kivennäinen. Oma lukunsa toki ovat säänsuojat, aitausten rakentelu, lampaiden siirtely laitumelta toiselle, päivittäinen valvonta ja tarkkailu ym. Ja jos haluaa kasvattaa omat karitsansa alusta alkaen, täytyy luonnollisesti uuhille järjestää kunnolliset talviasumukset ja laidunkauden ulkopuolella niitä pitää hoitaa ja ruokkia pari kertaa päivässä, joka ikinen päivä. Taloudellisesti ajatellen lampaiden kasvatust omaan käyttöön on järjenvastaista ja lähentelee typeryyden huipentumaa. Etenkin uuhten pitäminen talven yli rasittaa kukkaroa sillä talven heinät, kaurat ja kiviä maksavat melkoisesti.”

Tuosta saa hyvin ymmärryksen siitä, miksi en ole perehtynyt lampaiden kasvattamiseen tämän enempää. Lampaiden pitämiseen voisi ryhtyä, jos villoille olisi erityinen tarve ja hoitajia löytyisi useampi perhe ja kukkarossa olisi syvyyttä.

Sama pätee sorkkaeläimiin. Niiden kasvattaminen ei ehkä ole kaupungista maalle muuttavan pienen omavaraisperheen ensimmäisten vuosien savotta. Kehotan kääntymään kasvattajien

puoleen, jos asia tulee kohdallasi ajankohtaiseksi. Siellä on se todellinen käytännön osaaminen ja tieto siitä, mitä possun tai nautaeläinten pitäminen vaatii. Se ei enää ole omavaraistalouden sivuprojekti, vaan vaatii kokoaikaista sitoutumista eläintalouteen.

Mehiläisten kasvatus

Eipä sovi unohtaa mehiläisiä ja hunajaa, vaikka ne eivät kotieläimiin suoraan lukeudukaan. Yllä mainituista omavaraisruuan lähteistä mehiläiset ovat kaikista helpoimpia hoidokkeja. Hunaja on myös valtavan ravinnerikasta ja antaa paljon energiaa talvellakin.

Jos suunnittelet mehiläisten ottamista, kysele kylillä, missä on lähin kasvattaja. Voit saada sieltä ensimmäiset pesäsi ja etuna on myös, etteivät erilaiset rodut sekoitu. Hanki pesät alkukesästä ja sopiva aloitusmäärä on muutamasta viiteen pesää. [Mesimestarilta](#) saat hyviä vinkkejä mehiläistarhauksen aloittamiseen.

Metsästys ja kalastus

Kaupunkilaisena voi hämmästyä, kuinka suurta roolia metsästäminen näyttää maaseudulla. Tuntuu, että joka perheestä löytyy metsästäjä ja jos ei metsästäjää niin sitten kalastaja. Metsästys on sosiaalista ja yhteisöllistä ajankäyttöä, jossa yhdistyy luontoharrastus ja saaliista saatu hyöty.

Porukalla metsästetään isoa riistaa, kuten hirveä ja itsekseni voi käydä vaikka lintumetsällä. Yleisin metsästysase on kivääri tai haulikko, mutta jousimetsästäjiäkin löytyy. Metsästys vaatii monipuolisia taitoja ja metsästysluvan. Lajituntemuksen lisäksi on otettava

Metsästysammunnan kurssilta saat varmuutta aseiden käsittelyyn ja opit aseiden turvallisen käytön.

haltuun aseiden käsittely, metsästystä koskevat säännökset sekä saaliin käsittely.

Metsästys olisi hyvä aloittaa kokeneemman metsästäjän opastamana. Siinä toimitaan kuitenkin aseiden kanssa ja metsästystä koskevia säännöksiä on iso määrä. Opit ne, kun suoritat vaadittavan kirjallisen [metsästäjäntutkinnon](#), jossa testataan myös lajituntemusta. Voit opiskella koetta varten itseksesi tai käydä kurssilla. Suosittelen lisäksi [metsästysammunnan ABC-kurssia](#), jos aseet eivät ole sinulle vielä tuttuja.

Jos et omista mittavia metsästysmaita tai pääse ystäväsi mukaan metsälle

vieraskortilla, on seuraava askel pyrkiä alueesi metsästysseuraan. Saat apua ja yhteystietoja paikalliselta riistanhoitoyhdistykseltä.

Jäsenenä saat metsästää seuran vuokraamalla mailla. Voit myös ostaa

Eräluvut- sivustolta [luvan valtioonmaille](#). [Pohjoisessa asuvilla](#) on oikeus metsästää valtion metsästyksmailla maksutta. Ja kuten opit metsästäjätkinnossa, riistaa saa metsästää vain jokaisen lajin omalla metsästykskaudella ja tarvitset pyyntiluvan saaliille. Metsästäjä kunnioittaa luontoa, eläimiä, lakeja ja säännöksiä sekä toisia metsästäjiä. Hyvissä metsästyksporukoissa on aina korkea moraalit.

Ruokaomavaraisuuden kannalta yleisiä saaliseläimiä ovat peurat, hirvet, kauriit, jänikset, rusakot ja erilaiset linnut. Perehdy oman alueesi riistakantaan ja opettele erityisen hyvin niiden tunnistaminen. Metsästykskoira on oiva apu saaliin jäljittämisessä ja voi tulla harkittavaksi taitojesi kasvaessa.

Jos metsästysonni käy, on kaadon jälkeen edessä saaliin käsittely. Yleensä seuroilla on tilat, jossa suurriistan nylkeminen ja riiputus tehdään. Opit taidon seurasi metsästäjiltä. Pienriistan voit toki käsitellä itsekseen. Riista on vähärasvaista ja sen sanotaan säilyvän pakkasessa vuoden verran. Sähköä säästävä säilöminen puolestaan onnistuu kuivaamalla liha uunissa tai kuivurilla. [Retkipaikka](#) -sivusto kertoo ohjeet kuivatukseen. Oikein tehdyn kuivatuksen jälkeen liha säilyy huoneenlämmössä kuukausia.

Kaadon jälkeen on edessä vielä iso työ, kun painava saalis pitää saada metsästä kylmätiloihin nyljettäväksi.

Kalastusta läpi vuoden

Lähestulkoon jokainen suomalainen on joskus ollut kalassa. Eli perusteet ovat yleensä hyvin hallussa. Omavaraisuuteen tähdätessä joutuu kuitenkin todennäköisesti opettelemaan tukun uusia tehokkuutta lisääviä taitoja, kuten talviverkoilla kalastamisen ja eri lajien kutuajat sekä kutupaikat. Ei ole järkevää, eikä mahdollista istua joka päivä kalassa tuntikausia yhden aterian saadakseen.

Tarvitset onnistuaksesi oikeat välineet, tarvittavat luvat ja paikallisvesien sekä pyyntikalojen hyvän tuntemuksen. 18–64-vuotiaat voivat ostaa kalastusluvan eli kalastonhoitomaksun netistä.

Talvikalastus on nimenomaan tärkeä taito, sillä talvella ruuan lähteet ovat vähissä. Kyseeseen tulevat talviverkotus ja pilkkiminen. Pilkkiminen on Suomessa jokamiehen oikeus, kuten esimerkiksi onkiminen. Se ei siis tarvitse kalastuslupaa, toisin kuin esimerkiksi verkko- kalastus, uistelu ja virvelöinti. Katiska on myös hyvä luvanvarainen kalastusväline, joka vapauttaa sinut kalastuksesta pois muihin hommiin.

Talviverkkojen lasku ei ole niin monimutkaista kuin voisi olettaa. Apuvälineiden avulla esimerkiksi 60 metriä pitkät verkot saadaan jään alle. Verkon avantopaikat merkataan, jotta jäällä kulkijat eivät tipu koloihin. Tiheämmin kuin kerran viikkoon verkot käydään tyhjentämässä kaloista ja vedetään takaisin jään alle.

Olisi hyvä, jos ensimmäiselle kerralle saisit mukaan kokeneen verkko- kalastajan. Kylmässä voi nopeasti turhautua, jos ei ole selvää kuvaa mitä on tekemässä. Ja muistathan turvallisen jäällä liikkumisen eli naskalit, kelluntapuku ja ahkio mukaan.

Hyviä kalapaikkoja etsiessä kannattaa tutustua vesistön pohjakarttaan. Epätasaisuudet ovat usein kalojen suosiossa. Oikeaan pyyntisyvyyteen vaikuttaa myös vesistön kirkkaus. Tummissa vesissä isot kalat voivat olla jo 5 metrissä, kirkkaammissa ne uivat selvästi syvemmällä. Matalista vesistä tulee pienempiä kaloja.

Talvella ahven on erityisesti pilkkijän pääasiallinen saaliskala. Haasteesi on löytää oikea syvyys, missä parvet kulloinkin oleskelevat. Yleisesti ottaen ahvenet viihtyvät vedenalaisilla matalikoilla, jotka ovat ympäristöään lähempänä pintaa.

Pilkkijän hyvän ahvensaaliin salaisuus onkin aktiivinen ja ahkera kairaaminen.

Olen kuullut, että kalastajat poraavat pilkkireikiä noin 10 metrin välein rantavesistä aloittaen, kunnes osuvat parveen. Jos ei nyi, on paikallaan turha kököttää. Ja kun syö, niin on toimittava nopeasti, jotta samasta parvesta saa useamman kalan. Muita hyviä pyyntikaloja ovat särki, hauki, made, kuha, siika ja kirjolohi.

Tutki myös, olisiko mahdollista päästä paikallisiin nuottaporukoihin muikkua pyytämään. Se on loistava saaliskala heinäkuusta jälle asti.

Talvikalastuksen jälkeen odotetaan kutuaikojen alkua. Osa kaloista kutee huhti-kesäkuussa, jolloin kalanpoikaset ovat riittävän isoja selviytymään tulevasta talvesta. Jotkin kalat, kuten siika ja muikku lisääntyvät kuitenkin syksyllä. Silloin vesissä on vähemmän kutua syöviä eläimiä. Jos mahdollista, tutustu avuliaisiiin paikallisiin kalastajiin, jotka osaavat neuvoa sinua alueen vesistöjen kalastusolosuhteiden kanssa.

Hauki syö pois muuta kalakantaa, joten hauen pyytäminen on järkevää. Hauki löytyy rantavesistä. Sitä ei kutuaikana kiinnostaa ruoka ja on hyvä antaa kuturauha, mutta ennen ja heti sen päätyttyä hauki on nälkäinen. Silloin voi hyvältä paikalta kutualueiden läheltä rantavedestä saada kerralla paljon kalaa.

Ja koska kutemisen ajankohta vaihtelee vesissä lämpötilan mukaan, voit pitkittää saalisiaikaa löytämällä eri aikaan lämpenevät kutupaikat. Myös lahnan, säynävän ja särjen kutuajat on hyvä tuntea.

Huomioi, että tiettyjä kaloja ei saa kutuaikaan pyytää ja kalastuslakia tulee seurata. Saaliille on määrätty pyyntimittoja ja kiintiöitä, joita tulee seurata. Suomessa on jo äärimmäisen uhanalaisia kalalajeja. Helppo tapa varmistaa

ruokapöydän vastuullinen kalasaalis on suosia [WWF:n Kalaoppaassa](#) vihreäksi merkittyjä kalalajeja. Esimerkiksi lohien ja järvilohien vapaa-ajan kalastukseen on määrätty kalastaja- ja vuorokausikohtaiset saaliskiintiöt.

Erakkorannan Eki on saanut verkoista ison saaliin savustukseen.

Lisäksi ELY-keskukset voivat rajoittaa tai kieltää kalastuksen alueellisesti, rajoittaa pyydysten määrää sekä asettaa saaliskiintiöitä tietyn kalalajin tai -kannan suojelemiseksi. Kaikki kalastusrajoitukset löytyvät osoitteesta [kalastusrajoitus.fi](#).

Ruuan säilöminen ja talven haasteet

Tähän mennessä on varmasti jo käynyt ilmi, että ruokaa tulee vaihtelevasti eri vuodenaikoina. Satoaikaan tai pyyntiaikaan tulee enemmän syötävää kuin ehdimme kuluttaa. Ja sydäntalvella on ruuan lähteet kortilla. Siksi on erityisen tärkeää opetella erilaiset säilöntätavat, jotta ruoka ja sen ravintoarvot säilyvät pilaantumatta.

Alla on [Marttojen sivuilta](#) lainattuna ja koottuna tärkeimmät huomioonotettavat seikat.

- ✓ Puhtaus on kaiken a ja o. Säilöntäastiat tulee puhdistaa ja kuumentaa oikeaoppisesti, jotta ruoka-aineissa olevat ja kaikkialla leijailevat mikrobit eivät pääse astioihin mukaan pilaamaan säilykkeitä.
- ✓ Säilykkeet säilötään pimeässä, viileässä, kuivassa ja puhtaassa paikassa. Tällainen voi löytyä kylmäkaapista, kellarista, viileältä ullakolta tai maakellarista.
- ✓ Homeelle päässyt tuote on heitettävä pois, ei riitä että homeen riipii pois.

Sokerilla säilöminen

Marjoista ja hedelmistä tehdään hilloja, marmeladia ja mehuja keittämällä niitä tavallisen sokerin kanssa. Sokeri on tärkeä tekijä säilyvyyden kannalta, sillä sokeri sitoo suurimman osan marjojen vedestä ja näin homeiden, hiivojen ja bakteereiden toiminta estyy. Pelkän sokerin avulla valmistetut hillot, marmeladit ja hyytelöt säilyvät pitkään, jopa vuosia, mutta niiden valmistukseen tarvitaan paljon sokeria (500 g -1 kg marjakiloa kohti).

Jos haluat vähentää sokeria, on se korvattava jollain säilöntäaineella. Vaikka marja- ja hedelmämehut ovat erinomaisia juomia, valtaosa C-vitamiineista ja flavonoideista jää marjamassaan. Esimerkiksi mustaherukan kohdalla mehussa jäljellä on noin 10 prosenttia C-vitamiinia.

Happamista marjoista voi tehdä linkoamalla tuoremehuja, jotka säilyvät ilman sokeria esimerkiksi pakastamalla. Marjoista voi myös valmistaa kuumentamatta raikkaita juomia sitruuna- tai viinihappoa käyttämällä. Tutustumisen arvoinen on

paikallinen mehuasema, joka tekee sokeroimattomat pastöroidut tuoremehut satokaudella.

Puolukka ja lakka kuulemma säilyvät sangossa ihan vain pelkästään survomalla ne omaan mehuunsa. Niitä voi säilyttää vaikka ulkovarastossa, eikä haittaa vaikka jäätyisivätkin välillä.

Kuivaaminen

Kuivaaminen on hyvä vaihtoehto, jos sokerin suuri määrä ei puhuttele. Se on muussakin mielessä hyvä säilömistapa, sillä kuivatuissa tuotteissa maku ja useimmat ravintoaineetkin säilyvät hyvin. Joidenkin tuotteiden kuivauksessa ei välttämättä tarvita lainkaan energiaa eikä tuotteiden varastointikaan sitä kuluta. Lisäksi kotikuivauksessa ei käytetä lisäaineita ja tuotteet vievät vähän säilytystilaa.

Kuivata voi melkein mitä vain ruoka-aineita. Tavallisimmin kuivataan yrttejä, vihanneksia, sieniä ja marjoja, mutta myös lihaa ja kalaa voidaan säilöä kuivaamalla. Todella rasvaiset tuotteet eivät sovi kuivattavaksi.

Ruokaa ja mausteita talven varalle.

Kuivaaminen onnistuu ulkona kuivalla ilmalla. Kuivattavat tuotteet levitetään ritilöitten päälle auringolta suojaan esimerkiksi kevyen harson alle. Sisällä on myös hyviä lämmönlähteitä, joita voi hyödyntää. Tällaisia paikkoja ovat lämpöpattereiden, jää- ja pakastinkaappien yläpuoliset tilat, leivinuunin päällys, keskuslämmityskattilan läheisyys, saunan jälkilämpö.

Tärkeää on, että paikat ovat puhtaita, ilma on pölytöntä ja kiertää hyvin. Uuni-kuivaus onnistuu parhaiten kiertoilmuunissa. Luukku on pidettävä raollaan, jotta kosteus pääsee pois ja lämpötila ei nouse yli 50 asteen. Kasvikuivureissa kuivuminen on nopeinta ja tuotteista tulee laadultaan hyviä. Haittapuolena voidaan pitää sen energian kulutusta.

Sipulit kuivamassa auringolta suojassa.

Pakastaminen

Jos sähkön riittävyys ei ole ongelma, on pakastaminen yksi parhaista säilöntäkeinoista. Oikein pakastettujen ruoka-aineiden maku ja vitamiinipitoisuus säilyvät lähes tuoreen veroisina. Marjat ja kasvikset säilyvät satokaudesta toiseen.

Rasvaisen lihan ja kalan säilyvyysaika on sen sijaan melko lyhyt. Säästä energiaa ja pakastinta jäähdyttämällä tuotteet ennen pakastamista.

Lihaa menossa talteen pakkaseen.

Etikkasäilöntä

Etikkasäilönnässä etikasta, vedestä, sokerista ja mausteista keitetään mausteliemi, jolla peitetään säilöttävät kypsät vihannekset, kasvikset tai sienet. Lisäaromia säilykkeisiin saadaan mausteista. Tuotteiden säilyminen perustuu etikan happamuuteen ja osittain näissäkin säilykkeissä käytettävään sokeriin, jonka voi joskus korvata hunajalla.

1-2-3 -pikkelöintiliemi sopii kaikille pikkelöitäville kasviksille ja sienille. Liemi koostuu 1 osasta etikkaa, 2 osasta sokeria ja 3 osasta vettä. Tavallisimmin säilöntään käytetään väkiviinaetikkaa. Lado valmiit käsitellyt kasvikset puhdistettuihin säilykepurkkeihin ja kaada päälle pikkeliliemi. Etikkasäilykkeet säilyvät jääkaapissa kuukausia.

Hapattaminen eli fermentointi

Hapattaminen eli fermentointi on säilöntätapa, jossa muodostuu maitohappobakteereita, jotka saavat aikaan käymisen ja estävät haitallisten mikrobien kasvun. Hapattaminen on edullista, se ei vie energiaa eikä edellytä kalliita pakkausmateriaaleja.

Lisäksi hapattamisessa ruoan ravintoarvo säilyy, kun tuotetta ei kuumenneta. Hapatetut tuotteet ovat myös edullisia suolistolle, sillä niiden sisältämät hyvät bakteerit voivat toimia probiootteina.

Monensortin vihanneksia fermentoituna. Taitoja voi opetella kursseilla.

Hapansäilykkeet edellyttävät tekijältään huolellisuutta ja asiaan paneutumista. Hapattamisessa ehdottoman tärkeää on käyttää puhtaita välineitä ja steriloituja säilytyspurkkeja. Lisäksi kasvikset tulee käsitellä puhtaiksi ennen säilönnän aloittamista. Multajuurekset pitää ehdottomasti kuoria.

Hapatettu tuote säilytetään riittävän kylmässä, alle 8 °C:ssa

Tarvitset vain puhdasta jodioimatonta suolaa, vettä, kaiken maailman kasviksia ja (miehellään) lasipurkkeja. Liemi tehdään vedestä ja suolasta. Seoksen suolapitoisuuden tulee olla 1–1,5 % eli 10–15 g suolaa/kg hapatettavaa raaka-ainetta.

Fermentointi käynnistyy luonnollisesti, jos mukaan laitetaan esimerkiksi herukan-, tammen- tai auringonkukan terälehtiä tai pala hapanleipää. Fermentoinnin saa käyntiin myös apteekista saatavilla valmiilla maitohappobakteereilla. Kasvisten on oltava koko ajan nestein peitossa.

Fermentointi kannattaa aloittaa huoneenlämmössä. Muutaman päivän päästä purkin voi siirtää kylmään +4–7 asteeseen esimerkiksi jääkaappiin tai kylmäkellariin. Oikein säilytetyt hapatetut säilykkeet säilyvät jääkaapissa vähintään puoli vuotta. Pilaantuneen säilykkeen tunnistaa limaisesta koostumuksesta ja pistävästä hajusta.

Suolaaminen

Sienten suolaus on vanha sienten säilöntätapa, joka sopii parhaiten kirpeille rouskuille. Ravitsemuksen kannalta se ei ole erityisen hyvä tapa säilöä sienia. Suolasienistä valmistettuun ruokaan jää helposti liikaa suolaa ja keittäminen sekä liotus hävittävät sienten vitamiinit ja kivennäisaineet lähes täysin.

Suolaantuneet sienet tulee ryöpätä 1–2 kertaa tai liottaa niitä muutama tunti runsaassa vedessä ennen syömistä. Pane sienet kerroksittain suolan kanssa puhtaaseen lasi- tai muoviasiaan. Jätä suolakerros päällimmäiseksi. Käytä karkeaa suolaa 150–180 g/sienikilo.

Myös lihaa ja kalaa voi opetella suolaamaan, jos haluaa laajentaa niiden säilömismenetelmiä.

Umpiointi

Umpiointi on ehkä tuntemattomampi metodi säilöjälle. Se soveltuu myös kalalle. Umpiointiin tarvitaan vain iso kattila ja twist-off-kansilla suljettavia lasitölkkejä, joita moneen talouteen kertyy kaupan säilykkeistä ja vauvanruoista. Tölkkejä voi myös ostaa taloustavarakaupoista. Twist-off-kannessa oleva muovitiiviste sulkee kannen tiiviisti. Sen on luonnollisesti oltava ehjä ja puhdas.

Umpioinnissa säilykettä kuumennetaan kattilassa, painekattilassa tai uunissa. Kuumennuksen aikana syntyvä vesihöyry työntää ilman pois tölkistä, jolloin alipaine sulkee kannen tiiviisti ja purkin sisälle syntyy alipaine, joka estää happea käyttävien bakteerien elämisen säilykkeessä.

Samanaikaisesti kuumennus tuhoaa säilykkeen sisällä olevat pieneliöt ja tiiviisti sulkeutuva kansi estää uusien mikrobien pääsyn säilykkeeseen. Kaikki kaupasta ostettavat lasipurkkiin pakatut säilykkeet on umpioitu.

Tässä [Marttojen umpiointiohje](#):

1. Huolehdi, että käyttämäsi purkit ovat puhtaita.
2. Puhdista umpioitavat marjat, hedelmät tai sienet huolellisesti ja täytä säilykepurkit niillä. Huomioi sienten mahdollinen esikäsittely (ryöppäys, huuhtelu).
3. Valmista säilykeliemi. Voit säilöä kasviksia esimerkiksi pikkeliliemeen sekä marjoja ja hedelmiä esimerkiksi sokerista ja vedestä keitettyyn sokeriliemeen.

4. Täytä purkit piripintaan liemellä ja kierrä kannet löyhästi kiinni.
5. Siirrä purkit isoon kattilaan ja kaada kattilaan vettä niin, että vesi peittää purkeista vähintään 2/3. Voit laittaa kattilan pohjalle keittiöpyyhkeen, joka estää purkkeja kolhiintumasta pohjaa vasten.
6. Kuumenna vesi kiehumispisteeseen ja keitä purkkeja 15–40 minuuttia purkkien koosta ja umpioitavasta riippuen.
7. Nosta purkit varovasti pöydälle, kierrä kansi tiukasti kiinni ja anna jäähtyä. Lommelolle painunut kansi kertoo onnistuneesta säilönnästä.

Tässä [Kotilieden ohje](#) kalan umpiointiin.

1. Desinfioi neljä neljän desilitran vetoista lasipurkkia sekä niiden kannet keittämällä niitä kiehuvaassa vedessä 10 minuuttia.
2. Ota 600 grammaa särkiä. Poista kaloista suomut, päät ja evät. Leikkaa isot särjet fileiksi ja poista fileistä isot kylkiruodot, pienet ruodot kypsyvät säilykkeessä pehmeiksi, joten niitä ei tarvitse poistaa. Pienet kalat voi säilöä perattuina ja puhdistettuina pieniksi paloiksi leikattuna.
3. Leikkaa kalat haarukkapaloiksi. Kuori ja viipaloi yksi iso punasipuli. Laita kalat ja sipulit kulhoon. Mausta teelusikallisella hienoa merisuolaa ja puolikkaalla teelusikallisella mustapippuria.
4. Soseuta puolitoista desilitraa rypsiöljyä ja ruokalusikallinen harissaa ja sekoita seos kalojen joukkoon.
5. Jaa kalat ja sipulit kastikkeeseen tölkkeihin mahdollisimman tiiviisti niin, että purkit jäävät pari senttiä vajaaksi. Sulje kansi kevyesti.

6. Laita tölkit ritilälle kylmään uuniin, ja ritilän alle uunipelti sen varalta, että purkeista kuplii lientä. Säädä uunin lämpötila 125 asteeseen ja anna säilykkeiden kypsyä uunissa noin viisi tuntia.
7. Laita lasipurkkien kannet tiukasti kiinni esimerkiksi pyyhkeen avulla. Sammuta uuni, nosta särkisäilykkeet takaisin uuniin ja anna niiden jäähtyä uunissa muutaman tunnin ajan. Säilytä särkisäilyke jääkaapissa.

Yhteenvedo - helpotusta kaupasta

Ruuan omavaraisuusasteesi nousee linjassa taitojesi ja istutusten kehittymisen myötä. Anna sille siis aikaa. Jos alat stressaamaan pyrkimällä pikavauhtia irti lähikaupan tarjonnasta, tulee omavaraiselusta kireä ja uuvuttava suoritus inspiroivan ja iloisen oppimatkan sijaan.

Laske kuinka paljon sinulla on rahaa käytettävissä kuukausittain ruokakauppaan ja täydennä loppua rauhassa omin voimin. Salli tuon rahasumman kutistua sopivassa tahdissa. Suomen oloissa on joka tapauksessa muutamia hankintoja, jotka voi olla helpompi tehdä kaupasta tai vaihdantana kuin yrittää itse tehdä ihan kaikkea.

Olen itse suunnitellut omavaraisuuteni tavoitteet niin, että ostan kaupasta maitotuotteet kuten voin ja juuston, muita rasvan lähteitä sekä mm. suolan ja vähäiset tarvitsemäni viljatuotteet. Lisäksi täydennän proteiinin saantia ostamalla riistalihaa oman kalastuksen ja metsästyksen ohella ymmärtäen, että minulla ei ole pitkään aikaan taitoja eikä aikaa olla näissä omavarainen. Jos

omavaraiselämän rakentaminen opettaa jotain niin nöyryyttä.

Yhteisöasuminen – uhka vai mahdollisuus

Ihminen on sosiaalinen olento. Toki osa meistä viihtyy syystä tai toisesta parhaiten itsekseen, mutta yhteisöllisyyttä harkitsevat tuskin kuuluvat siihen joukkoon. Omavaraisesti elettäessä yhteisön merkitys korostuu. Kriisiajoistakin ovat jatkoon selvinneet ne, jotka punnersivat vaikeiden haasteiden yli yhdessä.

Yhteisö pärjää, koska siinä yhdistyy monenkirjavia joukko taitoja, jotka auttavat koko porukkaa yhdessä eteenpäin ja yli ongelmien. Jos en itse osaa, joku aina osaa ja auttaa.

Yhdessä oppiminen on myös nopeutettua. Jos yhteisö haluaa ottaa haltuun jonkin uuden asian, vaikkapa talvikalastuksen tai kaniin kasvatuksen, voidaan näihin lukeutuvia selvitettäviä asioita ja tehtäviä jakaa ja edetä asiassa nopeasti. Myös erilaiset tehtävät kevenyvät ja nopeutuvat, kun tehdään yhdessä.

Tien korjaaminen, puiden kaato, perunoiden nosto tai vaikkapa yhteisrakennuksen rakentaminen sujuu yhteistalkoilla mukavissa merkeissä ja luo yhteenkuuluvuuden ja pärjäämisen mentaliteettia. Yhdessä onnistuminen luo iloa ja antaa syvää merkityksen tunnetta.

Entäpä otsikon mainitsema uhka. Jos yhteisöä rakennetaan ilman tarkkaa huomiota siitä, mitä ollaan tekemässä, siitä voi muodostua varsin sekava joukko ihmisiä, joilla on eri tavoitteet, eri tarpeet

Talkooväki oppii yhdessä uusia taitoja. Tässä laitetaan kattopaneeleita paikalleen. Tällä kertaa opin ensimmäistä kertaa käyttämään sirkkeliä.

ja umpimätä henkilökemia.

Silloin ollaan jumissa ryhmässä ja yhteisasumisessa, joka vie energiaa, estää asioiden etenemistä sekä aiheuttaa kohtuutonta mielipahaa ja ahdistusta. Tuloksena yhteisö yleensä hajoaa nopeasti tai sen vaihtuvuus on melkoista.

Jos kahden ihmisen avioliitto tai ystävyysuhde voi olla solmuinen ja vaatii työtä onnistuakseen, voit kuvitella mitä vaatii useamman ihmisen sovittaminen yhteiselämään. Ja vieläpä omavaraiseen elämään, jossa on paljon tekemistä ja yhdessäoloa.

Siksi on erityisen tärkeää heti alusta alkaen miettiä, mitä on tekemässä ja miksi. Miksi rakennat yhteisöä. Mitä toivot siltä. Miten näet sen optimaalisimmillaan toimivan. Ja itselle avainkysymys oli: Miten tiivis yhteisö on? Mikä on yhteistä ja mikä on omaa niin ajankäytön, talouden kuin fyysisten rakenteiden kuten rakennusten, työkalujen yms. osalta.

Tiedostaen yhteisöjen hyvin yleiset haasteet ja ristiriidat, päätin itse luoda mahdollisimman löyhän yhteisön, jossa

itsenäisyyden taso on hyvin korkea. Mitä vähemmän on pakollisia sidonnaisuuksia, sitä enemmän on vapautta *valita*, mitä milloinkin haluaa tehdä, jakaa ja kenen kanssa. Vapaudesta tulee valinnan oikeus ja pakkojen poistuessa ihminen yleensä voi paremmin. Kukin saa päättää ja vastaa myös omasta taloudestaan ja siitä, mihin haluaa käyttää aikaansa ja energiaansa.

Silloin, kun tekee mieli tehdä yhdessä, naapuri on siinä lähellä ja häntä voi pyytää mukaan vaikkapa sitä kanalaa perustamaan. Jos on sisään päin kääntymisen aika, voi ja saa nököttää torpassaan rauhassa vaikka vuoden hiljaa.

Yhteisön virallinen muoto voi olla kaikkea säätioistä osuuskuntiin. Tässä kannattaa konsultoida yhtiömuotojen eroja tuntevia asiantuntijoita. Meillä on osuuskunta yhteisiä hankintoja varten ja toistaiseksi ainoat ostot ja sidokset ovat osuuskunnan nimissä ostetut maa-alueet. Niihin rakennamme talkoilla aikanaan yhteisen kylätalon ja rantasaunan. Yhteinen tulipaikka meillä jo on.

On tärkeää, että löytyy paikka, jossa voimme kokoontua ja jakaa yhdessä niin iloa kuin yhteisiä haasteita. Ilo on tärkeä elementti Onnellisten Kylässä. Ilon kautta asiat luonnistuvat haastavissakin hetkissä. Myös rehellinen ja salliva jakaminen mahdollisista mielipahoista kuuluu tapaamme olla.

Onnellisten Kylässä tämä rakenne on onnistunut ainakin toistaiseksi hienosti. Kutsunkin sitä Kyläksi, en yhteisöksi. Se on yhteisöllinen kylä, joka muistuttaa paljon tavallista maalaiskylää. Kullakin on oma talo ja oma elämä, mutta kylänaapuri on lähellä ja kanssakäymistä on paljon.

Se iso merkittävä ero tavalliseen maalaiskylään on, että asukkaat *valitsevat*

Onnellisten Kylän väki tutkimassa kotijärven tilaa.

toisensa ja heillä on yhteinen elämänsuunta.

He jakavat aika samanlaisen arvomaailman ja maailmanäkemyksen. Meillä se tarkoittaa syvää rakkautta luontoon ja haluun elää harmoniassa luonnon kanssa siitä ravintonsa ja hyvinvointinsa ammentaen.

Miten tuo kunkin kohdalla konkretisoituu, on jokaisen oma asia. Yksi on kasvissyöjä ja fokusoi energiansa kasvi-maahan, toinen saa olla metsästäjä ja kolmas rakastaa kalastaa. Rikkautta tuova erilaisuus kukoistaa, mutta taustalla on sama arvomaailma ja sama suunta: Omavaraisuus.

Onnellisten Kylän väki on myös kiinnostunut sisäisen maailman tutkimisesta ja kehittämisestä. Se on yksi edellytys ja auttaa samalla siinä, että ristiriitoja on vähemmän ja niiden ilmentyessä niitä on helpompi käsitellä. Erilaisuus ja vapaus

näky tässäkin. Yhdelle sisäisen maailman tutkiminen näyttäytyy joogaamisena, toiselle kristillisyytenä ja kolmannelle meditoimisena. Jos omat solmut on tutkittu, on helppo hyväksyä erilaisuutta ja ammentaa siitäkin oppia ja iloa.

Yhteisön jäsenien valinta

Yhteisöä alkujaan muodostettaessa ja uusia jäseniä mukaan myöhemmin otettaessa on tarpeen kiinnittää huomiota kriteereihin, joilla yhteisöön tullaan mukaan. Yhteisön olemassaolon peruseriaatteet (yhteinen visio, missio ja intentio) on hyvä olla julkisesti selkeästi esillä ja niitä avataan aivan käytännön tasolla yhteisissä tapaamisissa liittymisestä harkitseville.

Kylässämme hakijat tapaavat kaikki yhteisön jäsenet useaan kertaan niin etänä ryhmässä kuin paikan päällä, jotta saadaan hyvä tuntuma henkilökemioista ja siitä, onko meillä yhteinen suunta elämälle. Joissain yhteisöissä on toiminut hyvin koeaika, jonka aikana kumpikin osapuoli tekee lopullisen päätöksensä.

Yhteiselämä ei sovi kaikille sitä haluaville ja oman yhteisön löytäminen on tarkka paikka.

Koska yhteisöllisyys on hieno tuki omavaraisuuden matkalla oleville, avataan siihen liittyviä tekijöitä alla useamman sivun verran. Oivallinen teksti on 99-prosenttisesti Reima Kanervan sekä Johanna Kerovuoren kynästä. Heidän panoksena tähän manuaaliin on loistava esimerkki siitä, miten voimme tehdä ja oppia yhdessä.

Yhteisöllisyyden ”lämpötila -asteikko” - Johanna Kerovuori

Yhteisölliset tarpeemme ja tavoitteemme ovat erilaisia. Yhdelle riittää talkoot ja tervehtiminen, toinen haluaa jakaa unelmansa. Yhteisöllisyyttä voi ajatella jatkumona, jonka toisessa päässä on tervehtiminen ja hyvän päivän tuttuus ja toisessa päässä jonkun tärkeän tavoitteen eläminen yhdessä todeksi. Seuraavassa ”yhteisöllisyyden lämpöasteikossa” erilaiset yhteisölliset tavoitteet esitetään kolmeen luokkaan jaettuina:

Käytännöllinen: Asukkaan tavoite on parantaa oman elämän laatua, helpottaa arkea, saada enemmän tiloja käyttöön kasvattaa omia mahdollisuuksia ja saada asumisen kustannukset alemmaksi. Asukas ei ole valmis käyttämään paljoa aikaa yhteisöön. (viileä)

Yhteisöllisyshakuinen: Asukas haluaa jakaa arkea, aikaa ja resursseja muiden asukkaiden kanssa. Yhteisöllisyys on asukkaan tärkein syy hakeutua asukkaaksi. (lämmin)

Pyrkimyksellinen: Asukas haluaa elää yhteisössä, jonka tarkoituksena on tukea jäsentensä henkisiä, hengellisiä, aatteellisia tai ekologisia tavoitteita. Asukas toivoo yhteisöstä tukea elääkseen arvojensa mukaan ja joukkovoimaa maailman muuttamiseen. Asukas toivoo yhteisiä käytännöllisiä ratkaisuja arkeen mahdollistaakseen yhteistä pyrkimystä, oli ratkaisu sitten kompostin rakentaminen tai aamulenkki. (intensiivisen lämmin)

Jos asukkaiden tavoitteet yhteisöllisyyden määrästä ja laadusta ovat kaukana toisistaan, seuraa ristiriitoja tai asukkaita vain hiljalleen muuttaa yhteisöstä pois. – ”Yhteisöllisyys ei ollut minun juttuni.”

Pyrkimyksellisesti yhteisöllisyyteen suhtautuvat näyttäytyvät käytännöllisille auttamattomina hahattelijoina esimerkiksi siksi, että heille voi olla erityisen tärkeää elää omien arvojen mukaan, kun taas käytännöllisille voi tärkeintä olla oman konkreettisen arjen helpottaminen.

Käytännöllisesti yhteisöllisyyteen suhtautuva voi taas pyrkimyksellisten yhteisössä kokea, että häneltä odotetaan enemmän kuin mihin hän on valmis. Vaikkapa niin, että hänen tarpeensa liittyvät oman elämän laadun parantamiseen, mutta yhteisölle on tärkeää, että kaikki sen jäsenet osallistuvat maailman muuttamiseen.

Käytännöllisessä yhteisössä pyrkimykselliselle tai yhteisöllisyshakuiselle jakaminen voi olla liian vähäistä ja yhteys laimeaa, kun huomio kiinnitetään käytännön asioiden hoitamiseen ja yhteisölle omistetaan vain se aika, mitä käytännön asioiden hoitamiseen tarvitaan.

Jotkut työkoneet ovat sen kokoisia, että on hyvä apukäsien löytyä omalta kylältä. Tällä asensimme ruuvipaalut aurinkopaneelien maatelieisiin.

Yhteisöissä asukkaiden pitää ensin tulla tietoisiksi omista tavoitteistaan ja jakaa ne rakentavalla tavalla toisilleen. Uusia asukkaita haastatellessa kannattaa tutkia, kohtaavatko tavoitteet. Asukkaat voivat kysyä kandidaatin toiveita yhteisöllisyydestä ja kertoa kuinka paljon ja miten he viettävät aikaa yhdessä ja onko yhteisössä sovittuja käytäntöjä viettää aikaa yhdessä tai jakaa asioita.

Yhteisössä asumisen aikana asukkaan tavoitteet yhteisöllisyydelle voivat muuttua. On aikoja, jolloin yhteiselo on tiiviimpää ja aikoja, jolloin ihmiset menevät menojaan morjentaen mennessään.

Yhteisön rakentuminen ja sen rakennuspalikat

Yhteisö rakentuminen ei tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivista työskentelyä. On oikeastaan parempi puhua yhteisön rakentamisesta. Yhteisö ei myöskään ole valmis ensimmäisten asukkaiden muuttaessa, vaan se kypsyy jatkuvana prosessina. Tarvitaan yhdessä vietettyä aikaa, tavoitteellisia tapaamisia, toimivia systeemejä ja juhlistamisia. Erilaiset yhteisöt tarvitsevat erilaisia rakennuspalikoita, kuitenkin niin, että pyrkimykselliseen yhteisöön sisältyy niin käytännölliset kuin yhteisölliset rakennuspalikat.

Käytännöllisessä yhteisössä

- ✓ Reilu työnjako, jolla yhteiset tilat pidetään siisteinä.
- ✓ Toimivat käytännöt sopuisaan yhteiseloon, esimerkiksi hiljaisuusaika.

- ✓ Tavoittava tiedotuskanava.

Yhteisöllisyyshakuisessa yhteisössä

Edellä mainittujen lisäksi:

- ✓ Säännölliset yhteiset tavoitteelliset tapaamiset asioista ja asukkaiden kuulumisista.
- ✓ Yhteistä käytännön tekemistä ja yhteisiä juhlia ja juhlistuksia.
- ✓ Yhteisruoka silloin tällöin

Pyrkimyksellisessä yhteisössä

Edellä mainittujen lisäksi kirjallinen visio-/missio-/intentiidokumentti, josta selviävät:

- ✓ Yhteiset pyrkimykset ja tavoitteet
- ✓ Yhdessä sovitut käytännöt yhteisten pyrkimysten edistämiseen

Mitä hyötyä on yhteisöllisestä asumisesta

Yhteisöllisen asumisen edut vastaavat ihmisen kolmeen perustarveluokkaan, joita ovat materiaaliset, sosiaaliset sekä itsensä toteuttamisen tarpeet.

Materiaalisia tarpeita ovat turvallinen suoja ja välttämättömät sekä ylellisyydestä tavarat. Sosiaalisia tarpeita ovat läheisyyden tarve, tarve olla arvostettu tai rakastettu, tarve kokea yhteyttä ja kuulua joukkoon. Itsensä toteuttamisen tarpeita ovat olla erityinen, saada omaa tilaa ja toteuttaa itseään. Ihminen etsii omaa paikkaansa ja haluaa tehdä asioita, joilla on merkitystä.

Sosiaaliset hyödyt – hyvät tyypit ovat lähellä

Ystävät ovat lähellä. Usein yhteisöajatus lähtee ystäväporukan pöytäkeskusteluista, jossa mietitään, että olisiko mukavaa asua lähempänä. Miksei sitä jakaisi arkeaan rakkaiden ystävien kanssa.

Kun asuu lähempänä, on mahdollista, että kavereista tulee vielä läheisempiä. Yhdessä vietetty aika ja yhteinen haaste ylläpitää ja kehittää asuinyhteisöä, ja voi syventää ystävyys-suhteita uudelle tasolle.

Yhteisöjä syntyy usein myös ihmisten saman tyyppisten elämänarvojen pohjalta. Alussa tuntemattoman kanssa-asujan kanssa voi oppia tuntemaan nopeasti ja saada uuden elinikäisen ystävän.

Oppii tuntemaan erilaisia ihmisiä. Kaikki jäsenet eivät ole itse valittuja ja porukassa varmasti on ihmisiä, joiden kanssa ei ole paras ystävä. Kuitenkin on hyvä, että oppii toimiaan ja päättämään asioista yhdessä hyvin erilaisten ihmisten kanssa.

Yhteisen käytännön tekemisen kautta voi yllättävästikin tutustua ihmisiin, joita ensi alkuun vierasti. Silloin kehittyi ymmärtämään erilaisuuden rikkautta ja sosiaaliset taidot kehittyvät.

Verkostot ja mahdollisuudet laajenevat. Muiden asukkaiden ystävästä ja tutuista muodostuu valtavasti aikaisempaa suurempi keveiden sosiaalisten sidosten verkosto. Sen kautta oppii tuntemaan ihmisiä, jotka tekevät itselle uudenlaisia asioita.

Näiden keveiden sidosten kautta voi hyvinkin löytyä uusia, kiinnostavia mahdollisuuksia, joita elämässä ei aiemmin ollut. Heiltä voi kuulla esimerkiksi

mielenkiintoisista tapahtumista, tai harrastuksista, joista itse ei vielä tiennyt.

Kynnys kutsua ihmisiä kylään on pienempi. Isommat porukat eivät mahdu pieneen asuntoon, ja kodin pienet sotkut nostavat kynnyksestä kutsua muita omaan kotiin. Yhteistiloissa pidetään sovitusti yllä järjestystä ja sinne on helpompi kutsua ihmisiä, tilakysymyksiinkin ratkeaa.

Nopea spontaani yhdessäolo on helpompaa. ”Lähdetään lenkille, heti?”. ”Ruoka on hellalla, tuletko syömään?”. Aikaa ei tarvitse varata etukäteen kalenterista ja siirtymisetkin sujuvat nopeasti. Lähellä asuvien kanssa on helpompaa tehdä asioita yhdessä.

Yhteisomistus. Jos harvemmin tarvittavia tai kalliimpia laitteita tai tavaroita hankitaan yhdessä, jakaminen mahdollistaa paremman valikoiman ja laadun. Materiaaliset hyödyt – Jakamalla voi käyttöön saada enemmän tai parempaa

Omavaraiskodista löytyy aina jotain herkullista tarjottavaa ystäville.

Lainaaminen mahdollistuu helpommin, kun naapurit ovat tuttuja. Ehkä joku lainaa poraa, ompelukonetta, kajakkia tai tarvittaessa vaikka kanelia.

Yhteistilaukset. Yhteisö voi tilata ruokaa ruokapiiristä tai hävikkipostimyyntistä ja säästää rahaa että aikaa. Yhteisöön voi kutsua vaikka hierojan matkapöytineen, jolloin hän saa kerralla useampia asiakkaita ja asukkaat saavat palvelun kotiinsa - ehkä jopa tavanomaista edullisemmin.

Jaettu neliö on parempi kuin oma. Kun neliöt laitetaan yhteen, pienet tilat muuttuvat avariksi, helpokäyttöisiksi ja houkutteleviksi. Esimerkiksi yhteissauna takkahuoneineen, paljuineen ja vilvoittelutiloineen hakkaa hikikomeron.

Jakaminen mahdollistaa paremman laadun. Kun osa tiloista on yhteisiä, niistä maksetaan yhdessä. Tällöin asuminen maksaa vähemmän tai siitä saa laadukkaampaa.

Itsensä toteuttamisen hyödyt – elämään tulee lisää merkitystä

Taitojen jakaminen helpottuu. Kun ihmiset ovat lähellä, on helppo vaihtaa pieniä palveluksia. Ihminen kokee olevansa arvokas, kun pystyy jakamaan omaa osaamistaan – vaikka olisi vain yhden askeleen muita edellä. Elämän aikana opitut taidot siirtyvät eteenpäin ja niistä on iloa muille.

Aikaa säästyty rutiineista johonkin tärkeämpään. Jakamalla tehtäviä, aikaa säästyty ja sen voi käyttää itse valitsemallaan tavalla.

”Hankalakin tyyppi” on tärkeä. Kaikissa ryhmissä on yleensä se ärsyttävä tyyppi. Tähän henkilöön voi suhtautua

rakentavasti ja ajatella häntä yhteisölle tärkeänä kriitikkona, joka huomaa epäkohdat ja mahdolliset sudenkuopat, jolloin ne voidaan korjata tai ainakin varautua niihin etukäteen.

Yhdessä voi saada aikaan itseä suurempia asioita ja tavoitella jotain itseä suurempaa päämäärää. Jotkut yhteisöt tavoittelevat joitain suurempaa päämäärää, kuten ekologisuuutta, henkistä tai hengellistä kasvua tai yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Pelkästään lähtemällä mukaan uudenaikaiseen tavallisten ihmisten yhteisöasumishankkeeseen, tekee suuria asioita muille samassa tilanteessa oleville. Näin voi muuttaa Suomen asumista paremmaksi ja jättää jälkipolville perinnöksi paremman paikan.

Mikä sitten voi mennä pieleen?

Monikin asia voi tuoda haasteita, mutta käsitellään tässä ne, jotka Euroopan ekokyläverkostossa GEN Europe:ssa tehdyn selvityksen mukaan yleisimmin kariuttavat yhteisöhankeita, eli yhteistyö, kommunikaatio, tiedonkulku ja ihmissuhteet.

Yhteistyön haasteet

Haaste: Yhteiset pyrkimykset, päämäärät ja tavoitteet eivät ole kaikille selkeitä.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Mikäli ryhmässä on useita toisistaan poikkeavia ja mahdollisesti ristiriitaisiakin näkemyksiä yhteisen toiminnan pyrkimyksistä ja päämääristä, tulee ryhmän toiminnasta helposti sekavaa ja tehotonta.

Yhteinen energia ei kohdennu kunnolla vaan se hajoaa eri suuntiin. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan selkeä yhteinen näkemys siitä, mitä ollaan tekemässä ja sen lisäksi yhteisestä ”sydämen paloa” sen tekemiseksi. Yhdessä nämä mahdollistavat tahtotilan syntymisen.

Yhteiset pyrkimykset ja päämäärät on tarpeen selvittää ja sopia yhdessä ja myös määrittellä sanallisesti. Näin voidaan selkeyttää, mitä oikeasti voidaan yhdessä saavuttaa ja miten. Samalla vapaudutaan oletuksesta, että kaikki ajattelisivat samalla tavoin.

Yhteisö muuntuu ja kehittyy ajan myötä. Ympäröivän maailman muutokset sekä uusien jäsenten mukaantulo haastavat aiemmat pyrkimykset ja tavat toimia. Elinvoimaisuuden säilymiseksi voidaan tarvita yhteisen vision (ihannekuva), mission (sydämen palo) ja intention (tahtotila) läpikäyntejä ja päivityksiä.

Haaste: Kaikkien näkemykset/äännet eivät tule toiminnassa yhdenvertaisesti kuulluiksi.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Ryhmissä käy helposti niin, että äänekkäät, ulospäin suuntautuvat ja nopeasti ajattelevat saavat näkemyksensä parhaiten esille yhteisiä asioita sovittaessa. Vastaavasti hiljaisemmat, enemmän sisäisesti asioita pohdiskelevat ja aikaa prosessoinnilleen tarvitsevat jäävät helposti paitsioon päätöksiä tehtäessä.

Mikäli päätöksentekomuotona käytetään enemmistöpäätöksiä, saattavat vähemmistöön jäävien tarpeet ja näkökulmat jäädä mahdollisesti kokonaan huomiotta.

Kestävissä yhteisöissä noteerataan kaikkien näkemykset. Isoissa päätöksissä ja pattitilanteissa voi olla hyvä käyttää

ulkopuolista puolueetonta fasilitoijaa ohjaamaan keskustelutilannetta. Kuuluksi tuleminen on tärkeää paitsi yksilön omien tarpeiden täyttymiseksi myös ryhmän kollektiivisen älykkyyden toteutumiseksi. Tällöin erilaisten näkökulmien ja tarpeiden nostaminen keskusteluun laajentaa, monipuolistaa, täydentää ja syventää asioiden käsittelyä.

Osallistavissa päätöksentekotavoissa pyritään kollektiivisen älykkyyden hyödyntämiseen. Käytettävät keskustelumuodot ja -rakenteet edistävät erilaisten näkemysten ja kokemusten esille saamista ja huomioon ottamista. Huomio suunnataan kokonaisuuden toiminnan kannalta parhaisiin päätöksiin niin, että ei pyritäkään täydellisyyteen vaan haetaan kaikille osallisille riittävän hyviä ja riittävän turvallisia päätöksiä, joilla pidetään asiat liikkeessä ja kehitetään niitä: ”parempi tehtynä kuin täydellisenä”.

Sopimuksille ja päätöksille asetetaan voimassaolon aikaraja, jolloin päätöksen toimivuutta arvioidaan yhdessä ja tarvittaessa päätöstä kehitetään paremmaksi. Tämä helpottaa päätösten tekemistä nopeasti etenkin epävarmoissa tilanteissa.

On hyvä tunnistaa erilaisille päätöksentekotasolle (strategiset päätökset, organisatoriset päätökset, operatiiviset päätökset) käyttökelpoiset päätöstavat – milloin tarvitaan yhteisön kaikkien jäsenten hyväksyntä ja milloin pienemmän joukon tai yhden vastuuhenkilön valtuus riittää.

Haaste: Käytettävät päätöksentekotavat eivät tue yhteisöllistä toimintaa.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Yksinkertaisena yleisesimerkkinä nyky-

ään usein toteutuvasta ryhmäpäätöksenteosta voitaneen pitää seuraavaa: päätettävä asia esitellään kokouksessa, asiasta keskustellaan puheenjohtajan ohjaamana vapaamuotoisesti (yleensä omaa näkökulmaa korostaen, asiasta välillä rönstyillen ja myös poiketen), tämän jälkeen ehdotetaan yhtä tai useampaa erilaista päätöstä, joista äänestäen valitaan yksi enemmistö-päätöksellä.

Päätettävän asian ja ehdotuksen taustat ja vaikutukset (mm. nykytila ja siihen liittyvä ongelma, muutoksen tarve ja sen tavoite onnistumiskriteereineen, päätösehdotus aikataulutettuine toimenpiteineen, selvitys siitä kuinka ehdotus vastaa muutostarpeeseen ja kuinka ja millä aikataululla se täyttää asetetun tavoitteen) saattavat jäädä päätösehdotuksessa määrittelemättä selkeästi. Päätökseen osallistuvilla ei välttämättä ole tarpeeksi aikaa perehtyä asiaan ja ehdotukseen.

Käytettävät päätöksentekotavat eivät ehkä tue ehdotuksen kehittämistä aiempaa paremmaksi kokouksessa esille nousevien erilaisten näkökantojen pohjalta. Lisäksi enemmistöpäätöksiä tehtäessä voivat vähemmistöön kuuluvien näkökulmat jäädä hyvinkin vähälle huomiolle tai jopa kokonaan huomiotta. Tällaiset päätöksentekotavat eivät tue yhteisöllistä toimintaa.

Yhteisöllistä toimintaa edistäviä päätöksentekotapoja käsitellään aiemmassa kappaleessa, ole hyvä ja katso aiemman otsikon ”Kaikkien näkemykset/äännet eivät tule toiminnassa yhdenvertaisesti kuulluiksi?” alta.

Haaste: Kaikki eivät sitoudu tehtyihin sopimuksiin tai päätöksiin.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne:

Sisällöltään hyvätkään sopimukset tai päätökset eivät auta käytännössä, mikäli niihin ei sitouduta yhteisesti ja niistä pidetä yhteisesti kiinni. Tällainen tilanne toteutuessaan aiheuttaa hämmennystä ja jatkuessaan pidempään syö luottamusta ryhmän yhteiseen toimintakykyyn.

Sitoutumiseen tarvitaan yleensä se, että asiaan osallinen kokee voineensa vaikuttaa itseä koskevaan sopimukseen tai päätökseen. Edellisen haasteen yhteydessä esitetty osallistava päätöksenteko sekä toiminnan tarkoituksenmukainen järjestely tukevat tässä.

Mikäli kuitenkin tilanne yhteisössä käy hyvistä käytännöistä huolimatta sellaiseksi, että joku tai jotkut yhteisön jäsenet toistuvasti rikkovat yhteisiä sopimuksia, yhteisö tarvitsee selkeät ennalta määritetyt tavat puuttua asiaan esimerkiksi sanktioilla tai jäsenen erottamisella.

Haaste: Yhteiseen etuun myöntymisen voi olla joskus hankalaa.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne:

Yksilökeskeisessä kulttuurissa kasvaneille voi olla haasteellista tunnistaa se yhteisöllisyyden peruselementti, että yksilön hyöty yhteisössä rakentuu yhteisön hyödyn pohjalle: vahvistamalla koko yhteisön hyötyä yksilöt vahvistavat samalla omaa hyötyään.

Tämän toteutumiseksi käytännössä on tärkeää johdonmukaisesti ylläpitää selkeyttä siinä, että sopimukset ja päätökset tehdään arvioiden ne aina yhteisön yhteisesti sovituista päämääristä ja tavoitteista käsin eikä jonkun

yksittäisen ryhmän tai yksilön etujen pohjalta.

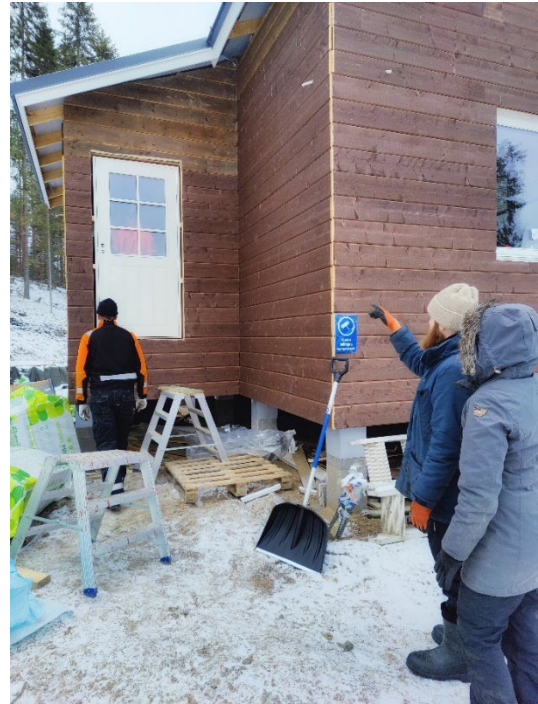
Haaste: Käytettävät vuorovaikutustavat eivät tue yhteisöllisyyttä.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne:

Ihmisten väliset keskustelut käydään nykyään usein henkilökohtaisten mielipiteiden tasolla. Eriävät mielipiteet altistavat kiistoihin, kun mielipiteisiin suhtaudutaan oikea/väärä- periaatteella. Mielipidekiistat eivät yleensä edistä yhteisöllisyyttä.

Rakentavassa vuorovaikutuksessa (Nonviolent Communication, NVC, <https://www.cnvc.org>) keskustelut pyritään käymään mielipiteiden sijasta tunteiden, tarpeiden ja käytännön pyyntöjen tasolla. Omien ja toisen henkilön tunteiden ja niiden taustalla olevien tarpeiden tunnistaminen, sanallistaminen ja huomioon ottaminen lisää kokemusten mukaan huomattavasti ihmisten välistä ymmärrystä, luottamusta ja yhteyden tunnetta, mikä osaltaan edistää yhteisöllisyyttä.

Luottamusta, ymmärrystä ja yhteisöllisyyttä voidaan ryhmissä tarkoituksellisesti edistää myös käyttämällä nk. syvän jakamisen menetelmää. Tällöin sovitaan keskustelulle/jakamiselle tietyt yhteisesti noudatettavat raamit: puhutaan rehellisesti ja avoimesti sekä kuunnellaan ymmärtävästi kaikkien osallisten kokemuksia, tunteita, tarpeita, arvoja ja motiiveja tapahtumiin liittyen. Syvän jakamisen onnistumiseksi tarvitaan kaikkien osallistujien sitoutuminen pyrkimykseen rakentaa ja ylläpitää luottamuksellinen keskusteluyhteys. Haasteellisissa tilanteissa tämän lisäksi yleensä tarvitaan vielä ammattitaitoinen fasilitoija ohjaamaan prosessin kulkua.

Kyläläiset jakamassa merkityksellisiä hetkiä. Kotiovi on saapunut ja sitä asennetaan paikalleen. Yhteiset muistot hitsaavat kyläläisiä yhteen yhteisöksi.

Syvän jakamisen/keskustelun yleisinä periaatteina voidaan pitää seuraavia:

- ✓ Puhu itsestäsi käsin, omasta kokemuksestasi ja tunteistasi, vaikka muut olisivatkin nostaneet niitä pintaan. Vältä muiden tuomitsemista.
- ✓ Puhu sydämeestäsi ja vain asioita, jotka ovat sinulle merkityksellisiä
- ✓ Puhu tarpeistasi ja toiveistasi, älä syytä toisia tilanteestasi
- ✓ Suhtaudu jakamiseen tutkimusmatkana itseen: älä käytä sitä puheiden pitämiseen
- ✓ Kuuntele kiitollisena ja kunnioittavasti niitä, jotka puhuvat, näe heidän sanansa lahjana ryhmälle ja oivalluksena ihmiskokemuksen monimuotoisuudesta

- ✓ Sitoudu luottamuksellisuuteen kaikessa, mitä olet kuullut, etenkin arkaluontoisissa, intiimeissä asioissa.

(CLIPS-yhteisöbautomo, Opas kestävien yhteisöjen kehittämiseen, s. 30. Syvä jakaminen; <https://clips.gen-europe.org>)

Ihmisielen toiminnalle on ominaista analysointi, erittely ja ympäröivän maailman hahmottaminen vastakohtien pohjalta. Sille on ominaista myös pitää yksilöä erillisenä ympäröivästä todellisuudesta. Tätä voisi kuvata kulttuurissamme yleisenä joko-tai-ajatteluna. Tällainen eroille ja erilaisuuksille perustuva ajattelu ei juurikaan edistä yhteisöllistä toimintaa.

Uuden aivotutkimuksen pohjalta tiedetään nykyään, että joko-tai-ajattelu liittyy aivojen tietyn hermoverkkojärjestelmän (Default Mode Network DMN) aktiivisuuteen. Tällöin ajattelu pohjautuu paljolti muistoihin ja mielikuviiin. Tälle rinnakkainen hermoverkkojärjestelmä (Executive/Natural Network) mahdollistaa laajemman ”sekä-että-ajattelun”, joka pohjautuu nykyhetken huomioihin todellisuudesta. Tällöin esimerkiksi tunnistetaan havait-sijan ja havaittavan välinen yhteys. Tällainen ajattelu ja siihen pohjautuva vuorovaikutus yleisesti ottaen tukee yhteisöllistä toimintaa.

Lisää tietoa asiasta kiinnostuneille löytyy internetistä esimerkiksi hakusanoilla Mind-Body Bridging MBB, Default Mode Network, Executive/Natural Network. (<https://chass.usu.edu/social-work/i-system-institute/index>)

Ihmissuhteiden haasteet

Haaste: Jotkut ihmiset eivät yksinkertaisesti tule toimeen keskenään.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne:

Joskus ihmisten välinen vuorovaikutus vain on lukossa: toinen ei kuule, mitä toinen sanoo tai pikemminkin kuulee sanotun omasta jo ennalta tuomitsevista, arvostelevasta tai vähättelevästä näkökulmastaan käsin, valmiina puolustautumaan ja hyökkäämään. Jos ihminen ei ole käsitellyt omia trauma- ja triggeripisteitään, saatikka ei ole niistä tietoinen, kommunikointi ja yhteiselo menee helposti täysin solmuun.

Ulkopuolelta havaittuna vuorovaikutuksen, tai paremmin vuorovaikuttamattomuuden – dynamiikka voi olla selkeästi nähtävissä, vaikka asianosaiset itse ovat sille täysin sokeita.

Mikäli on olemassa hyvää tahtoa rakentaa vuorovaikutusta toimivammaksi ja eheämmäksi, siihen on tarjolla hyviä ja käyttökelpoisia toimitapoja. Yksi sellainen on käyttää välittäjiä/tulkkeja – tätä menetelmää nimitetään joissain yhteyksissä ”keskusteluksi vuorovaikutusenkeliä kautta”. Tällöin kumpikin keskustelun osapuolista valitsee itselleen turvallisen tuntuisen henkilön, oman ”enkelinsä.” Kun yksi osapuoli sanoo jotakin, hänen enkelinsä kuuntelee tarkasti ja välittää kuulemansa omin sanoin toisen osapuolen enkelille. Tämä puolestaan kertoo kuulemansa omin sanoin toiselle osapuolelle. Toinen osapuoli vastaa sen jälkeen omalle enkelilleen, joka kertoo kuulemansa omin sanoin ensimmäisen osapuolen enkelille.

Tällainen keskustelu voi tehdä vuorovaikutuksesta rakentavaa ja kasvat-taa luottamusta ja avoimempaa keskus-

teluyhteyttä osapuolten välillä. Tähän tarvitaan tietenkin aitoa tahtoa rakentaa tilannetta toimivammaksi. Pakottamalla tai vaatimalla itseltään tai muilta asiat eivät etene. Se, että näin erikoisiinkin ratkaisuihin saatetaan yhteisöissä joutumaan korostaa sitä, että yhteisöön ja sen ihmisiin kannattaa tutustua hyvin ennen liittymispäätöstä.

Olisi hyvä, että jonkinlainen konflikti tai eturistiriita joudutaan ratkaisemaan ennen kuin liittyminen on sinetöity. Se nimittäin tuo parhaiten esiin ihmisen todellisen luonteen ja oman sisäisen ymmärryksen tason.

Haaste: Ihmiset eivät luota toisiinsa tai toistensa hyvään tahtoon.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Osa ihmisistä suhtautuu lähtökohtaisen varauksellisesti uusiin ihmiskohtaamisiin ja -suhteisiin. Luottamuksen rakentamiseksi voidaan toteuttaa syvän jakamisen tilaisuuksia, joissa jäsenet aidosti jakavat toisilleen omia ilojaan ja surujaan. Tällaiseen oman itsen autenttiseen näyttämiseen/avaamiseen muille tarvitaan perusluottamus ihmisten välille. Toiset nauttivat näistä tilanteista ja tarvitsevat niitä kokeakseen riittävää syvyyttä ihmissuhteissaan, toisille tällaiset tilanteet voivat tuntua ahdistavilta.

Ketään ei tietenkään tule vaatia osallistumaan asioihin, jotka eivät tunnu itselle sopivilta. Syvän jakamisen toimimiseksi on äärimmäisen tärkeää pitää kaikki tällaisissa tilanteissa esille tuleva ehdottoman luottamuksellisena. Lisää tästä aiheesta löydät aiemman otsikon *Haaste: Käytettävät vuorovaikutustavat eivät tue yhteisöllisyyttä* alta.

Tärkeä näkökulma on myös, että ulkoinen luottamus vaikuttaa peilaavan aina yksilön omaa sisäistä luottamusta omaan itseensä ja elämään kokonaisuudessaan. Tämä on tärkeää huomata asian tilan muuntumiseksi, joskaan ei aina helppoa asia hyväksyä.

Haaste: Ihmisten väliset väärinymmärrykset aiheuttavat haasteita yhteistyökyyville ja yksittäiset mielenpahoitukset saattavat läpikäymätöminä vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin pitkäänkin.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Useat ongelmat ihmissuhteissa saavat alkunsa pienistä väärinymmärryksistä ja virhetulkinnoista. On tärkeää tarkoituksellisesti pitää yllä kulttuuria, jossa pienetkin harmit ihmisten välillä otetaan esille ja käsitellään auki. Omasta mielipahasta voi kertoa ilman tunnelatausta ja käsitellä asiat asioina. Tämä onnistuu parhaiten, kun mielipaha käsitellään pian sen syntymisen jälkeen eikä anneta sen kasvaa ja luoda isoa tunnelatausta.

Hankalat tilanteet avattuina tapaavat avata elämän isompiakin solmuja ja rakentaa syvää hyväksynnän ja -luottamuksen ilmapiiiriä. Kun pidetään mielessä, että ollaan matkalla kohti yhteisön yhteistä etua, itsekkäät kannat karisevat pois ja toista voi kuunnella ilman omaa vahvaa agenda.

Haaste: Ihmisten erilaiset temperamentit ja sisäiset tiedon prosessointitavat törmäävät toisiinsa.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Usein käy niin, että hitaammin asioita prosessoiva kokee jäävänsä nopeampien

jalkoihin. Nopeammin asioita prosessoiva puolestaan kokee vetävänsä muita kuin kivirekeä perässään.

Ekstrovertti ei saa introvertiltä tarvitsemaansa palautetta tekemisiinsä ja introvertti ei puolestaan saa ekstrovertiltä tarvitsemaansa rauhaa prosessoida kokemustaan. Hyvä asenne yhteisössä on miettiä, miten voi hyötyä ja oppia erilaisuuksista. Tämä on siitä hyvä esimerkki. Hitaammin prosessoiva voi saada nopeammasta liikkuvuutta ajateluunsa ja asioita etenemään konkreettisesti. Nopeammin prosessoiva voi saada hitaammasta ja usein tarkemmasta pohdinnasta syvyyttä ja tarkkuutta omaan huomioonsa. Ekstrovertti voi saada introvertiltä selkeyttä sisäiseen maailmaansa ja introvertti ekstrovertiltä elävyyttä ulkoiseen elämäänsä.

Erilaisuuden voi löytää rikkautena ja mahdollisuutena todellisuuden aiempaa moniulotteisempaan ilmentymiseen. ”Hankala tyyppi” on aina myös kohtamilleen henkilöille heidän oman sisäisen maailmansa opettaja. Näin on, jos osaa kääntyä rohkeasti sisäänpäin tutkimaan omia reaktioitaan. Jälkikäteen voi huomata, että hän oli elämän suuri lahja itsensä kehittämisen matkalla.

Haaste: Yllättävät erot ja rakastumiset liikuttavat syviä tunteita ja vaikuttavat yhteisön dynamiikkaan.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Yhteisöissä myös syntyy ja päättyy ihmissuhteita. Nämä tilanteet voivat mennä syvälle tunteisiin ja haastaa koko yhteisön olemassaoloa. Läpikäytyinä ja mahdollisesti yhteisöltäkin tukea saatuina ne voivat olla myös syvimpiä elämän oppimispaikkoja niin yksittäisille ihmisille kuin koko yhteisölle.

Haaste: Eri tavalla ajattelevia tai eri arvomaailmaa edustavia voi olla haasteellista arvostaa.

Miten kiertää haaste tai korjata tilanne: Syvempää yhteisöllistä elämää yleensä helpottaa se, että jäsenten perustavaa laatua olevat elämänarvot ovat lähellä toisiaan. Toisaalta yhteistä elämää helpottaa nimenomaan se, että kykenee antamaan muille tilaa olla oma itsensä omine arvoineen ja elämännäkemyksineen.

Tässä tullaankin peruskysymykseen, rakastaako ihmisiä sellaisina kuin he ovat vai toivooko heidän olevan jotain muuta kuin mitä he ovat.

Loppusanat

Näin olemme päässeet manuaalin viimeiselle sivulle Olisi valtavan mielenkiintoista tietää, millaisin aattein lasket lukemaasi pois käsistäsi. Toiveeni oli, että saisin avattua sinulle mitä kaikkea omavaraisuuteen voi kuulua. Tai no, ei ihan kaikkea, mutta ne päällimmäiset ainakin.

Toivon, että sallit sen, että yhdestä tai kaikista esitetyistä asioista voi olla olemassa fiksumpiakin näkökantoja. Olemme kaikki oppimatkalla. Oma-varainen ruuan tuottaminen ja rakentaminen kehittyvät suhteellisen lujaa vauhtia, joten osa manuaalin ideoista on ehkä jo saanut parannetun keksinnön ja päivityksen.

Kotisivultani kirsisalo.fi voit lähettää viestiä manuaaliin liittyen ja käydä kurkkaamassa mahdollista päivitettyä lisätietoa. Jaan myös kokemuksen kautta alituisen kohentuvaa osaamista omavaraisuuden aiheista luennoissa tai työpajoissa. Onnellisten Kylään voi myös tulla tutustumaan Avointen Ovien päivinä, jotka löytyvät myös Kylän sivustolta onnellistenkyla.com.

Näin loppuun toivotan sinulle valtavan antoisaa elämää, oli siinä omavaraisuuden intoa tai ei. Jokainen polku on juuri sellaisenaan merkittävä. Toivon, että omasi ammentaa sinulle kaikenlaisten kiemuroiden lisäksi suurta iloa ja merkityksen tunnetta!

Omavaraisuus on seikkailu, johon kuuluu iso määrä oppimista, ripaus kokeilua ja hitunen sekoilua. Lopulta siitä tulee hyvä tai ainakin elämänmakuinen soppa, josta riittää tarinaa vanhoilla päivillä.

JUVA
Aitoa osaamista jo vuodesta 1442

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

